

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI**

**PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMENLERİNİN KKTC
ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ PSİKOLOJİK DANIŞMA VE
REHBERLİK HİZMETLERİNE İLİŞKİN YETERLİK ALGILARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gözde Evram

**Lefkoşa
Haziran, 2013**

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI**

**PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMENLERİNİN KKTC
ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK
HİZMETLERİNE İLİŞKİN YETERLİK ALGILARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖZDE EVRAM

**Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yeliz Akıntuğ
Yrd. Doç. Dr. Engin Baysen**

**Lefkoşa
Haziran, 2013**

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI**

**PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMENLERİNİN KKTC
ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ PSİKOLOJİK DANIŞMA VE
REHBERLİK HİZMETLERİNE İLİŞKİN YETERLİK ALGILARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Gözde Evram

**Lefkoşa
Haziran, 2013**

**KKTC
YAKIN DOĞU ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK ANABİLİM DALI**

**PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMENLERİNİN KKTC
ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK
HİZMETLERİNE İLİŞKİN YETERLİK ALGILARI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

GÖZDE EVRAM

**Danışman: Yrd. Doç. Dr. Yeliz Akıntuğ
Yrd. Doç. Dr. Engin Baysen**

**Lefkoşa
Haziran, 2013**

KABUL VE ONAY

Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü'ne,

Gözde EVRAM'ın "Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerinin KKTC Ortaöğretim Kurumlarındaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Yeterlik Algıları" başlıklı tezi 27.08.2013 tarihinde jürimiz tarafından Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Adı Soyadı

İmza

Üye: Yrd. Doç. Dr. Ahmet GÜNEYLİ (Jüri Başkanı)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Yeliz AKINTUĞ (Danışman)

Üye: Yrd. Doç. Dr. Engin BAYSEN (Danışman)

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

Prof. Dr. Cem BİROL
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

ÖNSÖZ

Bu araştırmanın gerçekleşmesi sürecinde bana yardım eden kişilere teşekkürlerimi sunmak isterim. Bu araştırmanın her aşamasının gerçekleştirilmesinde akademik yardımlarını esirgemeyen, tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Yeliz AKINTUĞ'a teşekkür ederim. Araştırmanın istatistik analizlerinin yapılması konularında katkılarından dolayı, ayrıca tez çalışmam süresince akademik yardımlarını esirgemeyen tez danışmanım Yrd. Doç. Dr. Engin BAYSEN'e teşekkür ederim.

Doktora tezi için hazırlayıp kullandığı ölçeği kendi araştırmamda kullanabilmem için izin veren İstanbul Üniversitesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Öğretim Üyesi Sayın Yrd. Doç. Dr. Cengiz POYRAZ'a sonsuz teşekkürler. Ölçeği içtenlikle cevaplayan rehber öğretmenlere teşekkür ederim.

Ayrıca tez çalışmam süresince bana en fazla desteği veren, sabır ve anlayış gösteren babam Mustafa EVRAM'a ve annem Seval EVRAM'a sonsuz teşekkür ederim.

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
KABUL VE ONAY SAYFASI.....	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
TABLO LİSTESİ.....	vi
ŞEKİLLER.....	viii
ÖZET.....	ix
ABSTRACT.....	xi
BÖLÜM I	
GİRİŞ.....	1
1.1 Problem Cümlesi.....	3
1.1.1 Alt Problemler.....	3
1.2 Araştırmanın Amacı.....	5
1.3 Araştırmanın Önemi.....	5
1.4 Araştırmanın Sayıltıları.....	7
1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları.....	7
1.6 Tanımlar.....	8
1.7 Kısaltmalar.....	10
BÖLÜM II	
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR.....	11
2.1 Çağdaş Eğitimde Öğrenci Kişilik Hizmetlerinin Yeri ve Önemi.....	11
2.1.1 Öğrenci Kişilik Hizmetleri.....	15
2.2 Rehberlik ve Psikolojik Danışma.....	18
2.2.1 Psikolojik Danışma Nedir?.....	18
2.2.2 Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Gerekliliği ve Önemi.....	21
2.2.3 Rehberliğin Tanımı.....	22
2.2.4 Rehberliğin Amacı.....	24
2.2.5 Rehberliğin İlkeleri.....	25
2.3 Rehberliğin Tarihsel Gelişimi.....	27
2.3.1 Amerika’da Rehberliğin Gelişimi.....	27

2.3.2 Avrupa Ülkelerinde Rehberliğin Gelişimi.....	29
2.3.3 Türkiye’de Rehberliğin Gelişimi.....	31
2.3.4 KKTC’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri.....	34
2.4 Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Hizmet Çeşitleri.....	35
2.4.1 Birey Sayısına Göre PDR Hizmetleri.....	36
2.4.2 Kurumlara Göre PDR Hizmetleri.....	37
2.4.3 Öğretim Basamaklarına Göre PDR Hizmetleri.....	38
2.4.4 Temel İşlevlerine Göre PDR Hizmetleri.....	43
2.4.5 Problem Alanlarına Göre PDR Hizmetleri.....	46
2.4.5.1 Mesleki Rehberlik ve Psikolojik Danışma.....	47
2.4.5.2 Eğitsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma.....	51
2.4.5.3 Kişisel Rehberlik ve Psikolojik Danışma.....	55
2.5 Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Hizmet Alanları.....	58
2.5.1 Psikolojik Danışma Hizmetleri.....	61
2.5.2 Oryantasyon.....	72
2.5.3 Bireyi Tanıma Hizmetleri.....	73
2.5.4 Yönlendirme/Yöneltme-Yerleştirme Hizmetleri.....	74
2.5.5 Bilgi Toplama ve Yayma.....	78
2.5.6 Müşavirlik (Konsültasyon) (Danışmanlık).....	79
2.5.7 İzleme Hizmetleri.....	84
2.5.8 Çevre-Veli İlişkileri.....	85
2.5.9 Araştırma ve Değerlendirme.....	88
2.6 İlgili Araştırmalar.....	90
BÖLÜM III	
YÖNTEM.....	120
3.1 Araştırmanın Modeli.....	120
3.2 Evren ve Örneklem.....	120

3.3 Veri Toplama Araçları.....	121
3.3.1 Kişisel Bilgi Formu.....	121
3.3.2 Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği.....	122
3.3.3 Ölçeğin Geliştirilmesi İle İlgili Çalışmalar.....	122
3.3.3.1 Kapsam Geçerliliği.....	123
3.3.3.2 Madde Analizi.....	123
3.3.3.3 Güvenirlik İşlemleri.....	124
3.4 Verilerin Toplanması.....	125
3.5 Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması.....	125
BÖLÜM IV	
BULGULAR.....	127
4.1 Demografik Bulgular.....	127
4.2 Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Bulgular.....	134
BÖLÜM V	
TARTIŞMA ve YORUM.....	154
BÖLÜM V	
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	165
6.1 Sonuç.....	165
6.2 Öneriler.....	168
KAYNAKÇA.....	169
EKLER	
Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği.....	179
Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği Uygulanan Okullar Listesi.....	185
Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği İzin Belgesi.....	187

TABLO LİSTESİ

Tablo	Sayfa No
3.1 Kullanılan Derecelendirme Ölçeği.....	126
4.1Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Okul Düzeyine Göre Dağılımı.....	127
4.2Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Okul Türüne Göre Dağılımı.....	128
4.3 Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Kurum Türüne Göre Dağılımı.....	128
4.4 Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı.....	129
4.5 Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Medeni Duruma Göre Dağılımı.....	129
4.6 Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Dağılımı.....	130
4.7 Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Rehberlik Servisindeki Hizmet Sürelerine Göre Dağılımı.....	131
4.8 Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Bulundukları Okuldaki Rehberlik Servisindeki Hizmet Sürelerine Göre Dağılımı.....	131
4.9 Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin İlgilendikleri Öğrenci Sayısına Göre Dağılımı.....	132
4.10 Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Okulda Görev Yapan Psikolojik Danışman Sayısına Göre Dağılımı.....	133
4.11 Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri İle İlgili Maddelere Verdikleri Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama ve Standart Sapma Dağılımı.....	135
4.12 Okul düzeyi değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları.....	144
4.13 Okul türü değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları.....	145

4.14 Kurum türü değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları.....	146
4.15 Cinsiyet değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları.....	147
4.16 Medeni durum değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları.....	148
4.17 Mezun olunan bölüm değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları.....	149
4.18 Rehberlik servisindeki hizmet süresi değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin Varyans analizi sonuçları.....	150
4.19 Bulundukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet süresi değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları.....	151
4.20 İlgilendikleri öğrenci sayısı değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları.....	152
4.21: Okulda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmen sayısı değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları.....	153

ŞEKİLLER

Şekil	Sayfa No
2.1Çağdaş Örgün Eğitim Kurumu Olarak Okulda Yer Alan Üç Temel Hizmet Grubu.....	14
2.2 Çağdaş Örgün Eğitim Kurumunda Yer Alan Öğrenci Kişilik Hizmetlerinin Kapsamı.....	16
2.3 Psikolojik Danışma ve Rehberlik.....	18
2.4Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Hizmet Alanları (Servisler).....	60

ÖZET

PSİKOLOJİK DANIŞMAN VE REHBER ÖĞRETMENLERİNİN KKTC ORTAÖĞRETİM KURUMLARINDAKİ PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK HİZMETLERİNE İLİŞKİN YETERLİK ALGILARI

EV RAM, Gözde

Yüksek Lisans, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı

Tez Danışmanı: Yrd. Doç. Dr. Yeliz AKINTUĞ
Yrd. Doç. Dr. Engin BAYSEN

Haziran, 2013

Araştırmanın amacı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Genel Ortaöğretim ve Mesleki Teknik Öğretim Dairesine bağlı okullarda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin çeşitli değişkenlere göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterliliklerini düzeylerini belirlemektir.

Bu çalışmada problem cümlesi “Ortaöğretim kurumlarındaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilikleri nedir?” diye belirlenmiştir. Bu çalışmanın örneklemini ortaöğretim kurumlarında görev yapan 94 rehber öğretmen oluşturmuştur. Bu çalışmada Poyraz (2007) tarafından geliştirilen Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği kullanılmıştır.

Veriler t-testi, Mann Whitney U ve tek yönlü varyans kullanılarak analiz edilmiştir. Bulgulara genel olarak bakıldığında zaman psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin çok yeterli düzeyde olduğu tespit edilmiştir.

Alt problemler ile ilgili bulgulara bakıldığında zaman medeni durum, bulundukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet süresi ve okulda görev yapan psikolojik danışman sayısı değişkenine göre verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri hakkındaki görüşleri arasında anlamlı bir fark olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rehberlik hizmetleri, psikolojik danışma, rehberlik, psikolojik danışman, okul rehberlik hizmetleri ölçeği.

ABSTRACT

COMPETENCIES OF PSYCHOLOGICAL COUNSELLING AND GUIDANCE SERVICES AT SECONDARY EDUCATION INSTITUTIONS IN TRNC

EVRAM, Gözde

Department of Psychological Counselling and Guidance

Thesis advisor: Assist. Prof.Doc. Yeliz AKINTUĞ
Assist. Prof. Doc. EnginBAYSEN

June, 2013

The purpose of this study is to determine the level of competence of psychological counselling and guidance services, based on varying factors, provided by the psychological counsellors and guidance teachers who work in schools affiliated to the Turkish Republic of Northern Cyprus, Ministry of National Education, Youth and Sports General Secondary Education and Vocational Technical Education Department .

In this study, the problem statement is defined as "What is the competencies of psychological counselling and guidance services provided at secondary education institutions?".The sample for this study consisted of 94 psychological counsellors working in secondary schools.In this study, the School Counselling Services Scale developed by Poyraz (2007) has been used.

Data were analysed using t-test, Mann-Whitney U Test and One-Way Analysis of Variance. In general, the findings show that the level of psychological counselling and guidance services is very satisfactory.

The findings relating to underlying problems demonstrate that there is a significant difference in the competence of psychological counselling and guidance services provided when marital status, length of service and the number of psychological counsellors serving at the school are taken into account.

Key words: Counselling services, psychological counselling, guidance, psychological counsellor, school counselling services scale.

BÖLÜM I

Bu bölümde problem durumu, problem cümlesi, alt problemler, araştırmanın amacı ve önemi, sayıtlar, sınırlılıklar, tanımlar ve kısaltmalar ortaya konulmuştur.

GİRİŞ

İnsan doğumundan ölümüne kadar, fiziksel ve toplumsal çevresi ile etkileşim halindedir ve bu etkileşim süreci boyunca her an çevrenin istek ve beklentilerine uygun davranışlar geliştirir. Bireyde meydana gelen davranış değişikliklerinin bir kısmı rastlantılarla ve kendiliğinden gerçekleşir. Bir kısmı ise yetişkinler tarafından planlı ve kasıtlı olarak gerçekleştirilir. Bireyde toplumca istenen davranışları geliştirme sürecine eğitim adı verilmektedir (Kuzgun, 1992, s.1).

Her bireyde, ihtiyaçlarını karşılama ve gizil güçlerini gerçekleştirme yolunda doğal bir eğilim vardır. Eğitim, bireylerdeki bu eğilimi toplumun beklentileri doğrultusunda karşılama yolunda davranışlar kazandırma süreci olarak düşünülebilir. Şu halde eğitimin amacı, genel anlamda, bireyin özünü gerçekleştirmesine ve topluma yararlı olmasına yardımcı olmaktır (Kuzgun, 1992, s.1).

Demokratik ve özgür bir toplumda bireyin en üst düzeyde gelişmesi, ona eğitim sürecinin sağlaması gereken en temel ve önemli bir husustur. Eğitim yoluyla bireyin, ulaşabileceği en üst gelişim düzeyine ulaşabilmesi için olanaklar sağlanması, bireyin yeterliliklerini ve yetersizliklerini bilerek, toplum yaşamında alması gereken sorumluluğu ve rolleri kavraması ve gerçekleştirmesi beklenmektedir (Özoğlu, 1982, s.1).

Genel olarak eğitimde planlı öğrenim durumları hazırlanarak, öğrencilere kültürel mirasın aktarılmasına, onların zihin güçlerinin geliştirilmesine, çevreye

uyum için gerekli bilgi ve becerileri kazanmalarına ve böylece yetişkin toplumuna hazırlanmalarına ağırlık verilmektedir (Kuzgun, 1992, s.1).

Ancak, toplumsal değişme hızının gittikçe artması üzerine, bireylerin bilgili ve halihazır topluma uyum gösteren kimseler olarak değil, hızla değişen ve karmaşık hale gelen toplumda, ortaya çıkmakta olan sorunlarla baş edebilecek ve durmadan değişen çevresine uyum gösterebilecek kimseler olarak yetişmeleri gereği daha çok hissedilmektedir. Bu nedenle, artık okullarda bireylere, geçmişin ve bugünün sorunlarına bulunmuş çözümleri aktarma yanında, belki daha da önemli olarak, onların problem çözme güçlerinin geliştirilmesi amacına da yer verilmeye başlanmıştır (Kuzgun, 1992, 1).

Bilim ve teknik alanlarında İkinci Dünya Savaşı yeni icat ve ilerlemeleri sağlamıştır. Bu ilerlemeler dolayısıyla savaş sonrası sosyal hayatta da bir takım değişimler ve ilerlemeler olması çok doğaldır (Tan, 1989).

Toplumlar savaş nedeniyle moral bozuklukları yaşamışlardır. Savaştan sonra açlık ve fakirlik yerine barış ve dostluk içinde daha mutlu ve refah yaşayabilmek için yeni icat ve ilerlemelerden yaşamlarının her alanında faydalanmaya çaba göstermişlerdir. İnsanlar sahip oldukları potansiyelleri kendilerine ve topluma faydalı olmak için en üst düzeye kadar geliştirerek, daha mutlu ve zengin bir hayat yaşama hakkı olduğu düşüncesi toplumlarda yayılmaya başlamıştır (Tan, 1989).

Genellikle Türk toplumu en güçlü ve medeniyetin en hareketli toplumlarının savaş sonrası eğitim-öğretim sistemlerindeki gelişme ve uygulamalar ile yakından ilgilenmiştir çünkü çağdaş milletler seviyesini aşabilmek için kendi eğitim sisteminde de ona göre gelişmeler yapmak için gayret göstermiştir (Tan, 1989).

Rehberlik hizmetleri özellikle 1950'lerden sonra okullarda çocukların sadece bilgi yüklenerek yetişmeleri yerine, kişiliklerini edinmiş, yeteneklerini kullanan, öğrendikleri bilgileri günlük yaşamda kullanabilen, akılcı, yaratıcı, yapıcı, duygu ve düşünceleri dengeli, sevgi dolu, hoşgörölü, milli kültürel değerlerine sahip vatandaşlar olarak gelişmelerini sağlamak amacıyla eğitim sisteminin bir parçası olmaya başlamıştır (Tan, 1989).

2000'li yıllarda geleneksel rehberlik anlayışından gelişimsel rehberlik anlayışına doğru hızlı geçiş gözlemlendi (Güven, 2008, s.33). Rehberlik ve Psikolojik danışmanlık hizmetleri programlı, kapsamlı ve gelişimsel olup öğrencinin akademik, kariyer ve kişisel/sosyal gelişim alanlarındaki gelişimsel ihtiyaçlarını esas alır (17/1986 sayılı Milli Eğitim Yasası Tüzüğü).

1.1 Problem Cümlesi

Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin yeterlilikleri konusundaki görüşleri nedir?

1.1.1. Alt Problemler

1. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *çalıştıkları okul düzeyine (Ortaokul/Lise)* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

2. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *çalıştıkları okul türüne* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

3. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *çalıştıkları kurum türüne (Resmi/Özel)* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

4. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *cinsiyetlerine* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

5. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *medeni durumlarına* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

6. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *mezun oldukları bölüme* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

7. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *rehberlik servisindeki hizmet sürelerine* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

8. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *bulundukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet sürelerine* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

9. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *ilgilendikleri öğrenci sayısına* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

10. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin *görev yaptıkları okuldaki psikolojik danışman sayısına* göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

1.2 Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Genel Ortaöğretim ve Mesleki Teknik Öğretim Dairesine bağlı okullarda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin çeşitli değişkenlere göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerinin belirlenmesidir.

1.3 Araştırmanın Önemi

Ortaöğrenim döneminde rehberlik hizmetlerinin önemi ve gerekçesi bu yaşlardaki öğrencilerin gelişim ihtiyaçlarına ve bu ihtiyaçları karşılamada okuldan beklenen işlevedayanır. Bilindiği gibi gençlik dönemi oldukça değişken, kontrolü zor, ön kestirimi güç bir dönemdir. Lise yılları daha çok ergenlik dönemi kapsamında düşünülebilir. Bu dönem ergenin kendini aradığı, değerler oluşturarak kimliğini belirlemeye çalıştığı bir dönemdir. Bu yüzden oldukça bunalımlı geçen bir dönemin sağlıklı aşılabilmesi, eğitimde gence yönelik psikolojik hizmetleri zorunlu hale getirir (Yeşilyaprak 2008, s.58).

Orta öğretim basamağına rastlayan ve ergenlik olarak adlandırılan dönem, insan hayatının en fırtınalı dönemidir. Bu dönemde ergenlerin kişisel, mesleki ve eğitimsel problemlerinin yoğunlaştığı bilinmektedir. Bu dönemde bireyin beden açıdan değişmesi, değer sistemlerini oluşturmaya başlaması, mesleğe yönelmesi,

yaşam felsefesi oluşturması ve kimliğini belirlemesi gibi önemli sreğleri yaşaması, rehberlik hizmetlerine duyulan ihtiyaçı da arttırmaktadır (Can, 2012, s.39).

Bireyin kimliğini aradığı kararsızlıklar, belirsizlikler yaşadığı, kendinin bedenindeki değişimleri, değerlerinde ve tutumlarındaki farklılaşmayı hissettiği ergenlik basamağı, yardıma gereksinim duyulan en önemli devrelerden biridir (Kaya, 2006, s.49).

Ergenlik döneminde meydana gelen fiziksel ve cinsel değişimler, değer ve tutumlardaki değişimler, bir meslek seçme, bir hayat felsefesi oluşturma gibi hedefler ergene belirsizliklerle ve kararsızlıklarla dolu bir sreğ yaşamasına neden olur. Genęlerdeki merak ve değişim arzusu ya da genę kimlik arayışı ve bir gruba ait olma isteğiyle sigara, iğki, uyuşturucu gibi madde bağımlılığı gibi alışkanlıklara ve şiddete eğilim gösterebilirler. Bu durumlar eğitimde gencin kendini rahat ifade edebileceği ve yakın hissettiği yetişkinlerle sağlıklı iletişim kurabileceği demokratik bir ortam gerektirir (Yeşilyaprak, 2008).

Özetle, ocuğunkişisel, eğitsel ve mesleki gelişimi açısından ortaöğretim döneminde rehberlik hizmetlerinin yeterli ve kapsamlı olarak sürdürülmesi gerekmektedir. Bu hizmetlerin yürütülmesinde ortaöğretimin yapısından kaynaklanan karakteristik özellikler, verilecek hizmetlerin planlanması ve uygulanmasında belirleyici bir etkiye sahiptir. (Yeşilyaprak 2008, s.59).

Literatür incelendiğinde, Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerini belirlemeye yönelik araştırmaların sayısının az olduğu görülmüştür. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleriyle ilgili literatürdeki eksikliği gidermek için bu araştırma sonuçları önemli olabilir. Psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin çeşitli değişkenlere göre

verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerini belirlemeye yönelik yapılan bu araştırmanın KKTC’de daha önce yeterli oranda araştırılmadığı görülmüştür. Bu anlamda, araştırmanın bulgularının psikolojik danışma ve rehberlik alanına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Araştırma bulguları KKTC Milli Eğitim Bakanlığı tarafından temel alınabilir ve psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin genel durumu değerlendirilebilir. Psikolojik danışma ve rehberlik alanı ile ilgilenen akademisyenlere, araştırmacılara ve konunun diğer ilgililerine bilgi sağlayabilir.

1.4 Araştırmanın Sayıtları

1. Bu araştırmada, ankete katılan rehber öğretmenler, sorulara içtenlikle cevap verdikleri varsayılmıştır.
2. Bu araştırmada, ankete katılan rehber öğretmenler soruları, kendi durumlarını yansıtacak şekilde cevapladıkları varsayılmıştır.

1.5 Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma, 2012-2013 Güz Döneminde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Genel Ortaöğretim Dairesi ve Mesleki Teknik Öğretim Dairesine bağlı okullarda görev yapan rehber öğretmenler ile sınırlıdır.
2. Bu araştırma, ortaöğretim kurumlarında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin rehber öğretmen görüşlerine göre incelenmesi ile sınırlandırılmıştır.
3. Bu araştırmada verilerin toplanması Poyraz (2007) tarafından geliştirilen Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği ile sınırlıdır. Bu ölçek psikolojik danışma, oryantasyon, bireyi tanıma, bilgi toplama ve yayma, yöneltme ve yerleştirme, izleme, çevre ve veli ilişkileri, müşavirlik, araştırma ve değerlendirme hizmetleri ile sınırlandırılmıştır.

1.6 Tanımlar

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri: Öğrencilerin, gerek okulda gerekse okul dışında, ihtiyaç duydukları yaşantı ve becerileri tanımlama çabası olup, iyileştirici, kriz yönelimli, önleyici ve gelişimsel danışma ve rehberlik yaklaşımlarının bütünleştirilmesi anlayışına dayalı hizmetlerin tümünü ifade eder (17/1986 sayılı Milli Eğitim Yasası Tüzüğü).

Psikolojik Danışma Hizmeti: Bireyin karar verme ve problem çözme ihtiyaçlarını karşılayarak gelişim ve uyumunu sürdürmesine yardımcı olmak amacıyla bireyle yüz yüze kurulan psikolojik yardım ilişkisidir (Gibson ve Mitchell, 1990'dan aktaran Yeşilyaprak, 2008, s.10).

Oryantasyon Hizmeti: Bu hizmet bir okula yeni başlayan öğrencilere, eğitim yılı başında, okulu, kurallarını, işleyişini tanıtmak, okul ve o çevrede ihtiyaçlarını nasıl karşılayacakları hakkında bilgi vermek ve böylece yeni girdikleri ortama kısa sürede alışmalarına yardımcı olmak üzere yapılan çalışmalardır (Yeşilyaprak, 2008, s.10).

Bireyi Tanıma Hizmeti: Bireyin yetenekleri, özellikleri, güçlü ve sınırlı yönleri, beklenti ve idealleri, ailevi koşulları, başarı durumu, ilgileri vb. yönleri hakkında çeşitli bilgiler onun gelişimini izlemek ve yardımcı olmak için kullanılır (Yeşilyaprak, 2008, s.10-11).

Bilgi Toplama ve Yayma Hizmeti: Öğrencilerin ihtiyaç duyabileceği, eğitsel, mesleki ve kişisel-sosyal alandaki bilgilerin öğrencilere çeşitli kaynaklarca verilmesidir (Güven, 2008, s.73).

Yöneltme ve Yerleştirme Hizmeti: Öğrencinin kendine uygun bir eğitim kurumuna, branşa, işe ya da mesleğe yönelmesi ve o konuma yerleşmesi için yapılabilecek yardım hizmetleri bu gruba girer (Yeşilyaprak, 2008, s.12).

İzleme Hizmetleri: Çeşitli okul içi programlara, eğitsel kol ve sosyal etkinliklere, başka okullara, geçici işlere, okulu bitirerek sürekli iş ve mesleklere yerleştirilen öğrenciler ile, Psikolojik Danışma yardımı alan öğrencilerin bulundukları ortamlarda uyum ve gelişim durumları hakkında sürekli bilgi edinmek için yapılan çalışmaları içerir (Kepçeoğlu, 2004, s.117).

Araştırma ve Değerlendirme Hizmetleri: Uygulanmakta olan Psikolojik Danışma ve Rehberlik programlarının etkililiği ve bu programların yıldan yıla geliştirilip yenilenmesi ancak araştırma ve değerlendirme hizmetleri ile sağlanabilir (Kepçeoğlu, 2004, s.126).

Çevre ve veli ile ilişkiler: Çevre ve veli ile kurulacak yakın ilişkiler okuldaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin etkililiğini artırır (Kepçeoğlu, 2004, s.130).

Rehberlik: Bireylerin günümüz bilgi donanımına sahip (çağdaş) ve bunları kullanabilen, seçimler yapabilen, kararlar alabilen, sorumluluk sahibi, çevresine sağlıklı uyum yapabilen, mutlu ve başarılı bireyler olmalarına ve kendini gerçekleştirmelerine yardım etmeye çalışan bilimsel ve profesyonel bir yardım sürecidir (Güven, 2008).

Rehber Öğretmen (Psikolojik Danışman): Eğitim-Öğretim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servisleri ile rehberlik ve araştırma merkezlerinde öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışma hizmeti veren, üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik ile eğitimde psikolojik hizmetler alanında lisans eğitimi almış personeli (2524 Sayılı Tebliğler Dergisi, Mayıs 2001).

Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Servisi: Okullarda Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık hizmetlerini yürüten birimi, anlatır (17/1986 sayılı Milli Eğitim Yasası Tüzüğü).

Ortaöğretim: İlköğretime dayalı en az altı yıl süreli eğitimin tümünü kapsar. Ortaöğretim kurumları, 3 yıllık ortaokullar ile ortaokul üstü çeşitli programlar uygulayan ve ağırlık verdikleri program uyarınca adlandırılan genel liseler, meslek liseleri, teknik liseler ve diğer liselerden oluşur. Ortaokullar, ayrı okullar halinde kurulabilecekleri gibi, bir liseye bağlı olarak da kurulabilirler (www.mebnet.net).

1.7 Kısaltmalar

KKTC :	Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti
MEB :	Milli Eğitim Bakanlığı
ORHÖ :	Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği
ÖKH :	Öğrenci Kişilik Hizmetleri
PDR :	Psikolojik Danışma ve Rehberlik
SPSS :	Statistical Package for Social Sciences

BÖLÜM II

Bu bölümde çağdaş eğitimde öğrenci kişilik hizmetlerinin yeri ve önemi, rehberliğin tanımı, amacı ve ilkeleri, rehberliğin tarihsel gelişimi, rehberlik hizmet çeşitleri, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ve bu konularla ilgili araştırmalara yer verilmiştir.

ARAŞTIRMANIN KURAMSAL BOYUTU VE İLGİLİ

ARAŞTIRMALAR

2.1 Çağdaş Eğitimde Öğrenci Kişilik Hizmetlerinin Yeri ve Önemi

İnsanlık tarihi boyunca eğitim, hem mevcut kültürü aktaran statik yapısıyla, hem de kültürel dönüşümlere göre, kendini yeniden yapılandırma ihtiyacından doğan dinamik yapısıyla, daima toplumların ilgi odağı olmuştur. İnsanlık tarım ve sanayi kültürlerini aşmış, bilgi kültüründe ilerlemektedir. Her üç kültürün eğitim felsefeleri ve paradigmaları farklıdır. Tarım toplumu kas gücünü, sanayi toplumu makine gücünü, bilgi toplumu bilgi gücünü esas alır. Bilgi toplumunda bilgi entelektüel sermayedir. 1960'lı yıllardan itibaren insanlık tarihi boyunca üretilen bilgi kümülatif bir artışla 6-7 kez katlanmıştır. Bu durum sadece bireylerin değil, kurumların, hatta toplumların öğrenmesini zorunlu kılmıştır. Öğrenen insan, öğrenen kurum, öğrenen toplum, gelişen insan, gelişen kurum, gelişen toplum anlamına gelir. Bu öğrenme ve gelişme yaşam boyudur. Amaç, kendini gerçekleştirmeye dönüktür. İnsanları, kurumları ve toplumuyirmibirinci yüzyıla hazırlamak, eğitim sistemini bilgi toplumunun paradigmalarına uydurmakla mümkündür (Can, 2008, s.2).

Yirminci yüzyılda birçok etken, eğitimi, amaç ve işlev yönünden değiştirmeye zorlamıştır. Hızlı sosyo-kültürel, ekonomik ve teknolojik değişimler, bilim alanındaki yeni gelişmeler ve buluşlar, özellikle demokratik düşünceler, insan

haklarındaki gelişmeler eğitimden beklentilerin artmasına yol açmış ve geleneksel eğitime baskı yaparak eğitimi birey yararına değiştirmeye zorlamıştır. Geleneksel eğitimde öğrenciye bilgi yükleyerek sadece zihinsel gelişime önem veren anlayış yerini yeni bir anlayışa bırakmıştır (Yeşilyaprak, 2008, s.2).

Çağdaş bilimsel anlayışa göre eğitim; bireyin bedensel, duygusal, düşünsel ve sosyal yeteneklerinin kendisi ve toplumu için en uygun şekilde gelişmesi oluşumudur. Kısaca bireyin her yönüyle bir bütün olarak kendisi ve toplumu için en uygun düzeyde geliştirilmesi sürecidir (Yeşilyaprak, 2008, s.2).

Can'a (2008, s.2) göre çağdaş eğitim, öğrencilerin bedensel, zihinsel, duygusal ve toplumsal bütün kapasitelerini, kendilerine en uygun biçimde geliştirmesidir.

Çağdaş eğitimin sistemine göre öğrenciler, kendilerine bilgi yüklemesi yapılan mekanik birer varlık olarak görülmek yerine, eğitim sisteminin merkezini oluşturan, öğrenmeyi öğrenmeleri amaçlanan, kendi öz benliklerini ve kişiliklerini oluşturma ve geliştirmeleri beklenen, ilgi ve yeteneklerinin farkında olan ve bunları kullanıp geliştirebilen, yaşam sürecinde karşılaştığı sorunları çözebilen, akılcı düşünceler üretilip analiz ve sentezler yapabilen bireyler değildir (Aydın, 2007, s.2-3).

Çağdaş anlayışa göre eğitimin genel amacı; bedence, ruhsal sağlıklı, topluma etkin şekilde uyabilen insanlar yetiştirmektir. Diğer bir deyişle toplumsal, çevresel koşullara sorgulamadan aynen uymak ve sürdürmek (edilgen uyum) yerine toplumu ileri götürebilecek, geliştirebilecek değişimleri de sağlayabilecek (etken uyum) bireyler yetiştirmektir. Bu genel amacı çözümlediğimizde çağdaş eğitimin amacının özet olarak, bireyi “kendisi için” ve “toplum için” yetiştirmek olduğu görülmektedir (Yeşilyaprak, 2008, s.2-3).

1. Bireyi kendisi için yetiştirmek:

Eğitimde amaç bireyin önce “kendisi için” yararlı ve gerekli donanımları kazanmasını sağlamaktır. Eğitim bunu gerçekleştirmek için şu at amaçlara ulaşmaya çalışır:

- a. Bireyi bir meslek sahibi yapmak,
- b. Toplumsal uyumunu sağlamak,
- c. Kendisini geliştirme olanakları vermek.

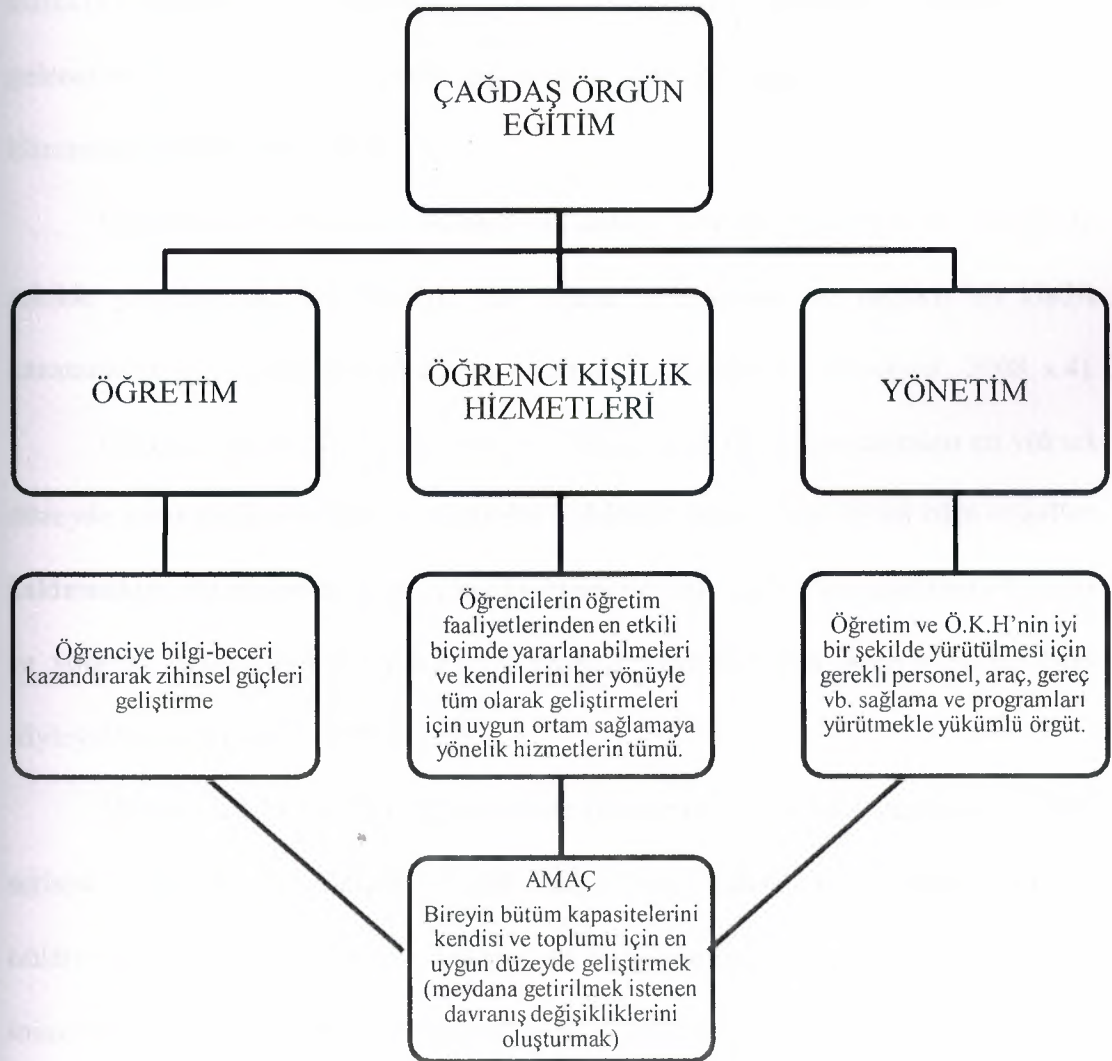
2. Bireyi toplum için yetiştirmek:

- a. Toplumun düzenini ve sürekliliğini sağlayacak iyi bir insan, iyi bir vatandaş olarak yetişmesine çalışmak,
- b. Toplumun ekonomik yaşamı için nitelikli insan gücünü sağlamak,
- c. Bireye iş yaşamında esnek, gelişmeye açık, yaratıcı ve verimli olabilecek davranışlar kazandırmak.

Bu amaçlar doğrultusunda ağdaş eğitimden beklenen işlev de değişmiştir (Yeşilyaprak, 2008, s.3).

Çağdaş eğitimin işlevi; öğrencilerin bedensel, psikolojik ve toplumsal yönlerden bir bütün olarak devamlı bir şekilde gelişmelerine, topluma aktif uyum yapabilecek mutlu ve üretken kişiler olarak yetişmelerine ortam sağlayarak yardım etmektir. O halde eğitim sürecinde öğrenciye öyle bir ortam yaratmalıyız ki bu ortam içinde öğrencinin yukarıda sıralanan amaçlara ulaşması ve kendini her yönüyle tmolarak geliştirmesi mümkün olsun. Bu işlevi gerçekleştirecek örgün eğitimin ve okulunyapısı nasıl olmalıdır? (Yeşilyaprak, 2008, s.3).

Çağdaş eğitimin amaçlarına ulaşmak ve eğitimin işlevini gerçekleştirmek üzere örgün eğitimde okulun yapısı da değişmiş ve geleneksel okullarda öğretim ve yönetim hizmetlerinin yanında üçüncü bir hizmet grubu olarak Öğrenci Kişilik Hizmetleri yer almıştır (Tan 1992; Kepçeoğlu 1993'den aktaran Yeşilyaprak, 2008, s.3).

Şekil 2.1: Çağdaş Örgün Eğitim Kurumu Olarak Okulda Yer Alan Üç Temel Hizmet Grubu (Yeşilyaprak, 2008, s.4).

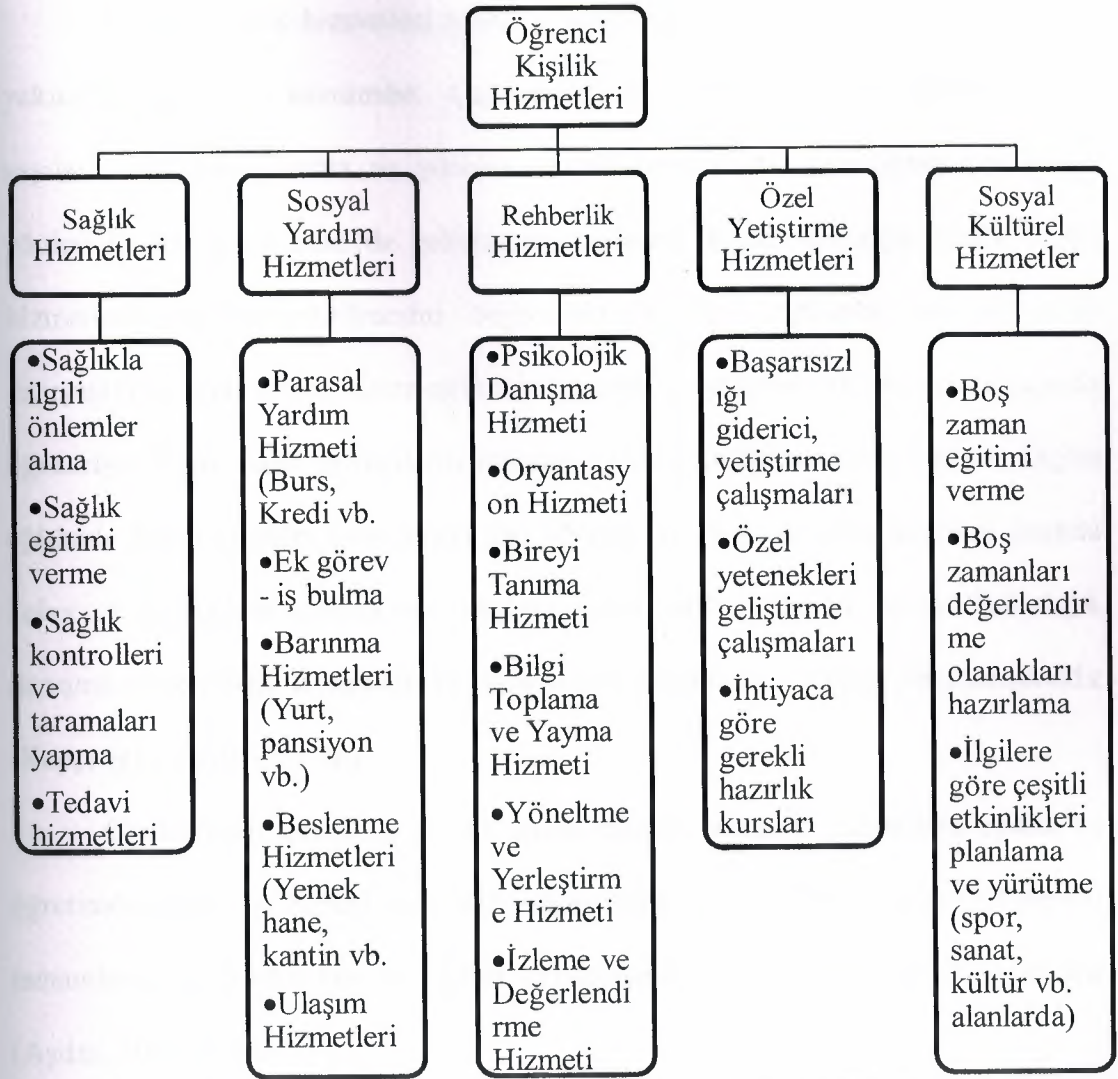
2.1.1 Öğrenci Kişilik Hizmetleri

Öğrenci kişilik hizmetleri, çağdaş eğitimin ayrılmaz bir boyutudur. Öğretim ve yönetim hizmetlerinden farklı, kendine özgü bir hizmettir (Can, 2008, s.3). Öğrenci Kişilik Hizmetleri, çağdaş örgün eğitimin bölünmez bir parçası, öğretim ve yönetim faaliyetlerinden ayrı, ancak onlara paralel olarak fonksiyon gösteren bir hizmetler grubudur (Yeşilyaprak, 2008, s.4). Eğitimin, öğretim ve yönetim gibi geleneksel iki işlevinin yanında gelişmekte olan bir işlevi de Öğrenci Kişilik Hizmetleri'dir (Kuzgun, 1992, s.2).

Eğitim süreci içinde bu hizmetlerin amacı, bireyin eğitimden en olumlu bir şekilde yararlanarak, her yönüyle tüm olarak gelişmesine ve sağlıklı bir kişilik kazanmasına olanak sağlayacak eğitim ortamını yaratmaktır (Yeşilyaprak, 2008, s.4).

Öğrenci kişilik hizmetlerinin amacı, öğrencinin eğitim ortamından en yüksek düzeyde yarar sağlayabilmesi için gerekli imkânları hazırlamak ve var olan engelleri kaldırmaktır. Bu durumda öğrenci kişilik hizmetlerinin, eğitim kurumlarında öğretim ve yönetim faaliyetlerinin amacına ulaşmasına yardımcı olan faaliyetler olduğunu söyleyebiliriz (Kuzgun, 1992, s.2-3).

Öğrenci kişilik hizmetleri genellikle öğrencilerin barınma, beslenme, sağlık, serbest zamanları değerlendirme gibi ihtiyaçlarını giderecek yardımlar yanında, onların gizilgüçlerini geliştirme, yetenek ve ilgilerine uygun okul ve meslek seçme, insanlarla daha iyi ilişkiler kurabilme gibi, kişilerin gelişimi ve uyumuna ilişkin sorunlarının çözümü için onlara yapılacak yardımları kapsamaktadır (Kuzgun, 1992, s.2).

Şekil 2.2:Çağdaş Örgün Eğitim Kurumunda Yer Alan Öğrenci Kişilik Hizmetlerinin Kapsamı (Yeşilyaprak, 2008, s.5).

Ö.K.H'nin kapsamına giren hizmetler; genel olarak eğitim süreci içindeki öğrencinin ihtiyaçlarını karşılamaya, öğretimi güçleştiren sorunları ortadan kaldırmaya yöneliktir. Ö.K.H öğrenciye kendini geliştirmesi için en uygun eğitim ortamını hazırlar (Yeşilyaprak, 2008, s.6).

Öğrenci kişilik hizmetleri kavramı psikolojik danışma ve rehberlik alanı ile yakından ilgili bir kavramdır. Çağdaş eğitim anlayışı, eğitim sürecinin tam sayılabilmesi için öğretim ve yönetim etkinliklerinin yanı sıra öğrencinin bütün yönleri ile en uygun düzeyde gelişmesini sağlamak üzere öğrenciye dönük çeşitli hizmetlerin yerine getirilmesini öngörmektedir. İşte, rehberlik ve psikolojik danışmayı da içine almak üzere eğitimde öğretim ve yönetim etkinliklerinin dışında öğrenciye dönük öteki hizmetlerin tümüne öğrenci kişilik hizmetleri denir. Örgün eğitimde bütün öğretim kademeleri için öğretim ve yönetim etkinliklerinin dışında kalan ve öğrencinin gelişmesine yardımcı olan türlü hizmetler vardır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bunların ancak önemli bir grubunu oluşturmaktadır (Kepçeoğlu, 1990, s.25-26).

Okul ortamı içerisinde yer almasına rağmen rehberlik hizmetleri, eğitim ve öğretimden farklı bir hizmet grubudur. Ancak rehberlik hizmetleri eğitim ve öğretimi tamamlayıcı bir özellik taşır ve eğitim ve öğretimin amacına ulaşmasını kolaylaştırır (Aydın, 2007, s.118).

Eğitimde rehberlik hizmetlerinin uzun bir tarihi vardır. Türkiye’de rehberlik hizmetleri yaklaşık olarak yarım yüzyıldır eğitimin içerisinde yer almaktadır. Rehberlik hizmetleri, çağdaş eğitim anlayışının bir sonucu ve eğitimin, öğretim ve yönetimden sonra bir üçüncü boyutu olan öğrenci kişilik hizmetlerinin bir parçası olarak eğitim sistemi içerisindeki yerini almıştır (Aydın, 2007, s.105).

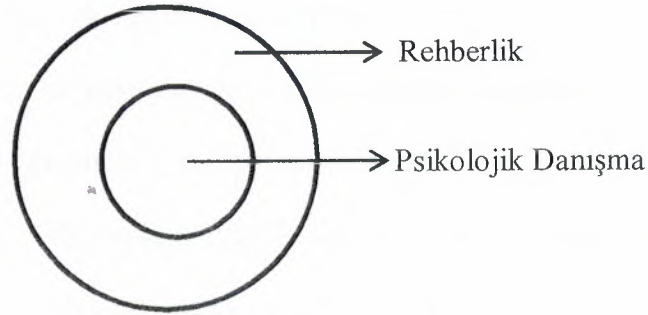
2.2 Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Rehberlik ve psikolojik danışma, kendini, çevresindeki olanakları tanınması, gizilgüçlerini geliştirmesi, sorunlarını çözebilmesi ve kendini gerçekteştirmesi için kişiye, bu içi kendine meslek edinmiş olan uzmanlarca yapılan düzenli yardım sürecidir (Bakırcıoğlu, 2005, s.7).

2.2.1 Psikolojik Danışma Nedir?

Psikolojik danışma bireyin kendini tanınması, kabul etmesi, sorunlarına çözüm yolları bulması, kendisi ve çevresiyle barışık ve uyumlu yaşayabilmesi ve kendini gerçekteştirmesi için uzmanlar tarafından yapılan düzenli ve sürekli bir yardım sürecidir (Aydın, 2007, s.208).

Psikolojik danışma hizmeti rehberlik hizmetinden farklıdır. Rehberlik hizmetleri içinde hatta temelinde olmasına rağmen teknik ve uygulama biçimi rehberlikten farklılık gösterir (Aydın, 2007, s.208). Psikolojik danışma, rehberliğin merkezini ve özünü oluşturur (Can, 2008, s.4).

Şekil 2.3: Psikolojik Danışma ve Rehberlik (Can, 2008, s.4).

Psikolojik danışma Aydınlatma Çağına dek uzanan çok uzun bir geçmişi olan önemli bir uygulamadır. Kişiler arası ve kişisel sorunların daha iyi tanımlanması amacıyla psikolojik danışma ortaya çıkmıştır. Mali danışmanlık, yatırım danışmanlığı, turizm danışmanlığı ve moda danışmanlığı gibi birçok alanda “danışmanlık” sıfatı kullanıldığı için psikolojik danışman hakkında net bir düşünce oluşmamıştır (Hackney ve Cormier, 2008).

Rehberlik, 20. Yüzyıl’ın başlarında ABD’de ortaya çıkmış ve en çok da bu ülkede gelişme göstermiştir. Avrupa ülkelerinde bu alanda ileri düzeyde bir gelişme görülmemektedir. Rehberliğe ilişkin çalışmaların bu ülkelerde daha çok, meslek rehberliği biçiminde sürdürüldüğü gözlemlenmektedir. Ülkemizde ise, özellikle İkinci Dünya Savaşı’ndan sonra, ABD’den etkilenecek rehberlikten söz edilmeye başlanmıştır (Bakırcıoğlu, 2005, s.29).

Amerika’da başlangıçta mesleki rehberlik çalışmaları olarak sürdürülen rehberlik uygulamaları kısa sürede eğitsel, kişisel, sosyal rehberlik konularını da bünyesinde toplamış ve bugünkü geniş kapsamlı durumuna erişmiştir. 1950’li yıllarla birlikte rehberlik, alanını genişletmiş, psikolojik danışma hizmetlerine daha fazla ağırlık vermek kaydıyla günümüze kadar gelmiştir (Bilgin, 2000, s.21).

Gysbers (2004), 1920’lerden 2000’li yıllara kadar psikolojik danışmanın gelişimini onar yıllık periyotlar halinde incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşmıştır.

- 1920’lerde standartlar oluşturulmaya başlandı. Rehberlik ve psikolojik danışma programlarının geliştirilmesine odaklanılmıştır.
- 1930’larda standartların oluşturulmasına devam edildi. Ayrıca rehberlik ve psikolojik danışma programlarının değerlendirilmesi ve aynı zamanda programların etkililiğinin sonuçları değerlendirilmeye başlandı.

- 1940'larda rehberlik ve psikolojik danışma programlarının değerlendirilmesi devam etti ve okul psikolojik danışma eğitiminin değerlendirilmesine başlandı.
- 1950'lerde rehberlik ve psikolojik danışma programlarının değerlendirilmesi devam etti.
- 1960'ta Milli Savunma Eğitim Yasası (NDEA) kanun haline geldi. Böylece psikolojik danışma ve rehberlik çalışmaları bütün boyutları ile federal hükümet tarafından parasal desteğe kavuştu. Dolayısıyla psikolojik danışmanın sorumluluğu arttı.
- 1970'lerde rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili sistematik yaklaşımların gelişimi ile program geliştirmeye önem verildi.
- 1980'lerde rehberlik ve psikolojik danışma artık bir lüks değil bir zorunluluk oldu.
- 1990 ve 2000'lerde rehberlik ve psikolojik danışma ile ilgili araştırmaların eksikliğine odaklanılmıştır.

Bireysel ve grupla psikolojik danışma olarak ikiye ayrılır. Bireysel psikolojik danışmada tek bir danışan olur. Grupla psikolojik danışmada birden çok danışan aynı konu veya sorun hakkında konuşmak üzere bir araya gelir. Böylece danışanlar kendilerini yalnız hissetmezler, kendileri ile aynı sorunu yaşayan insanlar olduğunun farkına varırlar(Hackney ve Cormier, 2008).

Psikolojik danışma mesleği Türkiye'de ruh sağlığı danışmanlığı, evlilik ve aile danışmanlığı, rehabilitasyon danışmanlığı, okul danışmanlığı ve kariyer danışmanlığı gibi birçok uzmanlık alanına ayrılmıştır. Danışanlara psikolojik destek verebilmek amacıyla, psikolojik danışmanların uzmanlık alanlarına özgü özel terapötik becerileri bilmeleri gerekir (Hackney ve Cormier, 2008).

KKTC’de psikolojik danışma alanında henüz uzmanlık yoktur. Psikolojik danışma ve rehberlik alanından mezun olanlar okullarda rehber öğretmen olarak görev yapmaktadırlar.

2.2.2 Psikolojik Danışma ve Rehberliğin Gerekliliği ve Önemi

Ömründe hiç psikolojik danışma yardımı almayan insanların tam anlamıyla yaşayamadıkları olarak algılanmamalıdır. İnsanlar bazen yaşamın getirdiği değişikliklere kendi ve yakın çevresinde olanların çabalarıyla uyum sağlayabilirler. Fakat gün gelir ki psikolojik danışma hizmeti olmadan hayata devam etmek kaçınılmaz olur. Aşırı stres, tatminsizlik ya da mutsuzluk gibi duygular yaşamın normal olarak devam etmesine engel teşkil edebilir. Bu noktada psikolojik danışma değişim, önleme ya da yaşamın daha anlamlı ve yaşanabilir kılınması yönünde zenginleştirme olarak görülebilir (Hackney ve Cormier, 2008).

Bireylerin ilgi ve ihtiyaçları ile yaşamdan beklentileri her geçen gün farklılaşabilmektedir. Çağdaş dünyaya ayak uydurabilme, kendini gerçekleştirebilme her bireyin nihai arzusudur fakat bunu başarabilmek her birey için mümkün olamamaktadır. Bireylerin gelişimlerinde sosyal, kültürel, ekonomik ve psikolojik şartların önemli etkileri vardır. Çağın getirdiği yenilik ve değişimler nedeniyle, bireylerin yaşamlarındaki ihtiyaçlarını karşılamaları daha da zorlaşmaktadır (Aydın, 2007).

Rehberlik hizmetlerinin ortaya çıkışında, teknolojik gelişmelerden kaynaklanan bazı toplumsal sıkıntıların, beliren yeni ihtiyaçların önemli rolü olmuştur. Aşağıda, rehberliğin çıkmasına yol açan toplumsal, düşünsel ve bilimsel gelişmelere değinilmiştir:

- Meslek seçiminin zorlaşması

- Demokratik toplumlarda bireylere tanınan seçme özgürlüğü
- Demokratik yaşamın karar verme gücüne sahip bireyler gerektirmesi
- Eğitimde bireyin duygusal yönüne verilen önemin giderek artması
- Psikometrideki gelişmeler (Kuzgun, 1992, s.9-12).
- Bireysel ayrılıklar
- Bireysel nitelikler ile meslekler arasındaki ilişkiler
- Davranışların nedenlerini anlama, kontrol altına alma ve değiştirme çalışmaları
- Duyguların yaşamdaki önemini artması
- Kişilik ve benlik gelişimine verilen önemin artması
- Çağdaş eğitim anlayışının benimsenmesi
- Sosyo-kültürel ve ekonomik faktörler
- Serbest zamanları değerlendirme eğilimi
- Okul çeşitlerinin artması
- Okullarda uyum sorunları
- Öğrenci başarısızlıkları (Güven, 2008, s.21-24).

2.2.3 Rehberliğin Tanımı

Geleneksel eğitim sisteminin yetersizliğini gidermeyi amaçlayan, öğrenci kişilik hizmetlerinin bir grubunu oluşturan ve eğitim sürecinin tamamlayıcı ve ayrılmaz bir parçası olarak kabul edilen rehberliğin, çeşitli tanımları yapılmıştır. Bu tanımlardan bazıları aşağıda verilmiştir (Güven, 2008, s.6).

Rehberlik, bireylerin günümüz bilgi donanımına sahip (çağdaş) ve bunları kullanabilen, seçimler yapabilen, kararlar alabilen, sorumluluk sahibi, çevresine sağlıklı uyum yapabilen, mutlu ve başarılı bireyler olmalarına ve kendini

gerçekleştirmelerine yardım etmeye çalışan bilimsel ve profesyonel yardım sürecidir (Güven, 2008, s.8).

Rehberlik, kendini anlaması, problemlerini çözmesi, gerçekçi kararlar alması, kapasitelerini kendine en uygun düzeyde geliştirmesi, çevresine dengeli ve sağlıklı bir uyum yapması ve böylece kendini gerçekleştirmesi için uzman kişilerce bireye verilen psikolojik yardımlardır (Kepçeoğlu, 1990, s.11).

Rehberlik, bireye kendini anlaması, çevredeki olanakları tanınması ve doğru kararlar vererek özünü gerçekleştirebilmesi için yapılan sistematik ve profesyonel bir yardım sürecidir (Kuzgun, 1992, s.5).

Rehberlik, bireyin en verimli şekilde gelişmesi ve tatminkâr uyumlar sağlamasında gerekli olan seçimleri, yorumları, planları yapmasına ve kararları vermesine yarayacak bilgi ve becerileri kazanması ve ulaştığı bu seçim ve kararları uygulaması için kişiye yapılan sistemli ve profesyonel yardımdır (Tan, 1995, s.18).

Yukarıdaki bilgilerden anlaşılacağı gibi rehberlik, sistemli ve profesyonel bir yardım sürecidir. Bireyin kendi kararlarını alabilmesi, çevrede kendine tanınan fırsatların farkına varması, problemlerini çözebilmesi, çevresine uyum sağlayabilmesi ve kendini gerçekleştirmesi için yapılan yardımlardır.

Tanımlardaki ortak öğeler şu noktalarda toplanabilir:

- Rehberlik hizmetleri öğrencinin gelişmesini ve uyumunu sağlamaya yöneliktir.
- Bu yardım sistemli olarak ve profesyonel düzeyde sunulmalıdır.
- Rehberlik bir süreçtir. Çeşitli aşamalar içeren ve süreklilik gösteren bir hizmettir (Yeşilyaprak, 2008, s.7).

2.2.4 Rehberliğin Amacı

Rehberliğin anlamı, ilke ve kavramları, bütünü ile rehberliğin amacını yansıtır. Rehberliğin amacı, bireyin kendini gerçekleştirmesine yardım etmektir. (Kepçeoğlu, 1992, s.11).

Bu kavram insancıl (hümanist) psikologların geliştirdiği bir kavramdır. İnsancıl yaklaşımın önemli temsilcileri arasında Maslow ve Rogers sayılmaktadır. Rogers, kendini gerçekleştirme kavramını, organizmanın bir iç yönelimi, tam verimliliği olarak tanımlamış ve gözlenebilir bir yönelim olarak açıklamıştır (Güven, 2008, s.10-11).

Maslow ise, insanların doğuştan kendini gerçekleştirme güdüsüne sahip olduğunu ve bu kendini gerçekleştirme kavramını, insanın gizil gücünü kullanması ve geliştirmesi olarak ifade etmektedir (Kuzgun 1986'dan aktaran Güven, 2008, s.11).

Kendini gerçekleştirme, bir bireyin, ne olabiliyorsa onu olmasıdır. Bu, bireyin kendini tam olarak ifade etme isteğini ve sahip olduğu potansiyeli gerçekten göstermeye başlaması eğilimidir. Bireyin kendini gerçekleştirebilmesi için kendini tanıması ve anlaması esastır (Güven, 2008, s.11).

Rehberliğin temel ya da sonal (nihai) amacı bireyin kendini gerçekleştirmesidir. Bu kavramla, kişide varolan tüm gizil güçlerin, yeteneklerin, kapasitelerin ortaya konması, uygulama alanına sokulması, kullanılması ve geliştirilmesi kastedilir. Kelime karşılığı "tam verimlilik" (fully-functioning) olarak verilebilir. Yani bireyin her yönüyle, kapasitelerini sonuna dek geliştirebilmesi, daha verimli ve mutlu bir düzeye ulaşabilmesidir. Ancak bireyin kendini gerçekleştirmesi

uzun bir süreç içinde, aşama aşama sağlanabilecek bir oluşumdur (Yeşilyaprak, 2008, s.7-8).

Kısaca rehberliğin amacı, bireyin gizil güçlerinin farkına vararak kendini gerçekleştirmesidir. Carl Rogers'a göre bireyin gizil güçlerinin farkına varması psikolojik danışmanın danışana karşı koşulsuz olarak kabul etmesi ve saygı göstermesi, saydam ve içten olması, ayrıca empatik anlayış ile yaklaşması ile mümkündür.

Rehberlik ve Psikolojik Danışma Hizmetleri Yönetmenliğine göre (2001) PDR'nin amacı; Türk Eğitim Sisteminin genel amaçları çerçevesinde eğitimde rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri temelde öğrencilerin kendilerini gerçekleştirmelerine, eğitim sürecinden yetenek ve özelliklerine göre en üst düzeyde yararlanmalarına ve gizil güçlerini en uygun şekilde kullanmalarına ve geliştirmelerine yöneliktir (Güven, 2008, s.13).

2.2.5 Rehberliğin İlkeleri

Rehberlik bireyin kişilik gelişimi ile ilgilidir. Rehberlikte bireylerin davranışsal süreçleri ile ilgilenilir. Rehberlik zorlamaya değil, işbirliğine yöneliktir. Rehberlik, bireylerin bir seçim hakkına sahip olduklarını ve onların değerli, saygın bireyler olduklarını kabul eder (Akkoyun, 1987, s.158-160).

Rehberlik hizmetleri tüm öğrencilere yöneliktir, ancak hizmetlerin odağında birey vardır. Rehberlik hizmetleri öğrencilerin tüm yönleriyle gelişmelerine yöneliktir. Rehberlik hizmetlerinde toplumsal sorumluluklar ihmal edilemez. Rehberlik uygulamaları her okulun amaç ve ihtiyaçlarına uygun olan alanlarda yoğunlaştırılmalıdır. Rehberlik hizmetleri eğitimin ayrılmaz bir parçasıdır (Güven, 2008, s.16-18).

Rehberliğin temelinde insan hak ve sorumlulukları ile yakından ilgili demokratik ve insancıl bir anlayış vardır. Rehberlik uygulamalarında öğrenci ile yakından ilgili olan herkesin anlayış ve işbirliği içinde çalışması gerekir. Rehberlik anlayışı, her türlü çalışması ile öğrenciyi merkez alan bir eğitim sistemini öngörür (Kepçeoğlu, 1990, s.17).

Rehberlik hizmetlerinde bireysel farklara saygı esastır. Rehberlik hizmetleri, planlı, programlı, örgütlenmiş bir biçimde ve profesyonel düzeyde sunulmalıdır. Rehberlik hizmetlerinde “süreklilik”, “gönüllülük” ve psikolojik danışma ilişkilerinde ayrıca “gizlilik” esastır. Rehberlik hizmetleri çok yönlü ilişkiler sistemi içinde yürütülmelidir (Yeşilyaprak, 2008, s.17-18).

Yukarıdaki bilgilerden anlaşılacağı gibi rehberliğin en önemli ilkesi, gizlilik ve danışanın gönüllü olmasıdır. Gizlilik, psikolojik danışman ve danışan arasında güven ilişkisinin oluşmasında oldukça önemlidir. Danışan ve danışman arasındaki işbirliğine dayalıdır. Danışanın rehberlik hizmetlerinden yardım alma konusunda gönüllü olması gerekir. Rehberlik hizmetleri okullarda tüm öğrencilere yönelik bir hizmettir. Rehberlik hizmetleri okullarda rehber öğretmenler tarafından sunulan profesyonel bir yardım sürecidir.

PDR yardımı bireye tek yönlü olarak doğrudan doğruya yapılan bir yardım değildir. PDR yardımı, temelinde bireye acımak, onu kayırmak, kol kanat germek, yol göstermek, nasihat etmek ve teselli etmek yardımı değildir. PDR yardımı bireyin sadece duygusal yanı ile ilgilenmez. PDR’de kullanılan bütün yöntem ve teknikler amaç değil, sadece araçlardır. PDR yardımı akademik bir öğrenme ya da ders değildir. PDR yardımı yargılamaz ve ceza vermez, bir disiplin görevi değildir. PDR

yardımları her türlü problemi çözecek sihirli bir güce sahip değildir. PDR yardımı sadece sorunlu olan öğrencilere verilen bir hizmet değildir (Güven, 2008, s.18-20).

2.3 Rehberliğin Tarihsel Gelişimi

2.3.1 Amerika’da Rehberliğin Gelişimi

Bugünkü geniş anlamında olmasa bile, ilk kez 1890’larda Amerika’da California eyaleti okullarında rehberlik uygulamaları ile yakından ilgili bazı yeniliklerin yer aldığı görülmektedir. Bu yenilikler arasında öğrencilerin bireysel olarak incelenmesi, öğrencilerle danışma, işe yerleştirme ve okulu bitirenleri izleme gibi uygulamalar sayılabilir.

Mesleki rehberliğe ağırlık veren ilk uygulamaları ve bu uygulamaların örgütlenmesi 1900’lerde Boston okullarında başlatılmıştır. Bu çalışmalara paralel olarak aynı dönemde Michigan okullarında da benzeri uygulamaların başlatıldığı bilinmektedir. Bu dönemde, ilk kez danışman olarak okullarda bazı personelin rehberlikle ilgili görevler aldığı görülmektedir.

Boston’da mesleki rehberlikle başlayan ilk uygulamaların öncüsü Frank Parsons’dur. Parsons’un rehberliğe olan inancı ve başlangıçtaki katkısı rehberlik alanında her zaman önemsenmiştir. Parsons 1908’de rehberlikle ilgili çalışmaları bir bütünlüğe kavuşturmak amacı ile, okul dışında, “Boston Meslek Bürosu”nu kurmuştur. Bu kuruluş rehberlikle ilgili ilk kuruluş niteliğindedir. Büronun amacı ilgi ve yeteneklerine uygun olarak gençlerin meslek seçmelerine yardımcı olmak idi. Parsons, mesleki rehberlik ile ilgili temel kavramları 1909 yılında hazırladığı “Meslek Seçimi” adlı kitabında açıklamıştır.

1909-1915 yılları arasında rehberlik uygulamalarının yaygınlaşmakta olduğu ve Boston okullarında 117 kadar personelin uzman olarak rehberlik ile ilgili görevlere atanmış bulunduğu görülmektedir. Boston'daki bu gelişmelere paralel olarak Amerika'nın öteki eyaletlerinde de benzeri çalışmalar sürdürülmüştür.

1910'da ilk mesleki rehberlik kongresi Boston'da toplanmıştır. Bu kongre ulusal düzeyde mesleki bir örgüt kurmanın ilk temellerini atmış; arkasından "Ulusal Mesleki Rehberlik Derneği" kurulmuştur. Mesleki rehberlik üzerinde ikinci ulusal kongre 1912'de New York'ta, üçüncü kongre 1913'te Michigan eyaletinde toplanmıştır.

1958'de kabul edilen "Ulusal Savunma Eğitimi Yasası" ile psikolojik danışma ve rehberlik çalışmaları bütün boyutları ile federal hükümet tarafından parasal desteğe kavuşturulmuştur.

Amerika'da başlangıçta mesleki rehberlik çalışmaları olarak sürdürülen rehberlik uygulamaları kısa sürede eğitsel, kişisel – sosyal rehberlik konularını da bünyesinde toplamış ve bugünkü geniş kapsamına erişmiştir. 1952 yılında ülke içinde etkinlik gösteren türlü rehberlik derneklerinin ortak çalışmaları ile örgütlenmede bütünlük sağlanmış; tüm kişilik ve rehberlik hizmetlerini bünyesinde toplayan "Amerikan Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik Derneği" kurulmuştur.

Amerikan Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik Derneği halen Amerika'da psikolojik danışma ve rehberlik alanının ulusal düzeyde en güçlü mesleki örgütüdür. Bu dernek, psikolojik danışma ve rehberlik alanının mesleki standartlarını, ahlak ilkelerini, bu alanda çalışacak uzman personelin akademik yetişme esasları ile görev ve sorumluluklarını belirleyerek psikolojik danışma ve rehberlik uygulamalarının gelişmesinde büyük çaba göstermiştir (Kepçeoğlu, 1990, s.36-38).

2.3.2 Avrupa Ülkelerinde Rehberliğin Gelişimi

Aşağıda Avrupa’da bazı ülkelerde rehberlik uygulamalarına ilişkin bilgi verilmiştir:

Danimarka’da, ilk okulun 5. Yılında rehberlik uygulamalarıyla zeka tipleri belirlenen öğrenciler, gruplara ayrılarak rehber öğretmenlerin gözlemleri altında öğrenimlerine devam etmektedirler. Danimarka’da mesleki rehberlik ve okul rehberliği hizmetleri Çalışma Bakanlığı ve Eğitim Bakanlığı tarafından yürütülmekte, örgüt olarak da Bölge Müdürlükleri bulunmaktadır.

Fransa’da rehberlik hizmetleri her ilde kurulan “Okul ve Mesleğe Yönelme Merkezleri” ile başlamıştır. Ayrıca her ilde bütün okulların yetkili rehberlerinden ibaret İl Rehberlik Kurulu bulunmaktadır. Bakanlık çerçevesi içinde, Eğitim Bakanı başkanlığında Öğretim Dairesi Genel Müdürleri ve seçilmiş yetkili uzmanlardan oluşan Bakanlık Rehber Kurulu bulunmaktadır. Okullarda psikolojik danışman-rehber öğretmenler bulunmaktadır.

Hollanda’da, 1963 yılından beri gelişen rehberlik hizmetleri Sağlık Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı Çalışma Dairesi Başkanlığına bağlı 86 Bölge çalışma Bürosu ile yürütülmektedir.

İtalya’da rehberlik, 1963 yılında İtalyan Okul ve Mesleğe Yönelme Derneği adı verilen özel bir dernek tarafından yürütülmeye başlanmıştır. İtalya’da 1959 yılından beri ele alınan rehberlik, Eğitim Bakanlığı ve Çalışma Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Ayrıca her bakanlığın yetkili dairelerince çeşitli rehberlik hizmetleri yapan bürolar bulunmaktadır.

İspanya’da, genel olarak rehberlik tüm okullarda yaygındır. Mesleki rehberlik ise 1918 yılından itibaren sanat okullarında da verilmeye başlanmıştır. Bu faaliyetleri Eğitim Bakanlığına bağlı İş Öğretimi Genel Müdürlüğü ile Psikoloji Enstitüsü tarafından yürütülmektedir.

İsviçre’de, İsviçre Konfederasyonunu meydana getiren 25 bağımsız eyaletin her birinde Fribourg ve Cenevre Üniversiteleri’nden mezun, ayrıca rehberlik kursları görmüş danışmanlar tarafından daha çok mesleki rehberliğe yönelik bir çalışma yapılmaktadır.

Avusturya’da, eğitimin 8. yılı sonunda kabiliyete yöneltme kademesi başlamaktadır. Rehberliğin amacı, okulu bitiren öğrencilere, yetişkinlere olduğu gibi, bir meslek seçerken veya değiştirirken yardım etmektedir. Rehberlik hizmetleri, Federal Sosyal İşleri Başkanlığının Rehberlik İşleri Dairesince yürütülmektedir.

Belçika’da, mesleki rehberliğe önem verilmiş, bu rehberlik kademeleri 12-15 yaşları arasında yer almıştır. 1947 yılında rehberlik hizmetleri başlatılmıştır. Bu hizmetlerin finansı da Çalışma ve Milli Eğitim Bakanlıklarının müşterek çalışmasıyla sağlanmaktadır.

İngiltere’de, 1959 yılından beri ele alınan rehberlik, Eğitim Bakanlığı ile Çalışma Bakanlığı tarafından yürütülmektedir. Ayrıca her bakanlığın yetkili dairelerince çeşitli rehberlik hizmetleri yapan bürolar bulunmaktadır (Kepçeoğlu 1999; Kuzgun 1992’den aktaran Kaya, 2006, s.24-25).

2.3.3 Türkiye’de Rehberliğin Gelişimi

Ülkemizde rehberlik, uygulamalar bakımından yeni olmakla birlikte fikir ve kavram olarak oldukça uzun bir geçmişe sahiptir. Özellikle son yıllarda psikolojik danışma ve rehberlik, eğitim ortamında en çok sözü edilen bir kavram ve uygulama olarak görünmektedir. Doğrudan doğruya rehberlik olarak gösterilmemişse de okul programlarında ve okul yönetmenliklerinde rehberlik anlayışına uygun birçok kavramların uzun süredir yer aldığı görülmektedir. Bu tür yeniliklerin programda yer alması Cumhuriyetin kurulmasından hemen sonraki yıllara kadar inmektedir (Kepçeoğlu, 1990, s.40).

Türkiye’de rehberlik çalışmaları 1950’li yıllarda başlamıştır. Bir taraftan Amerikalı uzmanlar, eğitim sistemimizi incelemek üzere davet edilirken, öte yandan, bazı eğitimcilerpsikolojik danışma ve rehberlik alanında uzmanlaşmak üzere Amerika’ya gönderilmişlerdir. (Can, 2008, s.20). Uzmanlar yaptıkları incelemeler sonucu, Türkiye’deki eğitim sisteminde öğrencilerin bireysel özelliklerine önem verilmediğini, bireysel farkların dikkate alınmadığını saptamışlardır. Bunun sonucu olarak da, istenilen yeni eğitim anlayışı ve rehberlik konularında konferanslar verilmeye başlamıştır (Aydın, 2007, s.29).

1953 yılında, Talim ve Terbiye Dairesine bağlı “Test ve Araştırma Bürosu” kurulurken, aynı zamanda 1953-1954 eğitim-öğretim yılında, Gazi Eğitim Enstitüsü Pedagoji ve Özel Eğitim Bölümlerinin programlarında rehberlik dersi yer almıştır (Aydın, 2007, s.29). 1954 yılında İstanbul Kandilli Lisesinde pilot çalışma olarak, öğretmen ve yöneticilere seminerler yapılmıştır. Artık üniversitelerin Pedagoji bölümlerinde rehberlik ve sosyal hizmetlerden söz edilmektedir (Can, 2008, s.21).

1955 yılında İstanbul Atatürk Kız Lisesinin, 1956'da Ankara Deneme Lisesinin ders programları rehberliği esas alan bir eğitim anlayışla hazırlanmış ve uygulamaya geçirilmiştir. 1955 yılında Ankara Demirlibahçe İlkokulunda "Psikolojik Servis" merkezi adı ile rehberlik merkezi açılmıştır. 1959 yılında İstanbul ve İzmir'de açılan bu merkezlerin ardından bugün bütün illerde ve bazı ilçelerde, bugünkü adıyla, "Rehberlik ve Araştırma Merkezi" bulunmaktadır (Aydın, 2007, s.30).

Türkiye'de 1951-1958 yılları arasında rehberlik konusunda görülen hızlı çalışmalar ve gelişmeler daha sonra duraklamıştır. Bu duraklamada türlü etmenlerin etkisi olmuştur. Bunlar arasında, yetişmiş personel yokluğu, yetkililerdeki inanç ve bilgi eksikliği, parasal desteğin bulunmayışı, v.b. sayılabilir. Ancak rehberlik fikir ve kavramı ülke düzeyinde yayılmaya, yeni hazırlanan program ve yönetmenliklerle de etkisini göstermeye devam etmiştir (Kepçeoğlu, 1990, s.42).

1960 yılından sonra başlayan planlı kalkınma dönemiyle kalkınma planlarında ve Milli Eğitim Şuralarında rehberliğe yer verilmeye başlanırken; II. Beş Yıllık Kalkınma Planında, eğitim sistemimizde rehberlik hizmetlerinin önemi vurgulanmıştır (Aydın, 2007, s.30).

VII. Milli Eğitim Şurasında (1961) ilk kez rehberlik konusu ele alınmakla birlikte çok amaçlı liseler fikri benimsenmiştir (Can, 2008, s.21).

VIII. Milli Eğitim Şurası (1970) ortaöğretim programlarının çeşitlendirilmesi ve rehberlik konularını ele almıştır. Bu şurada eğitim programlarının a)yükseköğretime, b) mesleğe ve hayata, c) hem yükseköğretime ve hem de mesleğe ve hayata hazırlamak üzere çeşitlendirilmesi gerektiği vurgulanmıştır. Ayrıca 9. sınıfın "yöneltme sınıfı" olması, bu sınıfın sonunda öğrencilerin istek, yetenek ve

ders başarılarına göre yukarıda sayılan programlardan birine yönelebileceği, programlar arasında yatay ve dikey geçişlere olanak verilmesi kabul edilmiştir. Sınıf geçme yerine ders geçme sisteminin getirilmesi ile temel derslerin yanında seçmeli derslere yer verilmesi de bu şuranın önemli kararlarından (Aydın, 2007, s.30).

1974 yılında toplanan IX. Milli Eğitim Şurasında rehberlik çalışmaları ile ilgili rapor tartışılmış, okullarda rehberlik çalışmaları için, iki saatlik zaman ayrılmasına karar verildi (Can, 2008, s.21).

Psikolojik Danışma ve rehberlik alanında çalışan personel, üniversitelerin Rehberlik ve Psikolojik Danışma ve Eğitimde Psikolojik Hizmetler programlarında yetiştirilmektedir. Halen, bu alanda eğitim veren 16 ayrı yükseköğretim programı, çeşitli üniversitelerde yılda ortalama 700 mezun vermektedir. Bu sayı, ihtiyacı karşılamamaktadır. İhtiyacın karşılanması için 60.000 psikolojik danışmana ihtiyaç vardır (Can, 2008, s.22). Türkiye’de psikolojik danışma ve rehberlik alanında gerek meslek üyeleri arasındaki dayanışmayı artırmak ve gerekse alandaki çalışmaları geliştirmek maksadıyla, 1989 yılında PDR-DER “Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği” kurulmuştur (Aydın, 2007, s.31). 1972 yılında, Yükseköğretimde Rehberliği Geliştirme ve Rehber Yetiştirme Vakfı kurulmuştur. Vakıf 1973 yılında İstanbul’da bilimsel bir toplantı düzenlemiştir. Bir arar çalışmalarına ara veren Vakıf 1989’da yeniden faaliyete geçmiştir (Can, 2008, s.22).

2.3.4 KKTC’de Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

KKTC’de psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, Eğitim Fakültelerinin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünden en az lisans düzeyinde mezun olan bireyler tarafından ortaöğretim kurumlarında “rehber öğretmen” kadrosunda çalışan bireyler tarafından verilmektedir. Günümüzde ilköğretim kurumlarında psikolojik danışma ve rehberlik servisi henüz bulunmamaktadır.

KKTC’de psikolojik danışma ve rehberlik alanında yaşanan birçok sorun vardır. Psikolojik danışma ve rehberlik öğretmenlerin okullarda görevlerinin ne olduğu henüz okul idarecileri, branşöğretmenleri ve veliler tarafından tam bilinmemektedir. Aileler çocuğunu bir kez rehber öğretmen ile görüştürdükten sonra sorunlarının hemen çözüleceğine inanmaktadır. Okul idarecileri bazen rehber öğretmenlerden boş ders doldurmalarını istemektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine verilen önem azdır. Okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin işleyişi ile ilgili bir sistem henüz yoktur. Belirli bir müfredat var ama çoğu okullarda kullanılmıyor ve güncel değildir. Her yaş düzeyi için hazırlanmış ayrı bir müfredat bulunmamaktadır genel bir müfredat vardır fakat yeterli olmayabilir. Psikolojik danışma ve rehberlik eğitimi alırken yeterli düzeyde staj yapma imkânı bulunmamaktadır sadece son sınıfta staj yapmak çok yetersizdir. Üniversitelerin psikolojik danışma ve rehberlik bölümlerinde verilen dersler ve eğitim yönünden farklılıklar bulunmaktadır ve bu durum psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin farklı uygulamalardan yararlanmalarına neden olmaktadır.

2.4 Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Hizmet Çeşitleri

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bireyin bir bütün olarak gelişmesini ve böylece onun kendini gerçekleştirmesini amaçlayan psikolojik yardım hizmetlerini kapsadığı için bu hizmetlerin bir bütünlük içinde verilmesi önem taşımaktadır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin bazı hizmet alanları içinde gruplamak, bu alanlara göre hizmetlerin birbirinden farklı yönlerini belirterek bunları ayrı hizmetler gibi göstermek günümüzde oldukça geleneksel ve eski bir anlayış olarak kabul edilmektedir. Çünkü hangi kurumda ve hangi düzeyde verilirse verilsin ya da hizmetler hangi alanlarda yoğunluk kazanırsa kazansın, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin temelini oluşturan anlayışlar ve ilkeler genel olarak bir bütündür.

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin bazı boyutlar dikkate alınarak değişik gruplar altında incelenmesi, bu hizmetlerin daha iyi anlaşılmasında yararlı olabilir. Hizmetlerin daha iyi anlaşılması ise, kuşkusuz, uygulamaların planlanıp programlanmasında, hizmetlerin bireylere sunulması için en uygun yaklaşım biçimlerinin seçilmesinde önemli kolaylıklar getirebilir (Kepçeoğlu, 1992, s.49).

Psikolojik danışma ve rehberlikte hizmetlerin türleri listelenirken birer ölçüt olarak genellikle şu beş boyut esas alınabileceği anlaşılmaktadır (Kepçeoğlu, 1992, s.50):

1. Hizmetlerin verildiği birey sayısı.
2. Kurumların nitelikleri.
3. Eğitim alanında öğretim kademeleri.
4. Psikolojik danışma ve rehberliğin temel işlevleri (fonksiyonları).
5. Hizmetlerin yoğunlaştığı problem alanları.

2.4.1 Birey Sayısına Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

Belirli bir anda hizmetlerin sunulduğu bireylerin sayısına göre rehberlik hizmetleri (1) bireysel rehberlik,(2) grup rehberliği olarak;Psikolojik Danışma hizmetleri de (1) bireysel psikolojik danışma, (2) grupla psikolojik danışma olarak iki grup altında toplanabilir.

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini, bireysel ve grupla psikolojik danışma ve rehberlik olarak iki grupta ele almak, daha çok, bu hizmetlerin verilişinde esas olacak yaklaşım biçimlerine işaret etmektedir. Bu ayırım sadece bu noktadan algılanmalıdır. Aslında, bireysel ya da gruplar halinde sunulmuş olsun, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin temelini oluşturan ilkeler aynıdır. Bu ilkelerin en önemli yanı da psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin bireysel ve tek tek bireylere dönük olarak verilmesidir. Buna göre, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin grup rehberliği ya da grupla psikolojik danışma biçiminde bir anda birden çok bireye sunulması sadece bir yaklaşım biçimi olarak kabul edilmeli; asla bütünlük ve bireye dönüklük ilkesini zedeler nitelikte görülmemelidir. Çünkü, grupla psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde verilmek istenen psikolojik yardımlar yine bireyseldir; bu yardımlar yine tek tek bireylere dönüktür. (Kepçeoğlu, 1992, s.50).

Kısaca, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri bireysel rehberlik ve grupla psikolojik danışma olarak yapılabilir. Bireysel rehberlikte tek bir danışan vardır. Grupla psikolojik danışmada ise bir ve birden çok danışan bir araya gelerek bir grup oluşturur. İster bireysel rehberlik ister grupla psikolojik danışma olsun sadece rehberlik hizmetlerinin sunuluş şekil farklıdır, odak noktası yine bireydir.

2.4.2 Kurumlara Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin ilk önce eğitim alanında bir ihtiyaç olarak duyulup hızlı bir gelişme gösterdiği; günümüzde ise, en yaygın uygulamaların yine eğitim alanında sürdürülmekte olduğu bilinmektedir. Öte yandan, eğitimdeki psikolojik danışma ve rehberlik kavram ve uygulamalarında görülen bu gelişmeler zamanla öteki kurumlarca da benimsenmeye başlanmış; okullarda olduğu gibi, bu kez sosyal yardım ve sağlık kurumları ile, iş alanında ve endüstriyel kurumlarda da psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden yararlanılmaya başlanmıştır. Bugün okulların dışında bu kurumlarda da belirli programlar ve örgütler içinde profesyonel bir düzeyde psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları gelişmektedir (Kepçeoğlu, 1992, s.50-51).

Hizmet alanlarına veya hizmetin verildiği başlıca kurumlara göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri aşağıdaki gibi sıralanabilir (Güven, 2008, s.52):

1. Eğitim sürecinde psikolojik danışma ve rehberlik
2. Sağlık alanında psikolojik danışma ve rehberlik
3. Endüstri alanında psikolojik danışma ve rehberlik
4. Sosyal yardım alanında psikolojik danışma ve rehberlik

Kurumların birbirinden farklı nitelikleri bakımından psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin programlanması, örgütlenmesi ve yaklaşım biçimlerinin belirlenmesi, kuşkusuz, kurumdan kuruma biraz değişik bir biçimde gelişebilir; ancak, temel anlayışların, kavramlar ve ilkelerin bütünlüğünde önemli ayrılıkların bulunmaması gereği yine akılda tutulmalıdır (Kepçeoğlu, 1992, s.51).

Yukarıdaki bilgilerden anlaşılacağı gibi, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri denildiğinde ilk olarak akla gelen eğitim kurumlarıdır. Okul denilen eğitim kurumlarında psikolojik danışma ve rehberlik alanından mezun olan bireyler “rehber öğretmen” olarak görev yapmaktadırlar. Son yıllarda sağlık, endüstri ve sosyal yardım alanlarında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri profesyonel bir uygulama olarak yer almaya başlamıştır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin sunulduğu kurumlar farklı olsa da rehberliğin kavramları ve ilkeleri değişme göstermemektedir.

2.4.3 Öğretim Basamaklarına Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

Eğitim sistemleri çeşitli öğretim kademelerinden oluşmaktadır (Kepçeoğlu, 1992, s.52). Rehberlik hizmetlerinde yapılacak etkinlikler bireyin içinde bulunduğu gelişimsel döneme ait özellikleri ve gelişim görevlerini kazandırmaya hizmet edecek şekilde ayarlanması ve uygulanması gerekmektedir. Bu bağlamda rehberlik hizmetleri öğretim basamakları ile ilişkilendirildiğinde; okul öncesinde, ilköğretimde, ortaöğretimde ve yükseköğretimde olmak üzere dört grupta ele alınabilir (Güven, 2008, s.57).

1. Okul Öncesinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Bu dönemde rehberlik hizmetleri kişisel açıdan çocuğun kendini kabul, özgüvenini geliştirme, benlik kavramını oluşturma, sosyalleşmeyi sağlama hedeflerine yönelik etkinlikleri kapsar. Eğitsel açıdan, okula uyum ve ilköğretime hazır olma hedefleri esastır. Bu anlamda çocuğun okulu sevmesi, okumaya-eğitime karşı güdülenmesi ve bazı temel becerileri kazanması amaçlanır. Bu dönemde öğretmenin çocuğa yakın ilgi ve sevgi göstermesi, iyi model olması, fazla koruyucu davranmaması, aile ile sıkı bir ilişki ve işbirliği içinde olması gerekir. Öğretmen iyi bir gözlemci olarak çocuğun gelişimini

izler, ilgili kayıtları tutar, yolunda gitmeyen durumlarda gerekli önlemleri alır ve sorunlara çözüm arar. Okulöncesi eğitimde de öğretim ve rehberlik hizmetleri gerek hedefler, gerekse işlevler açısından bütünlük taşır (Yeşilyaprak, 2008, s.41-42). Türkiye’de okul öncesi eğitim veren kurumlar resmi ve özel anaokulu ve anasınıflarıdır (Yeşilyaprak, 2008, s.39).

2. İlköğretimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik: İlköğretim okulları, ilk ve ortaokulların birleştirilerek organize edilmesinden meydana gelmiş sekiz yıllık “temel eğitim” okullarıdır (Yeşilyaprak, 2008, s.42).

Sekiz yıllık ilköğretimin ilk beş yılı (6-12 yaş) temel eğitimin I. Dönemi, son üç yılı ise (12-15 yaş) II. Dönemi olarak nitelenir (Yeşilyaprak, 2008, s.43).

Rehberlik hizmetlerinden beklenen ilköğretim kademesinde çocuğun sağlıklı gelişmesi, çevresine uyumlu, dengeli bir birey olarak yetişmesi için ona yardımcı olabilmesidir (Yeşilyaprak, 2008, s.47).

Bilindiği gibi 8 yıllık temel eğitim “yönelme” ekseni üzerine oturtulmuştur. İlköğretim okulunu bitirdikten sonra hayata atılmak isteyenlerin, yetenek ve ilgilerine uygun bir işe; eğitime devam etmek isteyenlerin ise ortaöğretimde kendilerine uygun bir okula ve programa yönelmeleri gerekmektedir. Bu yönelmenin yapılabilmesi psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri kapsamında mümkündür (Yeşilyaprak, 2008, s.48).

Gerek yönlendirmenin isabetli olması, gerekse bireyin tüm olarak gelişimine yardım için ilköğretim süresince öğrencinin tanınması ve onun kendini tanıyıp kabul etmesi gereklidir. Bir bakıma ilköğretim süresince verilecek olan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin amacı, öğrencilerin kendilerini tanımalarını sağlamaktır (Kuzgun 1992; Can 1998’den aktaran Yeşilyaprak, 2008, s.48).

Çocuğun kişisel, eğitsel ve mesleki gelişimi açısından ilköğretim döneminde rehberlik hizmetlerinin sağlanması gerekmektedir (Yeşilyaprak, 2008, s.49).

İlköğretim düzeyindeki öğrencilere rehberlik hizmetleri öğretmen tarafından sağlanır (Dinkmeyer, 1970'den aktaran Yeşilyaprak, 2008, s.49-50).

İlköğretim düzeyinde verilebilecek rehberlik hizmetleri sorunlu öğrenciye yardım, krize müdahale ya da problem durumlarına çözüm bulmak şeklinde düşünülen klasik rehberlik yaklaşımları yerine gelişimsel rehberlik yaklaşımına dayanmalıdır. Gelişimsel rehberlik yaklaşımına göre, yaşamın her döneminde başarılması gereken bir takım gelişim görevleri vardır. Bireylere verilecek rehberlik yardımının amacı da bu gelişim görevlerini yerine getirmelerini kolaylaştırmak ve desteklemektir (Yeşilyaprak, 2008, s.51).

3. Ortaöğretimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik:Ortaöğretim 15-18 yaş grubunu kapsayan, öğrencilere bir meslek kazandırmayı ve onları yükseköğretim kurumlarına hazırlamayı amaçlayan eğitim devresidir. Ortaöğretim okulları, ilköğretime dayalı, en az 3 yıllık öğretim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumlarıdır. Bu kurumlar, ülkemizde Genel Lise, Anadolu Lisesi, Fen Lisesi, Öğretmen Lisesi, Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi, Akşam Lisesi, ayrıca Mesleki ve Teknik Liseler (Anadolu Teknik Liseleri, Endüstri Meslek Liseleri, Kız Meslek Liseleri gibi) olmak üzere çeşitlilik gösterir (Yeşilyaprak, 2008,s.55).

Öğretim kademelerinin kapsadığı okulların amaç ve özellikleri ile bu okullara devam eden öğrencilerin gelişim özellikleri önemli ölçüde birbirinden ayrılıklar gösterir. Bu farklılıkların Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin sunuluşunda da kendini göstermesi doğaldır (Kepçeoğlu, 1992, s.52).

İlköğretim ile ortaöğretim okullarında Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin farklılaşmasını gerektiren unsurlardan bazıları şöylece özetlenebilir (Peters ve Shertzer, 1969, ss. 90-99; Dinkmeyer ve Caldwell 1970, ss. 4,5'den aktaran Kepçeoğlu, 1992, s.53-54):

1. Öğrencilerin gelişim ve gerçekleştirim ihtiyaçları birbirinden farklıdır.
2. Öğrencilerle kurulan ilişkinin biçimi ve yönü birbirinden farklıdır.
3. Öğrencilerin psikolojik gelişim özellikleri önemli ölçüde birbirinden farklıdır.
4. Okulların eğitim programları birbirinden farklıdır.
5. Okulların örgütsel nitelikleri ayrıdır.
6. Psikolojik Danışma ve Rehberlik uygulamalarında kullanılan yöntemler, araçlar ve hizmetlerin alanlara göre tür ve yoğunlukları birbirinden farklıdır.

Kuzgun (1992, s.3) rehberliğin bireyde gerçekleştirmeye çalıştığı amaçları şu şekilde özetlemektedir:

1. Kendini tanıması
2. Çevrede kendisine açık olan fırsatları öğrenmesi
3. Gizilgüçlerini geliştirmesi
4. Çevresine uyum sağlaması

Ortaöğretim programları konu ağırlıklıdır. Ancak aynı zamanda öğrencinin gelişim ve sosyalleşmesine, uyumuna, ruh sağlığına önem verilmesi için rehberlik etkinlikleri akademik programla bütünleştirilmelidir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde öğrencinin gelişimi ve uyumuna yardım sorumluluğu tek bir öğretmene değil, tüm öğretmenlere paylaştırılmış durumdadır. Bir diğer deyişle tüm öğretmenlerin öğrenci ile ilgili olarak birbirleri ile etkileşim ve işbirliği içinde

olmaları gerekir. Her ne kadar ortaöğretimde her sınıfın psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden sorumlu bir “sınıf rehber öğretmeni” olsa da (Özel Eğitimle ilgili Mevzuat 1991) bu hizmetlerde tüm öğretmenlerin çeşitli rol ve fonksiyonları bulunmaktadır (Yeşilyaprak, 2008, s.60).

Ortaöğretimdeki rehberlik uygulamalarında grup etkinlikleri kadar bireysel yaklaşım ve teknikler de ağırlık kazanır. Çünkü bu dönemde ergen bir birey olarak önemsenmek ve kabul edilmek gereksinimini daha yoğun hisseder. Bir yetişkinle yaklaşma “özel bir ilişki” geliştirme onun için önemlidir. Bu yüzden ortaöğretim kurumlarında okul psikolojik danışmanlarına daha yoğun gereksinim vardır (Yeşilyaprak, 2008, s.61).

Bu dönem, ergenler için karar verme yıllarıdır. Öncelikle yükseköğrenime devam edip etmeme kararı; devam edecekse hangi mesleğe yöneleceği, devam etmeyecekse okulu tamamlayınca hangi iş ya da çalışma alanlarına yöneleceğinin kararını verir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin bu anlamda önemli bir işlevi vardır: Bu kararın gencin ilgi, yetenek ve özelliklerine uygun, aynı zamanda gerçekçi yani uygulanabilir olmasına yardımcı olmak. Bu meslek seçeneklerinin incelenmesi, sonuçta da bilgilerin iyi bir şekilde değerlendirilmesi ile mümkündür (Yeşilyaprak, 2008, s.60).

4. Yükseköğretimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik: Yükseköğretimi ise yüksekokullar ve üniversiteler oluşturmaktadır. Yükseköğretim kurumlarında Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin “öğrenci kişilik hizmetleri” genişliği içinde öteki kişilik hizmetleri ile birlikte örgütlendiği görülmektedir. Buna göre, yükseköğretim okullarında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, öğrenci kişilik hizmetleri arasında kayıt, kabul ve devam hizmetleri; yurt, yatılılık, kredi ve burs

hizmetleri; sağlık hizmetleri ve sosyal yardım hizmetleri gibi öteki kişilik hizmetleri ile daha belirgin bir bütünlük kazanmaktadır (Kepçeoğlu, 1992, s.52).

Özetle, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri öğrencilerin gelişim görevlerine göre farklılaşmaktadır. Bu yüzden eğitim kurumlarındaki rehberlik hizmetleri okulöncesinde, ilköğretimde, ortaöğretimde ve yükseköğretimde psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri olmak üzere dört gruba ayrılmıştır. Bu gruplarda farklı yaş grupları yer aldığı için her birindeki rehberlik hizmetleri farklı amaçlar içermektedir.

2.4.4 Temel İşlevlerine Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile erişilmek istenen amaç, daha önce ayrıntıları ile açıklandığı gibi, bireyin bir bütün olarak gelişmesine ve böylece kendini gerçekleştirmesine yardım etmektir. Bu amacın gerçekleştirilebilmesi için psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin türlü işlevleri yerine getirmesi gerekmektedir. Ancak, bu işlevlerin neler olduğu üzerinde henüz tam bir anlaşma sağlandığı söylenemez (Kepçeoğlu, 1992, s.54).

Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin işlevleri üzerinde değişik yazarlar değişik listeler önermektedir. Bunların birçok noktada binişiklikler gösterdiği de bir gerçektir. Ancak, birbirinden farklı olan işlevlere göre bir sıralama yapıldığında, psikolojik danışma ve rehberliğin

1. Uyum sağlayıcı,
2. Yönetici (yönlendirici),
3. Ayarlayıcı,
4. Geliştirici,
5. Önleyici,

6. Tamamlayıcı (eksikleri giderici) işlevlerinden söz edilebileceği anlaşılmaktadır (Kepçeoğlu, 1992, s.55). Burada da rehberliğin tek bir işlevi yerine getirmesi düşünülemez, bütünlük söz konusudur.

7. Geniş kapsamlı gelişimsel rehberlik

Gysbers ve Handerson (1988) tarafından geniş kapsamlı gelişimsel rehberlik ve danışma programları için geliştirilen model dört bölümden oluşmaktadır (Muro ve Kottman, 1995, s.5-7): 1. Rehberlik Programı, 2. Cevaplama Hizmetleri, 3. Bireysel Planlama, 4. Sistem Desteği

1. Rehberlik Programı: Kendine saygıyı, başarı için motivasyonu, karar verme ve problem çözmeyi, kişiler arası iletişim yeteneklerini ve sorumluluk davranışlarını gösterir. Danışmanın rehberlik programının iletimindeki rolü, okuldaki tüm çocuklara grup veya sınıf rehberlik saatleri sağlamak ve ek rehberlik saatleri sağlayabilmek için öğretmenler ve diğer okul personeli ile iletişim kurmaktır. Danışman ayrıca, rehberlik programının yürütülmesini koordine etmeli ve okuldaki tüm çocuklara ulaştırıldığından emin olmalıdır.

2. Cevaplama Hizmetleri: Kriz yaklaşımı, onarıcı yaklaşım ve önleyici yaklaşım öğelerini içerir. Buradaki amaç; krizdeki öğrenciler ve yanlış seçimler yapmış ya da bazı zayıflıklarından dolayı yardıma ihtiyacı olan öğrenciler için müdahale hizmetini ve yanlış seçimler yapmanın eşiğinde olan öğrenciler için önleyici hizmet sağlamaktır. Bu servis; akademik problemler; okula geç kalma, okuldan kaçma, okuldan atılma; iletişim problemleri, suistimal, yoksunluk, madde bağımlılığı, ailevi problemler, cinsel sorunlar ve stresle başa çıkmayı içerir.

3. Bireysel Planlama: Danışman, problemlı öğrencilere danışma hizmetleri (hem bireysel, hem grupta) sağlar; öğretmenler, yöneticiler, diğerk okul personeli ve ebeveynlerle öğrencilere hem okulda, hem evde kriz anında uygulanabilecek müdahale, iyileştirme ve bu krizleri engelleme hizmetlerinin düzenlenmesi hakkında görüşür ve bu gibi öğrencilerle başa çıkma konusunda çeşitli stratejiler sunar. Buradaki amaçlardan biri de öğrencilere kişisel, eğitimsel ve mesleki planlarını yapma ve yerine getirmede yardım sağlamaktır.

Bireysel planlamada ana amaç, öğrencilerin kendi büyüme ve gelişmelerini anlayabilme ve kontrol edebilmelerini öğrenmelerine yardım etmektir. Bu kısım üç ilgi alanına işaret eder: Eğitimsel, mesleki ve bireysel-sosyal.

Eğitimsel alanda önemli unsurlar şunlardır: Çalışma becerilerini kullanmak ve öğrenmek, eğitimsel seçimlerde bilinçli olmayı arttırmak, uygun dersleri seçme, ömür boyu öğrenmenin değerini anlama, test sonuçlarını etkili olarak kullanma.

Mesleki alanda önemli unsurlar; Mesleki olanakları incelemek, mesleki çalışma imkanlarını araştırma, pozitif çalışma alışkanlıklarına olan gerekliliği anlama.

Bireysel-sosyal alanda önemli unsurlar; Pozitif bir benlik algısı geliştirme, Uygun sosyal beceriler geliştirmedir. Bu öğelerin tamamı okuldaki öğrencilerin gelişimsel düzeyine göre hazırlanan grup rehberliği aktivitelerinde uygulanabilir. Bu alanların bazıları öğrenciler, öğretmenler, ebeveynler ve yöneticilerle yapılan bireysel danışmalarda yer alabilir.

4. Sistem Desteği: Danışman, rehberlik personeline diğerk üç öğeyi yürütmede ve diğerk okul personeline de okuldaki eğitimsel programı yürütmede destek sağlar. Rehberlik programının bir hizmet alanı olarak sistem destek öğesi şunları içerir: Bütçe, materyaller ve imkanların denetimini içeren rehberlik programı gelişimi;

ebeveyn eğitimi; öğretmen ve yöneticilerle danışma; toplumsal ilişkiler ile araştırma ve yayınlardır. Danışmanın buradaki rolü esas olarak program denetimi ve konsültasyondan oluşur (Akt.: Kalın, 1999).

2.4.5 Problem Alanlarına Göre Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri hizmetin yoğunlaştığı problem alanlarına göre de türlere ayrılıp incelenebilir. Buna göre, Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri, (1) mesleki rehberlik,(2) eğitsel rehberlik, (3) kişisel rehberlik ve Psikolojik Danışma, olarak üç grup altında toplanabilir.

Günümüzün rehberlik ve Psikolojik Danışma anlayışına göre bu hizmetleri mesleki, eğitsel ve kişisel Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri olarak ayrı ayrı gösterme, yine, oldukça geleneksel ve eski bir yaklaşımdır. Çünkü bugün iyice anlaşılmıştır ki birey için kaygı kaynağı olan her problemin, belirli bir ölçüde de olsa, hem kişisel, hem mesleki ve hem de eğitsel boyutları vardır. Bu durum eğitim alanı için daha da doğrudur. Eğitimde, meslek seçimi ile hiç ilgisi bulunmayan bir eğitsel problem, yine mesleki ya da eğitsel boyutu bulunmayan bir kişisel öğrenci problemi düşünmek her halde olanaksızdır. Günümüzde fazla geçerli olmasa bile, Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin mesleki, eğitsel ve kişisel Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri olarak üç grupta toplanması, aslında bu hizmetler gelişim evreleri ile yakından ilgilidir. Rehberlik ve Psikolojik Danışma hizmetlerinin genel olarak gelişimi ile ilgili aşamalar incelendiğinde bu ilişki açıkça görülebilir (Kepçeoğlu, 2004, s.62).

Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin bir bütünlük içinde sunulması gereği akılda tutulmak üzere, bu hizmetler okuldan okula ya da kurumdan kuruma mesleki, eğitsel ve kişisel problem alanlarına göre ağırlıklı bir biçimde düzenlenmesi

olanağı vardır. Hatta, bazı kurumlar için gerekli olabilir. Ancak, Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerini, yerine göre, sadece ya mesleki rehberlik, ya eğitsel rehberlik ya da kişisel rehberlik ve Psikolojik Danışma gibi çerçeveler içinde ayrı ayrı görmek ve uygulamaları bu biçimde düzenlemek doğru bir anlayış değildir (Kepçeoğlu, 2004, s.63).

2.4.5.1 Mesleki Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Meslek seçimi bireylerin belirli bir yaştan sonraki yaşamlarında başarılı ve mutlu olarak gelişmelerini ve böylece kendilerini gerçekleştirmelerini etkileyecek en önemli olaylardan biri niteliğindedir. Gençlerin meslek seçme sorunları ile ilgili çalışmalar daha başlangıçta en önemli bir yardım alanı olarak Rehberlik ve Psikolojik Danışma hizmetleri içinde yerini almış, günümüzde de bu öneminden bir şey kaybetmemiştir. Hatta bugün, dünyada seçilebilecek mesleklerin sayısı elli bine yaklaştığına göre mesleki rehberlik ve Psikolojik Danışma hizmetlerinin önemi daha da artmıştır (Kepçeoğlu, 2004, s.63).

Mesleki rehberlik, bireyin seçtiği meslekte başarılı olabilmesi ve doyum sağlayabilmesi için kendi ilgi, yetenek ve beklentileri doğrultusunda mesleğin gerektirdiği nitelikleri de değerlendirerek kendine en uygun mesleğe karar vermesi ve seçmesine yardım etme sürecidir (Güven, 2008, s.132).

Mesleki rehberlik, danışan kişilerin mesleklerini seçmesi, mesleklerine hazırlanmaları, işe girmeleri ve mesleklerinde ilerlemeleri ile ilgilenir (Brewer, 1916).

Mesleki rehberlik, türlü meslekleri tanımaları ve kendi kişisel özelliklerine uygun olan meslekleri seçmeleri, mesleklere hazırlanmaları ve mesleklerde gelişmeleri amacı ile bireylere yapılan yardımlar olarak tanımlanabilir. Mesleki

Psikolojik Danışma ise, yine bu amaçla yapılan bireysel ya da grupla Psikolojik Danışma hizmetleri olarak anlaşılabilir. Mesleki rehberlik kavramını ilk kez kullanan Parsons (1909) bu kavramı, bir meslek için hazırlanmada, mesleğe giriş yollarını aramada, mesleği seçmede, etkili ve başarılı bir meslek adamı haline gelmede bireylere dönük bir yardım süreci olarak belirtmiştir. Bu tanım büyük ölçüde günümüzde de geçerli görünmektedir. (Kepçeoğlu, 2004, s.64).

Amerika'da 1950'lerde ve ülkemizde 1990'larda mesleki gelişim süreci içindeki gelişim görevlerinden söz edilmeye başlanarak bu hizmetlerin gelişimsel yaklaşım içinde verilmesi mesleki rehberlik anlayışının değişmesine yol açmıştır (Zunker 1989; Kuzgun 1992; Yeşilyaprak, 1995 ve 1997'den aktaran Yeşilyaprak, 2008, s.206-207).

Günümüzde bu hizmetler; "Çocuklukta bir meslek fikrinin oluşmaya başlamasından itibaren yetişkinlikte bir meslek sahibi oluncaya dek geçen gelişim süreci boyunca, her dönemdeki mesleki gelişim görevlerinin sağlıklı bir şekilde başarılması için yapılan yardım hizmetleri" olarak kabul edilmektedir. Bu tanıma göre mesleki rehberlik hizmetlerinin gelişimsel bir yaklaşımla ömür boyu sürebileceği söylenebilir. Çünkü bu hizmetler, eğitim süreci içinde bireyin kendini ve meslekleri tanıyarak eğitsel ve mesleki tercihlere yönelmesine olduğu kadar; iş ve meslek yaşamına uyum, verimi artırma, iş değiştirme, emekliliğe hazırlık gibi yönlerden çalışma yaşamında da devam eden hizmetlerdir (Yeşilyaprak, 2008, s.207).

Yukarıdaki bilgilerden anlaşılacağı gibi rehberlik hizmetleri Amerika'da mesleki rehberlik olarak ortaya çıkmıştır. Günümüzde mesleklerin sayısı çoğalmıştır bu durum rehberliğin ortaya çıkmasındaki nedenlerden biridir. Meslek seçimi

çocuklukta başlayarak bir meslek sahibi olana dek devam eder. Meslek seçimi bireylerin hayatlarında önemli olan tercihlerden biridir ve gelecekte mutlu, başarılı bireyler olmalarını sağlar. Mesleki rehberlik bireylerin meslekleri tanımaları, kendi ilgi ve yeteneklerine uygun mesleklere yönelmeleri, seçtikleri meslekte başarılı olabilmeleri için yapılan yardımlardır.

Özellikle etkili kariyer rehberliği bireylere yaşamlarının çeşitli zamanlarında kariyer gelişim ihtiyaçlarını değerlendirmelerinde, etkili kariyer tercih sürecini anlamalarında, gelecek için hedeflerini açıklamalarında ve hedefleri uygulamak için gerekli önlemleri almalarında yardımcı olan bir süreçtir (Graham, 1996).

Bu hizmetler eğitim süreci içinde, rehberlik alanında yetişmiş uzmanlar önderliğinde, öğretmenler ve diğer ilgililerin yardım ve işbirliği ile yürütülür (Yeşilyaprak, 2008, s.190).

Mesleki rehberlik çalışmaları şu üç aşama etrafında toplanmalıdır.

1. Öğrencileri tanıma,
2. Mesleklerin incelenmesi,
3. Bireyin kişisel nitelikleri ile mesleklerin gerektirdiği özellikler arasında bağlantı kurma.

1. Mesleki Rehberlikte Öğrencileri Tanıma

Genel olarak Psikolojik Danışma ve Rehberlikte öğrencileri tanıma çalışmalarının en belirgin amacı, onların kendilerini daha iyi tanımalarına yardımcı olmaktır. (Kepçeoğlu, 2004, s.64).

Mesleki rehberlik amacı ile de öğrencilerin türlü yönlerden incelenmesine gerek olduğu akılda tutulmalıdır. Sadece bir ya da birkaç kişisel nitelik esas alınarak bireylerin mesleklere yönelmeleri doğru değildir. Örneğin; sadece akademik başarısı,

akademik yeteneği ya da ilgilerine bakılarak mesleklere yönelmelerine yardım edilecek bireylerin meslek yaşamları içinde başarılı ve mutlu olmaları ve kendilerini gerçekleştirmeleri beklenemez. Çünkü, bireyin meslek seçimini etkileyen türlü etmenlerin bulunduğu mesleklere yönelmede bu etmenlerden ne kadar çoğu dikkate alınırsa sonucun o ölçüde uygun ve tutarlı olacağı bilimsel araştırmalarla da desteklenmiştir (Kepçeoğlu, 2004, s.64-65).

Meslek seçiminde bireylere yardım ederken birey hakkında hangi bilgilerin esas alınacağı üzerinde çok şeyler söylenmiş ve listeler hazırlanmıştır. Humphyreys ve Arkadaşlarının (1967; ss. 286-287) geliştirdiği şu liste sadece bir örnek olarak incelenebilir. Buna göre, mesleki rehberlik hizmetlerinde bireyin meslek seçimine yardım ederken birey hakkında şu bilgilerin esas alınması gerekli görölmektedir (Kepçeoğlu, 2004, s.66).

1. Bireyin fiziksel özellikleri. (Kişisel görünüş; ses ve konuşma biçimi; genel sağlık ve enerji düzeyi; fiziksel engelleri, yaş, boy ve ağırlığı).
2. Kişisel nitelikleri. (Güdüleri, amaçları ve değerleri, duygusal düzenlilik ve olgunluk düzeyi, benlik tasarımı; sosyal gelişimi; başkaları ile geçimi, başkaları ile ilişkilerinde etki düzeyi, bulunduğu grupta üstünlük ya da bağımlılık isteği, v.b.).
3. Genel ve özel zihinsel yetenekleri.
4. İlgileri.
5. Yetiklikleri (istidatları).
6. Okul ve okul-dışı yaşantıları. (Başarı düzeyi; eğitsel etkinliklere katılması; geçici iş tecrübesi ve başarısı; özel becerileri; hobileri; aile içinde ve dışarıda başkaları ile ilişkileri; okul-dışı sosyal etkinliklere katılması).

7. Aile statüsü ve aile özgeçmişi. (Ailenin sosyo-ekonomik düzeyi parasal durumu; kültürel özgeçmişi ve kültüre karşı ilgisi; çocuğa karşı ailenin ilgi ve tutumu; aile üyeleri arasındaki ilişkileri).

2. Mesleki Rehberlikte Mesleklerin İncelenmesi

Mesleki rehberlik amacı ile mesleklerin incelenmesi ve meslekler hakkındaki bilgilerin bireylere verilmesi oldukça kapsamlı ve çeşitli tekniklerin kullanılmasını gerektiren sürekli bir iştir. Girilebilecek mesleklerin çok sayıda olması mesleklerin incelenmesinde önemli güçlükler getirmektedir. Kaldı ki bugün bütün meslekler hakkında incelemeye dayalı yeterli bilgi bulunduğu söylenemez. Özellikle mesleklerin gerektirdiği yetenek ve kişilik özelliklerinin neler olduğu açıkça bilinmemektedir. Mesleklerin incelenmesinde kullanmak üzere değişik yazarlar tarafından geliştirilmiş türlü inceleme listeleri bulunmaktadır. Her okul ya da kurum ihtiyaç ve olanaklarına göre kendisi için bir meslek inceleme planı geliştirebilir (Kepçeoğlu, 2004 s.70).

2.4.5.2 Eğitsel Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Eğitim ve eğitimle ilgili problemler günümüzde her bireyin yaşamında önemli bir yer tutmaktadır. Bu bakımdan eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik uygulamalarının önemli bir kısmı doğrudan doğruya öğrencilerin öğrenimleri sırasında karşılaştıkları eğitsel sorunlarla ilgilidir (Kepçeoğlu, 2004, s.72-73).

Eğitim süreci, öğrencinin "öğrenmesi ve başarılı olması" üzerine odaklaşmıştır. Bu nedenle rehberlik hizmetlerinden beklenen önemli işlevlerden biri de "öğrenmeyi kolaylaştırma ve başarıyı artırma" konusunda yardımdır (Yeşilyaprak, 2008, s.116).

Eğitsel rehberlik kavramı Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanına mesleki rehberlik kavramından daha sonra girmiştir (Kepçeoğlu, 2004, s.73).

Yeşilyaprak'a (2008) göre; çocuğun eğitsel gelişim alanında ona belli yeterlilikler kazandırmak, öğrenmesini kolaylaştırmak, karşılaştığı güçlükleri gidermesine yardım etmek ve böylece uygun ve etkin bir öğrenme ortamı oluşturmaya yönelik hizmetlere "Eğitsel Rehberlik" denir.

Kuzgun (1992)'a göre eğitsel rehberlik, "bireyin yetenek ve ilgilerine uygun eğitim dalını seçmesinde ve bu yolda başarılı olmasında kendisine yapılan yardımlar"dır.

Tan (1995)'a göre "Bireyin kendi yetenek, ilgi, ihtiyaç, kişilik yapısı ve mevcut imkân ve şartlara uygun bir öğrenim dalı seçip bu dalda başarı ile ilerlemesini sağlamak için yapılan psikolojik hizmetlere, eğitsel rehberlik ve danışma" denir.

Bireylerin eğitim yaşamları boyunca ilgilerini, yeteneklerini ve ihtiyaçlarını dikkate alarak hazırlanan eğitim programlarından birini seçmelerine, seçtikleri bu programda başarıyla ilerlemelerine ve eğitimle ilgili olarak karşılaştıkları tüm sorunların çözümüne yönelik olarak yapılan yardımların tümüne eğitsel rehberlik ve psikolojik danışma adı verilir (Kaya, 2006, s.96).

Okul-içi ve okul-dışı boyutları ile eğitim ortamı ya da öğrenme ortamı, hangi düzeyde olursa olsun her birey için yeni bir ortamdır. Eğitim ortamındaki kişilerarası ilişkilerin aile ve yakın çevredeki ilişkilerden önemli farklılıkları vardır. Bu bakımdan her öğrencinin bu yeni öğrenim ortamına uyumla ilgili türlü sorunlarla karşılaşması doğaldır. Uyumla ilgili sorunlar psikolojik sağlığı doğrudan doğruya etkileyen sorunlardır. Nitekim, günümüzde psikolojik sağlık bireyin çevresine

sağlıklı ve dengeli bir uyum yapabilmesi olarak anlaşılmış ve bu temele dayalı olarak açıklanmaya çalışılmıştır (Kepçeoğlu, 2004, s.73).

Genel olarak tanımlardan da anlaşıldığı gibi, eğitsel gelişim ve sorunlarla ilgili olarak eğitim sisteminde öğrencilere verilen yardım hizmetlerine eğitsel rehberlik denilmektedir.

Hangi eğitim düzeyinde olursa olsun eğitsel rehberlik hizmetleri şu genel amaçları gerçekleştirmeye yöneliktir (Yeşilyaprak, 2008, s.117):

1. Öğrencinin okula ve okulun bulunduğu çevreye uyum sağlama
2. Etkin ders çalışma becerilerini kazanma
3. Eğitsel kararlar vermesi ve seçimler yapma
4. Başarıyı engelleyen etmenleri azaltma ya da ortadan kaldırma
5. Öğrencilerin ilgi, yetenek, eğilim ve özelliklerine uygun bir eğitsel ortam yaratma
6. Okul yaşamı ile meslek yaşamı arasındaki ilişkiyi sağlama

Bu genel amaçlara yönelik birçok etkinlik dersiçi ve dersiçi zamanlarda planlanıp yürütülebilir. Bu konudaki görev ve sorumluluklarını iyi bilen bir öğretmen bu alanda çok şey sağlayabilir. Okulda rehberlik uzmanlarının bulunması durumunda öğrencilere daha yeterli ve üst düzeyde hizmetler de sunulabilir (Örneğin sınav kaygısını azaltma, gevşeme teknikleri vb.).

Eğitim ortamının birey için en önemli boyutlarından biri, kuşkusuz, başarıdır. Başarı öğrenci bakımından öğrenimin bir sonucu ya da ürünü niteliğindedir. Okul başarısını etkileyen çok değişik etmenler vardır (Kepçeoğlu, 2004, s.73).

Eğitsel rehberlik hizmetleri bir bakıma öğrencinin "öğrenmeyi öğrenmesi"ni sağlamaya çalışır. Bu amaçla da öğrenciye zamanı iyi kullanma, verimli ders çalışma yolları, plan yapma ve uygulama, öğrenmeye güdülenme, öğrendiklerini unutmadan

bellekte saklama, sınavlara hazırlanma, kaynaklardan yararlanma, yeteneklerini geliştirme, öğrenme engellerini aşma, eğitsel seçimler yapma vb. gibi pek çok konuda olumlu tutum ve alışkanlıklar geliştirmesine yardım hizmetleri eğitsel rehberliğin kapsamına girer (Yeşilyaprak, 2008, s.117).

Okul içinde mevcut olanaklarla da çözülebilecek etmenler ve sorunlar arasındadır. O halde, okullarda Psikolojik Danışma ve Rehberlik yardımıyla yararlanarak öğrencilerin başarı durumları ile yakından ilgilenmek gerekir. Onların yeteneklerine göre başarılı olup olmadıklarını incelemek, örneğin; yeteneklerinin altında başarı gösteren "düşük başarılı" öğrencileri, ortaya çıkarmak yerinde olur. Bu ve benzeri öğrenim sorunları ortaya çıkarıldıktan sonra öğrencilere verilecek hizmetlerin belirlenmesi kolaylaşmaktadır (Kepçeoğlu 2004, s.73).

Eğitim anlayışındaki yeni gelişmeler sürekli olarak eğitim programlarını etkilemekte, programlar öğrencilerin ilgi ve ihtiyaçlarına daha çok yaklaştırılarak öğrenciden hız alan eğitim programları olarak geliştirilmektedir. Buna göre, hemen her öğretim kademesi için öğrencilerin karşısına ders, kurs, bölüm, sosyal ve eğitsel çalışmalar gibi türlü seçme olanakları çıkmaktadır. Öğrencilere program içinde ya da programlar arasında yatay ve dikey geçiş olanakları sağlanmaktadır. Bir kademedен sonra seçilecek okulların tür ve sayıları çoğalmaktadır. Eğitim ortamında öğrencilerin karşısına önemli seçme sorunları çıkmaktadır. Seçme ile ilgili bu sorunların bireyin gelişmesine uygun bir biçimde çözülebilmesi ve öğrencilerin kendilerine açık olan türlü eğitim fırsat ve olanaklarından daha çok yararlanabilmeleri için eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik uygulamalarına önemli görevler düşmektedir (Kepçeoğlu, 2004, s.74).

2.4.5.3 Kişisel Rehberlik ve Psikolojik Danışma

Bireylerin kendileri ile ilgili kişisel problemlerinin çözümü için yapılan psikolojik yardımlar kişisel rehberlik ve Psikolojik Danışma hizmetleri olarak bir grupta toplanabilir. Kişisel problemler Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanına mesleki ve eğitsel problemler boyutundan sonra girmiş, yeni bir boyuttur. Kişisel problemler bireyin sosyal ilişkileri ile yakından ilgili görüldüğünden son yıllarda bu boyut için "kişisel-sosyal rehberlik ve Psikolojik Danışma" deyiminin kullanıldığı dikkati çekmektedir (Kepçeoğlu, 2004, s.74).

Okulda kişisel-psikolojik problemlerle ilgili rehberliğin temel amacı; bireyin kendini psikososyal bir realite olarak anlaması ve kabul etmesine, fiziksel ve sosyal çevresini gerçek boyutlarıyla idrak ederek kendi yetenek ve imkânlarını bu realite içinde en iyi şekilde kullanabilmesine yardım etmektir. Bu suretle, bireyin gelişmesini ve uyumunu engelleyici heyecan gerginliklerinden ve üzüntülerinden kurtulan, sosyal ilişkilerinde daha etkili davranış ve hüneler geliştiren birey, daha verimli bir öğrenme ve gelişme oluşumu içinde olur (Tan, 1989, s.123).

Kişisel rehberlik, öğrencinin kendini tanıması, anlaması, üstün ve sınırlı yönleri ile kendini kabul etmesi ve geliştirmesi; kendine güvenen, kişilerarası ilişkilerde becerili; kişisel ve sosyal yönden dengeli ve uyumlu bir birey olarak yetişmesine yardım hizmetlerini kapsar. Bu yönlerden her öğrencinin değişik zamanlarda ve değişik derecelerde yardıma ihtiyacı olabilir (Yeşilyaprak, 2008, s.71).

Kişisel rehberlik; bireylerin kendilerini tanımalarına, problem olarak gördükleri her durumla başa çıkmalarına ve yaşam doyumları ile kişisel güçlerini artırmaya yönelik psikolojik yardım hizmetleridir (Kaya, 2006, s.171).

Kişisel rehberlik hizmetleri, bireylerin, kişisel ve sosyal alandaki gelişimsel ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olan hizmetlerdir. Bireylerin çevrelerine daha iyi uyum yapmaları, sağlıklı kişilerarası ilişkiler geliştirmeleri ve sorunları ile daha etkili olarak başa çıkabilmeleri amacıyla yapılacak yardımlardır. Erken yaşlardan itibaren çocuklara sosyal beceriler kazandırmak, öfke yönetimi ile ilgili çalışmalar yapmak, problem çözme ve karar alma becerilerini geliştirmek, kişisel rehberlik uygulamalarının örnekleri arasında yer alır (Aydın, 2007, s.89).

Bu hizmetler yürütülürken bireyin bir gelişme süreci içinde olduğu, gözlenen davranışların kalıcı olmadığı, içinde bulunulan gelişim basamağına özgü olup değişebileceği unutulmamalıdır. Ayrıca, her birey kendine özgü bir varlıktır ve gelişimi kendi olanakları ve koşulları çerçevesinde değerlendirilmelidir. Bir kimsenin şimdi olduğundan daha iyi durumda olması mümkün olduğuna göre herkese potansiyelini geliştirmek ve özünü gerçekleştirmek için olanaklar sağlanmalıdır (Kuzgun, 1992'den aktaran Yeşilyaprak, 2008, s.71).

Problemin asıl kaynağı ne olursa olsun her problem bir ölçüde kişiseldir. Hatta dışarıdan bakıldığı takdirde örneğin, bir grup öğrenci için aynı görünen belirli bir eğitsel sorun ya da bir meslek seçimi sorunu aslında tek tek her öğrencide farklı etkiler yaratabilir. Onun için, genel bir kural olarak Psikolojik Danışma ve Rehberlikte bireylerin problemlerini dışarıdan değerlendirmek; bunları önem sırasına koymak;hatta mesleki, eğitsel ve kişisel diye gruplamak uygun bir anlayış değildir (Kepçeoğlu, 2004, s.74).

Daha başlangıçta gerçekten eğitsel ya da mesleki görünümde olan sorunlar zamanında bir çözüme bağlanmazlarsa bunların birey üzerindeki olumsuz etkileri de artmakta ve bu sorunlar zamanla daha çok kişisel sorun özellikleri göstermektedir. Bu sorunlar, yine zamanla, aşırı kaygı verecek boyutlara erişince birey doğal olarak savunma mekanizmalarına sığınmakta; böylece, aslında kolayca çözülebilecek bir sorun çok daha karmaşık boyutlarda kişinin psikolojik sağlığını bozacak bir ağırlığa erişmektedir. İşte, Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin her bireye dönük olarak düzenlenmesi ve bu hizmetlerin sürekli olması; başka bir deyişle bu hizmetlerin önleyici işlevi, kişisel sorunların ileri psikolojik boyutlara erişmemesi bakımından önem kazanmaktadır. Her problemin, kuşkusuz, kişisel yanları vardır. Ancak, genellikle, (1) sağlıkla ilgili problemler, (2) başkaları ile ilişki kurmaya ait problemler, (3) cinsiyet, kız-erkek ilişkileri, aşk ve evlenme ile ilgili problemler, (4) aile ve aile-içi ilişkilerle ilgili problemler, (5) kendine güven, korku ve kaygı gibi iç yaşamla ilgili problemler, (6) değer yargıları ile ilgili problemler ve (7) ben'lik tasarımı ile ilgili problemler kişisel problemler arasında sayılabilir (Kepçeoğlu, 2004, s.75).

Kısaca Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri çeşitli kriterlere göre sınıflandırılmaktadır. Hizmetlerin verildiği birey sayısına göre rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri, bireysel veya grupla rehberlik ve psikolojik danışma olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri başta eğitim kurumlarında olmak üzere sağlık, sosyal yardım ve endüstri gibi kurumlarda da verilmektedir. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri eğitim kademelerine göre okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yükseköğretimde verilen hizmetler olarak sınıflandırılmıştır. Psikolojik danışma ve rehberliğin uyum sağlayıcı, yöneltici,

ayarlayıcı, geliştirici, önleyici ve tamamlayıcı olmak üzere çeşitli temel işlevleri vardır. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri mesleki, eğitsel ve kişisel olmak üzere hizmetlerin yoğunlaştığı alanlara göre üç alana ayrılmıştır.

2.5 Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Hizmet Alanları

Okul psikolojik danışma ve rehberlik (PDR) hizmetleri öğrencinin kendisi hakkında gerçekçi bir değerlendirmeye, yeterli bir kişiliğe ve gerçekçi bir “ben” kavramına sahip olmasına, duygularını doğru bir şekilde açıklayabilmesine, değişmeye ve yeni yaşantılara açık olmasına, verimli çalışabilmesine, sağlıklı karar verebilmesine, problem çözme becerilerinin gelişmesine, etkili iletişim becerilerine sahip olmasına, kendi yetenek, ilgi ve kişilik özellikleri ile öğrenme konuları ve meslekler arasında bağ kurabilmesine, öğrenme ve çalışmaya yönelik olumlu tutumlar geliştirebilmesine, toplum hayatına uyum sağlayabilme ve katkıda bulunma için gerekli sorumluluk alabilmesine yardım eder (Güven, 2008, s.70).

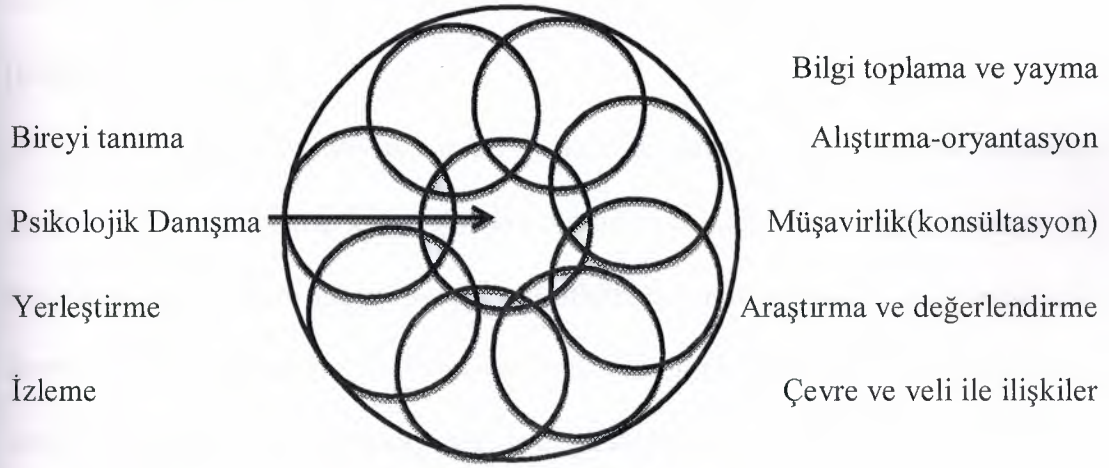
Özellikle okullarda sunulan Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleriservisler halinde gruplandırılmaktadır. Bunun için rehberlik alanında "rehberlik servisleri" yaygın olarak kullanılan geleneksel bir deyim olmuştur. “Servis” yerine “hizmet” deyimini günümüzün rehberlik anlayışına daha uygundur (Kepçeoğlu, 2004, s.75-76).

Psikolojik Danışma ve Rehberlikte hizmet alanları (servisler) ile ilgili olarakliteratürde türlü açıklamalar yapılmış ve hizmet alanlarını gösteren birbirinden farklı listeler geliştirilmiştir. Ancak, geliştirilen bu listelerin ve yapılan gruplamaların bütünü ile güvenilir olmadığı ve bunların doyurucu sayılamayacakları söylenebilir (Kowitz ve Kowitz 1971, s. 69’dan aktaranKepçeoğlu, 2004, s.76).

Rehberlikte hizmet alanlarını belirleyen listelerden bazıları şöylece sıralanabilir: Roeber ve Arkadaşları (1955; s. 4) rehberlikte (1) Psikolojik Danışma, (2) bireyi tanıma, (3) bilgi verme, (4) yerleştirme ve (5) izleme, olmak üzere beş hizmet alanını esas almaktadır. Holis ve Holis (1965; s. 23) rehberlikte şu yedi hizmet alanını sıralamaktadır: (1) bilgi verme, (2) Psikolojik Danışma, (3) yerleştirme, (4) bireyi tanıma, (5) izleme, (6) araştırma, (7) değerlendirme. Humphreys ve Arkadaşları (1967; s. 28) öğretim düzeyine bakılmaksızın genel olarak okullarda şu beş rehberlik servisini benimsemektedir. (1) Psikolojik Danışma, (2) bireyi tanıma, (3) bilgi verme, (4) yerleştirme, (5) izleme. Shertzer ve Stone ise (1971; s. 41) orta dereceli okullar için rehberlikte hizmet alanlarını sıralarken (1) öğrencileri tanıma, (2) bilgi verme, (3) Psikolojik Danışma, (4) planlama, yerleştirme ve izleme olmak üzere dört hizmet grubunu esas almaktadır (Kepçeoğlu, 2004, s.76). Psikolojik Danışma ve Rehberlikte hizmet alanları (servisleri) şu dokuz alanda toplanabilir (Kepçeoğlu, 2004, s.77): Bu araştırmada bu alanlar temel alınmaktadır.

1. Psikolojik Danışma hizmetleri
2. Bireyi tanıma hizmetleri
3. Bilgi toplama ve yayma hizmetleri
4. Yerleştirme hizmetleri
5. İzleme hizmetleri
6. Alıştırma-oryantasyon hizmetleri
7. Müşavirlik (konsültasyon) hizmetleri
8. Araştırma ve değerlendirme hizmetleri
9. Çevre ve veli ile ilişkiler.

Bu hizmet gruplarının bir bütünlük içinde birbirini tamamlayan hizmetler olduğu; düşünölmeli, bağımsız, ayrı hizmetler gibi düşünölemeyeceğı anlaşılmalıdır. Kurumdan kuruma ve okuldan okula değışen amaç ve ihtiyaçlara göre, doğal olarak, Psikolojik Danışma ve Rehberlikteki hizmet alanlarına verilecek ağırlık ya da yoğunluk farklı olabilir. Ancak, bu farklılıklar hiçbir zaman sadece bir ya da birkaç grup hizmetle Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin yeterli bir düzeyde sunulabileceğı biçiminde algılanmamalıdır (Kepçeoğlu, 2004, s.77-78).

Şekil 2.4: *Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Hizmet Alanları (Servisler)*

Şekil 2.4'e göre, Psikolojik Danışma ve Rehberlikte gerekli görölen dokuz hizmet alanı ve bunlar arasındaki ilişkilere bakıldığında tüm hizmet alanlarına ihtiyaç olduğu açıkça görölebilir. Psikolojik Danışma hizmetleri öteki tüm hizmetlerin daha önemlisi ve merkezi durumundadır. Hizmetler arasındaki ilişkiler aynı ağırlıkta ve yoğunlukta olan çok yönlü bir yapıya sahiptir.

Sadece bireylere dönük hizmetlerin değıil bu hizmetlerin etkililiğini artıracakğı için doğrudan doğruya bireylere dönük olmayan öteki hizmetlerin de aynı ölçüde önemli oldukları söylenebilir (Kepçeoğlu, 2004, s.78).

2.5.1 Psikolojik Danışma Hizmetleri

Psikolojik danışma hizmetleri tüm rehberlik hizmetlerinin temelini ve özünü oluşturur. Psikolojik danışmadan yoksun rehberlik hizmetleri tam sayılmaz. Bu öneminden dolayı, geleneksel olarak "rehberlik" diye adlandırılan hizmet alanı günümüzde temelini ve özünü oluşturan psikolojik danışmadan hız alan bir anlayışla "psikolojik danışma ve rehberlik" alanı olarak gelişmektedir. Psikolojik danışma hizmetleri diğer rehberlik hizmetleri arasında daha teknik, daha duyarlı olan ancak uzman personel tarafından profesyonel düzeyde sunulabilecek hizmetlerden oluşur (Kepçeoğlu, 2004, s.82).

Psikolojik danışma hizmetleri psikolojik danışma ve rehberlik alanında verilen diğer hizmetlerle çok yakından ilgilidir. Nitekim, psikolojik danışma ile bütünleşmeden verilen diğer hizmetlerin etkililiği kuşkulu olduğu gibi, psikolojik danışma ile bütünleşmeyen hizmetlerin artık psikolojik danışma ve rehberlik alanı içinde düşünülmesi de doğru değildir. İşte, günümüzde rehberlik hizmetleri arasında özellikle psikolojik danışma hizmetlerinin önemsenmesi ve vurgulanması böyle bir gerçeğe dayanmaktadır. Psikolojik Danışma hizmetlerinin amacı, kuşkusuz, tüm Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanı için geçerli bir amaç olan bireylerin kendini gerçekleştirmelerine yardım etmektir(Kepçeoğlu, 2004, s.83).

Kendini gerçekleştirme, erişilmek istenen genel bir sonuçtur. Her psikolojik danışma süreci için kısa, orta ve uzak vadeli amaçlardan söz edilebilir. Örneğin; her Psikolojik Danışma yardımıyla gerçekleştirilebilecek amaçlar kısa vadeli, birkaç Psikolojik Danışman ile bireyin mevcut sorunlarının giderilmesi orta vadeli amaçlar olarak gösterilebilir. Bu amaçlar genel olarak bireyin mesleki, eğitsel ve kişisel olan tüm problemleri hakkında daha çok bilinçlenerek kendine en uygun ve gerçekçi bir

özüm bulmasına yardım olarak özetlenebilir. Kendini gerçekleştirme ise, erişilmek istenen bir sonuç olarak, Psikolojik Danışma yardımının uzun vadeli amacıdır (Kepçeoğlu, 2004, s.83-84).

Bir yardım süreci olarak Psikolojik Danışma'nın amacında, kuşkusuz, Psikolojik Danışmayı yapan kişinin eğitim düzeyi ve sahip bulunduğu değer sistemi, görev anlayışı ve benzeri özellikler önemli ölçüde etkiler yapar. Öte yandan, Psikolojik Danışma yardımını alan, yani danışan kişinin ihtiyaçları ve özellikleri de amaçları belirlemede yine önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenledir ki Psikolojik Danışmada tüm uygulayıcıları tatmin edecek ortak bir amaçlar listesi henüz belirlenememiştir. Psikolojik Danışma hizmetlerinin etkililiği bu hizmetler sonucunda bireylerde meydana gelecek davranış değişikliği ile yakından ilgilidir. Ancak bireylerde meydana gelece davranış değişiklikleri önceden belirlenmiş ve planlanmış nitelikteki davranışlar olarak düşünülmemelidir. Bunlar, bireyin kendi isteğiyle meydana gelecek gönüllü davranış değişiklikleridir. İşte, Psikolojik Danışma hizmetleri verilirken bireylerde bu gönüllü davranış değişikliklerinin meydana gelmesine uygun ortam ve koşulların sağlanmasına büyük bir zen göstermek gerekir (Kepçeoğlu, 2004, s.84).

Psikolojik danışma hizmetlerinin etkililiği, çeşitli etmenlerin yanında, doğrudan doğruya bu hizmetlerin gerektirdiği ilkelere bağlı kalınması ile ilgilidir. Bir başka deyişle, gerekli bazı temel ilkelerin izlenmediği ve bu ilkelere uygun koşulların sağlanmadığı ortamlarda bireylere etkili psikolojik danışma hizmetleri sunma olanağı yoktur (Kepçeoğlu, 2004, s.84-85).

Psikolojik Danışma hizmetlerinde mutlaka benimsenmesi gereken ilkelerde önemli olan bazı noktalar şöylece belirtilebilir (Kepçeoğlu, 2004, s.85-86):

1. Psikolojik danışma hizmetleri demokratik bir ortamda ancak insancıl bir anlayışla sunulabilir.
2. Psikolojik danışma hizmetleri tüm bireylere açık olarak, bireylerin psikolojik yardıma ihtiyaç duyduğu ve bu yardımdan bir yarar sağlayacağına inandığı her konuda verilebilir.
3. Hizmetler ister tek tek bireylere ister gruplara verilsin, psikolojik danışma hizmetlerinde bir danışman ile danışanlar arasında yüz yüze gelerek karşılıklı bir psikolojik ilişkinin kurulması zorunludur.
4. Psikolojik danışma hizmetlerinde danışman ile tek tek ya da grup halinde danışanlar arasında kurulan psikolojik ilişki karşılıklı saygı, güven, samimiyet, içtenlik ve gönüllülük esasına dayanmalıdır.
5. Psikolojik danışma hizmetlerinde psikolojik yardım alan danışanlar ne kadar problemlili olurlarsa olsunlar bir hasta gibi değil, normal birer insan olarak kabul edilirler ve bundan dolayı psikolojik danışma hizmetleri her konuda tüm bireylere açık olarak sunulmak durumundadır.
6. Psikolojik danışma hizmetlerinde bireyleri eleştirme, yargılama ve değerlendirmenin kesinlikle yeri olmadığı gibi, kendisi hakkında karar alma ve kendisine yön verme hak ve sorumluluğu danışanların kendilerine bırakılmalıdır.
7. Psikolojik danışma hizmetleri verilirken birey ya da bireylerle kurulan psikolojik danışma ilişkisi gizli, özel ve profesyonel bir ilişkidir; bu ilişkinin gerektirdiği belirli ortam, mesleki ve etik (ahlaki) kuralları vardır. Uygun olmayan ortamlarda mesleki

hazırlığı yetersiz kişilerin diğer ilişkilerden çok farklı olan böyle bir psikolojik ilişki içine girmeleri asla doğru değildir.

8. Psikolojik danışma hizmetleri sürekli olmalı; hem bireysel psikolojik danışma hizmetleri hem de grupla psikolojik danışma hizmetleri halinde dengeli ve örgütlenmiş bir şekilde sunulmalıdır.

Türk-PDR Der, PDR elemanlarının benimsemeleri gereken başlıca ilkeleri; (1) yetkinlik, (2) dürüstlük, (3) duyarlılık ve hoşgörü, (4) bireysel ve kültürel farklılıklara duyarlılık, (5) toplumsal sorumluluk, (6) mesleki ve bilimsel sorumluluk olmak üzere altı madde olarak belirlemiştir.

Türk-PDR Der, Psikolojik danışmanın hem bireysel hem de grupla psikolojik danışma ilişkilerinde uyması gereken ilkeler şunlardır:

1. Psikolojik danışma ilişkisi ancak danışanın gönüllüğü ile mümkündür. Buna göre; danışan danışma ilişkisine girip girmemekle serbesttir. Bu özgürlüğün mümkün olmadığı durumlarda, danışman danışana bunun nedenlerini açıklamakla yükümlüdür.

2. Danışma süreci içerisinde danışman danışanın kişisel bütünlüğüne saygı göstererek onun iyiliği ve huzuru için çalışmaktan sorumludur. Danışman aynı zamanda danışanı grup etkileşiminden doğacak bedensel ve psikolojik incinmelerden korumak için uygun önlemleri almakla yükümlüdür.

3. Danışman, danışma ilişkisinden elde edilen bilgi ve kayıtların saklanması, başkalarına verilmesi ya da yok edilmesinde etik kurallara uygun davranır. Danışma ilişkisi ile ilgili her türlü bilgi gizli tutulur. Grupla danışma oturumlarında da grup üyelerinin ortaya attıkları kritik bilgilerin gizli tutulması esastır.

4. Eğer danışan aynı zamanda bir başka profesyonel kişi ile ilişkideyse, danışman o kişi ile temas kurarak onun onayını almaksızın, bu bireyle danışma ilişkisine girmez. Eğer danışma ilişkisi başladıktan sonra, danışanın bir başka danışma ilişkisi içinde olduğunu öğrenirse, danışman diğer meslektaşının iznini alır, ancak danışan diğer danışmanla ilişkiyi kesmek istemiyorsa danışman bu danışanıyla ilişkisini sonlandırır.
5. Danışanın durumu gerek kendisi gerekse başkaları için açık ve yakın bir tehlike oluşturuyorsa, danışman bu tehlikeyi önleyebilecek, mantığa uygun bir tedbir alır veya ilgililere bu tehlikeyi bildirir. Bu durumda danışman diğer uzman kişilerle konsültasyon yapabilir.
6. Danışma ilişkisi ile ilgili tüm kayıtlar (görüşme notları, test verileri, yazışmalar, bant kayıtları, elektronik veriler ve diğer dokümanlar) danışanın çalışmakla yükümlü olduğu kurumun malı değildir. Bunlar mesleki amaçlarla kullanılır ve danışanın izni olmadan başkalarına açıklanamaz.
7. Danışma ilişkisinden elde edilen veriler danışman eğitimi veya araştırma amacıyla kullanılacağı zaman, ilgili danışanın kimliği gizli tutulur.
8. Danışman danışana, danışma ilişkisinde iken veya bu ilişkiye başlamadan önce ilişkiyi etkileyebilecek amaçlar, hedefler, teknikler, danışma sürecinin kuralları ve sınırlılıkları hakkında bilgi verilir.
9. Danışman rüştünü tamamlamamış veya kendi başına karar veremeyecek durumdaki danışanlarının çıkarlarını en iyi şekilde korur.
10. Danışman, danışanı ile ilgili olarak mesleki açıdan yetkili olan diğer bir meslektaşı ile konsültasyon yapabilir.

11. Danışman kişisel ya da mesleki yetersizliği yönünden danışana yardımcı olamayacağını anladığında ilişkiyi başlatmadan sakınır ya da ilişkiyi keser. Bu gibi durumlarda danışman, danışanı uygun bir uzmana yöneltir. Danışan önerilen uzmana gitmek istemezse, danışman ilişkiyi sürdürmek zorunda değildir.

12. Danışman, kendisinin objektif olmasını engelleyecek yönetim, denetim ya da değerlendirme ilişkisi içinde olduğu bir kişi ile danışma ilişkisine girmez, bu durumda başka bir danışmana gönderir. Ancak başka bir seçeneğin bulunmadığı durumlarda ve danışanın durumu mutlaka danışma yardımı gerektiriyorsa, danışmanın bu ilişkiye girmesi düşünülebilir. Aynı durum akraba ya da arkadaşla girilecek danışma ilişkileri için de geçerlidir.

13. Danışman, danışanla herhangi bir cinsel – duygusal yakınlıktan kaçınır. Danışanla cinsel-duygusal yakınlık meslek ahlakına aykırıdır.

14. Psikolojik danışma yardımı ile birlikte bilgisayar kullanıldığı zaman danışan, (a) zihinsel, duygusal ve bedensel açıdan bilgisayar çalışmasını yürüyecek kapasitede olmalı, (b) programın amacı hakkında bilgilendirilmeli, (c) bilgisayar programı danışanın ihtiyacına uygun olmalı ve (d) danışan bilgisayarı kullanırken, yanlış anlama ya da uygunsuz kullanma gibi problemleri gidermek ve daha sonraki ihtiyaçları belirlemek için izlenmelidir.

15. Bilgisayarda bilgi saklanacaksa, sadece hizmet için gerekli olan bilgi saklanır. Saklanan bilgi, bu bilginin kullanıldığı iş biter bitmez yok edilir. En iyi güvenlik yöntemleri kullanılarak bilgisayardaki bilginin sadece danışma hizmetlerini vermekle görevli ve sorumlu personel tarafından kullanılması sağlanır. (Türk Pdr-Der "etik kurallar" kitapçığı).

Okullarda Psikolojik Danışma Uygulamaları

Psikolojik Danışma yapmak için uygun bir yerin sağlanması, kuşkusuz, kaçınılmaz bir gerektir. İşbirliği ve anlayış birliği de yine önemli gerekler arasındadır. Ancak okullarda bir yandan uygun ortam ve koşulları sağlamaya çaba gösterilirken öte yandan, aynı zamanda psikolojik danışma hizmetlerinin yoğunluğunu artırmaya ve bu hizmetleri gerçekten tüm rehberlik hizmetlerinin merkezi haline getirmeye de çaba göstermek gerekir (Kepçeoğlu, 2004, s.86).

AmericanSchool CounselorAssociation (1990), okul danışmanlarını "öğrencilere, öğretmenlere ve idarecilere yardımcı olan onaylanmış profesyonel bir eğitimci" olarak tanımlamıştır. Genel olarak tanınmış üç yardım süreci; danışma, konsültasyon ve koordinasyon, danışman tarafından kullanılır. ASCA'nın tanımına göre danışmanın ilk adımı güven ve danışma ilişkilerinde, hem grupla hem bireysel, gizlilik sağlamaktır. Daha sonra danışman, öğrencilerin, öğrenme ve gelişmeyle bağlantılı kişisel anlamı araştırmalarına ve anlamalarına yardımcı olmaya çalışır. Bu süreç eninde sonunda öğrenciye problem çözmede, yeteneklerini göstermede ve karar vermede yardımcı olur (Muro ve Kottman, 1995, s.7'den aktaran Kalın, 1999, s.24).

Biasco (1966), danışmanı bir eğitim teknisyeni ya da öğretmenin aksine bir davranış uzmanı olarak görür. Ona göre danışman, eğitsel sürecin bir parçası olmakla beraber okulun resmi programı doğrultusunda üretilen eğitimsel atmosferle ilgili bir eğitimci olarak görülmez. Her okulda baskıcı ihtiyaçlara sahip "problem çocuklar" olduğu için danışman, onlara yardım sağlayabilecek biçimde kendini hazırlamalıdır (Hoose, Pietrofesa, Carlson, 1973, s.41,42 aktaran Kalın, 1999, s.24-25).

Hannoferd (1991), danışmanlığın üç alanı kapsadığını ileri sürmüştür; akademik, mesleki ve önleyici/gelişimsel (Muro ve Kottman, 1995, s.8 aktaran Kalın, 1999, s.25).

Özellikle okullardaki Psikolojik Danışma uygulamaları için önemli olabilecek bazı bilgiler özetlenebilir (Kepeçoğlu, 2004, s.86-87):

1. Sınırlı ya da geniş tutulsun Psikolojik Danışma hizmetlerine okul psikolojik danışma ve rehberlik programlarında mutlaka yer verilmeli; bu amaçla düzenlenecek hizmetler belirtilmelidir.

2. Psikolojik Danışma hizmetlerinin diğer rehberlik hizmetlerinden farklı olan bazı genel nitelikleri uzmanlar tarafından her fırsatta yönetici, öğretmen, öğrenci ve hatta velilere açıklanmalı; öğrencilerin bu hizmetlerden yararlanmaları teşvik edilmelidir.

3. Psikolojik Danışma hizmetleri için okulda uygun bir yer ayrılması konusunda başta okul müdürleri olmak üzere herkes çaba göstermelidir. Bireysel Psikolojik Danışma uygulamaları için küçük de olsa mutlaka ayrı bir odanın ayrılmasına gerek vardır. Grupla Psikolojik Danışma çalışmaları için belirli zamanlarda belirli dersaneler kullanılabilir. Psikolojik Danışma hizmetleri için kullanılacak oda ve dersanelerin bazı özellikleri taşınması ve belirli bir biçimde döşenmesi önemlidir. Ancak, bazı sınırlılıklar karşısında, uzman personelin önerisi de dikkate alınarak okulda mevcut olanaklardan en uygun biçimde yararlanmaya çalışmak daha gerçekçi bir yol olur.

4. Psikolojik Danışma hizmetleri hem bireysel, hem de grupla psikolojik danışma çalışmaları olarak dengeli bir biçimde ve birlikte sunulmalıdır. Öğrencilerle her konuda her zaman psikolojik danışma yapılabilecek bir ilke olarak akılda tutulmak kaydı ile, okullardaki Psikolojik Danışma uygulamaları özellikle şu problem

alanlarında yoğunlaştırılabilir: (a) öğrencilerin başarısızlık ve öğrenme güçlükleri, (b) geleceğe dönük öğrenim ve meslek seçme planları, (c) kişisel ve sosyal problemler, (d) okulla ilgili problemler, (e) aile ile ilgili problemler, (f) başkaları ile ilişki kurabilme ve arkadaşlık konusundaki problemler. v.b.

5. Psikolojik Danışma teknik özellikleri olan profesyonel bir hizmet alanıdır. Bu bakımdan Psikolojik Danışma hizmetlerinin etkililiği çoğunlukla danışmanların bu alanda iyi yetişmiş olmalarına bağlıdır.

6. İyi bir Psikolojik Danışma uzmanı olmak için kuramsal düzeyde yetişmiş olmanın yanında uygulamada da tecrübe kazanmış olmak gerekir. Çeşitli yetiştirme eksikliklerine karşın, Psikolojik Danışma hizmetlerinin temelini oluşturan ilke ve anlayışlara uygun ortam ve koşullar içinde kalındığında, özellikle danışanların her türlü hak ve sorumlulukları ile kayıtsız şartsız sayılması gerekliliğine uyulduğunda, okul danışmanlarının Psikolojik Danışma uygulamalarına girmelerinde hiçbir sakınca yoktur.

7. Psikolojik Danışma hizmetlerinde bireylerle kurulan ilişki iyi-insan ilişkilerini içeren psikolojik bir ilişkidir (Patterson, 1971; s.111). Psikolojik Danışma ilişkisi bir dizi tekniklerin arka arkaya uygulanması biçiminde sürdürülecek bir teknisyenlik hizmeti gibi düşünülmemelidir.

8. Psikolojik Danışma hizmetlerinde bireylerle kurulan ilişki özel ve gizli bir ilişkidir. Danışmanların, Psikolojik Danışma hizmetleri ile ilgili olarak tutulan tüm kayıtları bu gizlilik ilkesine uygun olarak saklamaları, bireylerle ilgili özel ve kişisel bilgileri bireylerin izni olmadan başkalarına vermemeleri gerekir.

9. Okullarda Psikolojik Danışma hizmetlerinden yararlanmak isteyen öğrencilerin, gerektiğinde, çevrede bulunan ve psikolojik yardım veren diğer kurumların hizmetlerinden de yararlanmaları teşvik edilmelidir.

Psikolojik Danışma Hizmetlerinde Etik Kurallar

Her mesleğin ya da her mesleki uygulama alanının belirgin etik kuralları yani ahlak kuralları bulunması gerekir. Bu gerek, kuşkusuz, Psikolojik Danışma ve Rehberlik alanı için de geçerlidir (Kepçeoğlu, 2004, s.89).

Rehberlik Hizmetleri Yönetmeliği'nin 37. Maddesinde rehber öğretmenlere verilemeyecek görevler ifade edilmekte ve "Rehber öğretmenlere yönetim işlerinde, disiplin kurullarında, nöbet hizmetlerinde ve imtihanlarda görev verilemez" denilmektedir (Tebliğler Dergisi, 2201, md. 37'den aktaran Kalın, 1999, s.27).

Özellikle Psikolojik Danışma hizmetleri verilirken Ülkemizde uyulması gereken etik kurallar şöylece sıralanabilir (Kepçeoğlu, 2004, s.90-91):

1. Psikolojik Danışma hizmetleri ile ilgilenen ve bu konularda sorumluluk alan uzmanların sürekli olarak verdikleri hizmetin kalitesini yükseltmeye çalışması, bunun için mesleki hazırlığın yine sürekli olarak yenilemeye ve geliştirmeye çaba göstermesi gerekir.

2. Uzmanlar, Psikolojik Danışma hizmetlerinin bireyin özgürlük ve bütünlüğüne dayanan bir felsefesi ve bu hizmetlerin kendine özgü etik kuralları bulunduğunu kabul etmek, mesleki uygulamalarında her zaman bu felsefe ve etik kurallar doğrultusunda davranmak zorundadır.

3. Psikolojik Danışma hizmetlerinde uygulamalarda bulunan uzmanlar bu hizmetlerin toplumda benimsenmesi, tanıtılması ve böylece bu hizmetler hakkında olumlu bir kamuoyu gelişmesine çaba göstermelidir.

4. Psikolojik Danışmanlar, kendi meslektaşlarından her zaman etik kurallara uygun davranışlar beklemelidir. Diğer arkadaşlarının etik kurallara uymayan davranışlarını düzeltme yolunda çaba göstermeleri gerekir.
5. Uzmanlar görevli bulundukları kurumun amaç ve ilkeleri ile genel bir uyum içinde olmalıdır.
6. Uzmanlar kendi çalışmaları hakkında gerektiğinde arkadaşlarına, diğer kişilere, üst düzey yöneticilere ya da kamuya bilgi verirken mesleki etik kurallar içinde kalmalıdır ve doğru bilgi vermelidir.
7. Psikolojik Danışma hizmeti veren danışmanlar, psikolojik yardım isteyen danışanların sahip olduğu tüm seçme ve karar verme haklarına saygılı olmak ve bu hakların devamını sağlamak zorundadır. Ayrıca danışman, danışan kişinin tercihlerini ve kararlarını uygun görme ya da görmeme yetki ve sorumluluğuna da sahip değildir.
8. Psikolojik Danışmanlar, kurduğu psikolojik danışma ilişkisini ve bu ilişki süresince danışanlar hakkında edindiği bilgileri gizli tutmak zorundadır. Ancak, bu bilgilerden bazıları gerektiğinde araştırma ve mesleki yetiştirme amacı ile kullanılabilir. Bu durumlarda bile, danışanların kimliklerinin kesinlikle gizli tutulması sağlanmalıdır.
9. Psikolojik Danışma hizmetlerinde bireylere verilen psikolojik yardımın etkililiği, kuşkusuz, çeşitli etmenlere bağlıdır. Ancak, mesleki yetersizlik ya da başka kişisel nedenlerden dolayı uzman, danışana yardımcı olamayacağını ya da yardımcı olamadığını anladığında bireyle psikolojik danışma ilişkisi kurmaktan sakınmalı ya da kurulmuş olan ilişkiyi kesmelidir. Bu durum da uzman, danışanı başka uzman bir kişi veya kuruluşa yöneltmelidir.

10. Psikolojik danışma ilişkisi sırasında başka kişiler için açık ve yakın bir tehlikenin bulunduğu anlaşıldığında danışman, danışanın kimliğini açığa vurmaksızın durumu ilgili sorumlulara bildirmeli ve durumun gerektirdiği önlemleri almalıdır.
11. Psikolojik danışma hizmetlerinde değişik düzeylerdeki çalışmalara girerken ve danışanlara çeşitli psikolojik ölçme araçları uygulayıp sonuçlandırırken uzmanlar kendi meslek hazırlık ve ehliyetini aşan görevlerden ve uygulamalardan kaçınmalıdır.
12. Psikolojik danışma hizmetleri ile ilgili çalışmalarının gerektiğinde rapor edilmesi ve çeşitli yayın organlarında yayınlanmasında, uzmanlar mesleki ve bilimsel değerliliği ön planda tutmak ve etik kurallara mutlaka uymak zorundadır.

2.5.2 Oryantasyon

Bu hizmet bir okula yeni başlayan öğrencilere, eğitim yılı başında, okulu, kurallarını, işleyişini tanıtmak, okul ve o çevrede ihtiyaçlarını nasıl karşılayacakları hakkında bilgi vermek ve böylece yeni girdikleri ortama kısa sürede alışmalarına yardımcı olmak üzere yapılan çalışmalardır. Daha genel anlamda, oryantasyon "yeni bir işe, yeni bir okula, üniversiteye giren kişinin çevresine, işine, okuluna alışabilmesi için başladığı iş ya da okul çevresinde bulunan yetkililer tarafından hazırlanan özel ve oldukça kısa süreli bir eğitim programı"dır (Ceyhan, 1995'den aktaran Yeşilyaprak, 2008, s.10).

Oryantasyon hizmeti, öğrencileri yeni bir duruma ve yeni bir ortama alıştırmaya amacına yöneliktir. Bu hizmetin amacına ulaşması için henüz öğrenciler okula gelmeden, öğretim yılının başında, yeterli bir hazırlık ve organize yapılması gerekir. Genel olarak öğretimin başladığı ilk hafta bu hizmetlere ayrılır (Yeşilyaprak, 2008, s.10-11).

Oryantasyon hizmetleri, okula yeni başlayan öğrencilere eğitim yılı başında, okulu, kurallarını, işleyişini tanıtmak, okul ve çevrede ihtiyaçlarını nasıl karşılayacakları hakkında bilgi vermek ve böylece yeni girdikleri ortama kısa sürede alışmalarına yardımcı olmak üzere yapılan çalışmalardır. Tüm öğretim kademelerinde gerçekleştirilebilir (Aydın, 2007, s.46).

Yeni duruma-ortama alıştırma hizmetlerinin uyum sağlayıcı ve koruyucu işlevinin olduğu söylenebilir. Hizmetlerin sunumunda okuldaki tüm personel görev alır. Hizmetler daha çok toplu biçimde ve bilgi verme şeklinde sunulur (Can, 2012, s.59).

2.5.3 Bireyi Tanıma Hizmetleri

Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinde bu hizmetlerden yararlanacak bireyleri türlü yönleri ile tanıma genel olarak önemlidir. Ancak özellikle okullarda öğrencilerin değişik yönleri ile tanınması Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin etkililiği bakımından daha da önemlidir. Bundan dolayı bireyi tanıma hizmetleri tüm Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri arasında geniş bir yer tutar. Tanıma hizmetleri ile bireyler hakkında elde edilecek bilgilerin diğer Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinde, özellikle Psikolojik Danışma, bilgi toplama ve yayma, yerleştirme ve izleme hizmetlerinde geniş kullanım alanları vardır. Okullarda doğrudan doğruya öğrencilere dönük olarak sunulan tüm Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin etkililiği öğrenciler hakkında toplanan bilgilerin yeterliliğine ve geçerliliğine bağlıdır. Buna göre, bireyi tanıma hizmetleri diğer Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinin bir tür ön koşulu niteliğindedir.

Okullarda öğrenciler hakkında bilgileri toplayıp sürekli olarak el altında bulundurmada onlara etkili bir Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmeti verme olanağı bulunmamaktadır. Birey hakkında toplanan bilgilerin sadece Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinde değil, bireyle yakından ilgili diğer kişi ve kurumlar tarafından da geniş kullanım olanakları vardır. Burada sözü edilen bilgiler, kuşkusuz, birey hakkındaki özel ve gizli olmayan genel bilgilerdir. Bu bilgilerden yararlanarak okulun ve çevrenin iyi bir eğitim ortamı durumuna getirilmesi sağlanabilir (Kepçeoğlu, 2004, s.103-104).

2.5.4 Yönlendirme/Yönelme-Yerleştirme Hizmetleri

Rehberlik hizmetlerinin amaçlarından biri öğrencilerin ilgi, yetenek ve diğer özellikleri doğrultusunda bir eğitim programını seçme ve bunda başarılı olmalarını sağlamaktır. Öğrenciyi tanıma hizmetlerinden öğrenci hakkında elde edilen bilgiler ışığında onun yönelebileceği okullar veya programların neler olduğunu bilmesi ve kendisi için en uygun olanını seçmesi sürecinde sunulan hizmetler yönelme ve yerleştirme hizmetleri olarak adlandırılmaktadır (Can, 2012, s.68).

Öğrenci kendini tanıdıkça ve kendi gelişimi için yararlanabileceği bilgileri edindikçe bu iki grup bilgiyi kullanarak gelişimine uygun durumlara yönelmeye başlayacaktır. İşte öğrencinin kendine uygun bir eğitim kurumuna, bransa, işe ya da mesleğe yönelmesi ve o kuruma yerleşmesi için yapılabilecek yardım hizmetleri bu gruba girer. Ayrıca öğrencinin okul içi ya da dışı bir sosyal etkinliğe yönelmesi, psikolojik danışma hizmetinden yararlanması için teşvik edilmesi, seçmeli derslerden kendi gelişimine yardımcı olacak alanları seçmesi, eğitim sırasında uygun kısa süreli iş, staj, uygulama alanlarına yönelmesine ve yerleşmesine yardım edici bütün çalışmalar bu hizmetlerin içine girer. Genel olarak bu hizmetlerin amacı bireyi içinde

bulunduğu durumdan bir üst basamağa, gelişimi ve uyumu açısından daha iyi bir konuma yönleltmek ve yerleştirmek için çalışmaktır (Yeşilyaprak, 2008, s.13).

Yönelme, özellikle ortaokulda başlar ve yoğunluk kazanır. Yanılmaları önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yönelmeyi sağlamak için, yönelme, liselerde de devam eder (www.mebnet.net).

Yerleştirme hizmetleri hizmetin verildiği yere göre, (a) okul-içi yerleştirme, (b) okul-dışı yerleştirme hizmetleri gibi iki grup altında toplanabilir (Humphreys, Traxler ve North, 1967; ss. 30, 31).

Ayrıca, hizmetlerin niteliği esas alınarak; (a) eğitsel yerleştirme, (b) mesleki yerleştirme, (c) sosyal yerleştirme gibi bir sınıflama da yapılabilir (Hollis, 1965, s. 356). Yerleştirme hizmetlerinin verildiği yere ya da hizmetin niteliğine göre gruplanması bu hizmetlerin daha iyi anlaşılmasına olanak sağladığı gibi, hizmetlerin yürütülmesinde personel arasında yapılacak işbölümüne de bazı kolaylıklar getirebilir (Kepçeoğlu, 2004, s.115).

Eğitim süreci boyunca okullarda yürütölen yönlendirme çalışmaları, eğitimsel yönlendirme ve mesleki yönlendirme olmak üzere iki gruba ayrılır. Eğitimsel sorunlarla ilgili olarak eğitim sisteminde bireye ve bireylere götürölen yardım etkinliklerine eğitimsel yönlendirme, bireye mesleksel tercihler yapmasında, bir meslek alanına yönelmesinde, bu meslek alanı içinde bir meslek seçmesinde ve mesleğe hazırlanmasında götürölecek etkinlikleri içeren yönlendirme çalışmaları meslekî yönlendirme denilmektedir (Özoğlu, 1982, s.98-99 aktaran Arslan ve Kılıç, 2000).

Eğitimsel yönlendirmenin temel ilkesi bireyi tanımak, onun kendisini tanımasına, yetenek, ilgi ve istekleri doğrultusunda başarıya ulaşmasına yardımcı

olmaktır.Öğrencileri okul durumlarına ve eğitim programlarına yöneltmede rehberlik uzmanının rolü ile ilgili olarak Özoğlu (1982, s.100) “Her öğrenciye ait önemli bilgileri toplamak ve bilmek, okuldaki veya okullardaki farklı eğitim programlarını ve özelliklerini bilmek, farklı eğitim programlarını ve dersleri öğrencilere etkili bir biçimde tanıtmak ve mümkünse bilgi aktarma yerine daha etkili ve öğrencilerin aktif olarak katılacakları yöntemleri kullanmak, ayrıca yeni öğrenciler için okuldaki diğer elemanlarla beraber bir yönlendirme ve duruma hazırlama programı hazırlamak ve yürütmek.” ifadelerini kullanmaktadır.

“Meslekî yönlendirme yalnız belli yaşlardaki öğrencilere belli yıllarda götürülen bir yardım olmamalıdır” ilkesinden yola çıkılarak meslekî yönlendirme konusunda son yıllarda sıkça uygulanan mesleksel gelişme (vocationaldevelopment) kavramı üzerinde durulmalıdır. Bu kavram, mesleğe yönelme, meslek seçimi, mesleğe giriş, mesleğe uyum, meslekte gelişme ve meslekte emekli oluşu kapsayan bir kavramdır. Bu açıdan ele alındığında meslekî yönlendirme okul sürecini aşan, bireyin kariyer gelişimini izleyen bir hizmet yelpazesi olarak algılanmalıdır.

Hampfreys, Traxler ve North'a göre, araştırma bulgularının ışığında meslekî yönlendirmede üzerinde durulması gereken hususlar şunlardır(Özoğlu, 1982, s.100-101'den aktaran Arslan ve Kılıç, 2000): :

- a. Öğrencinin okul yaşamının erken yıllarında çalışmalar başlatılmalıdır.
- b. Mesleğe yöneltme için sürekliliği olan bir program seçilmelidir.
- c. Gelişme ve olgunlaşma vurgulanmalıdır.
- d. Belirli bir mesleği zamanından önce seçme baskısından bireyi kurtarmaya çalışılmalıdır.

e. Öğrencinin psikolojik ve sosyal özelliklerine ilişkin geniş ölçüde bilgi sahibi olunmalıdır.

f. Belirli bir meslek ya da iş yerine meslek seçme ve hazırlama konusu kariyer kavramı içinde ele alınmalıdır.

g. Öğretim, bireyin meslek seçmesi gibi kısıtlı bir iş ya da eylem için olmaktan çok mesleksenel gelişim kavramı içinde ele alınmalıdır.

Meslekî yönlendirmeyi yapan rehberlik uzmanının temel görevi birey ya da bireylere standart testler, ilgi envanterleri, başarı testleri uygulaması ve bu testleri yorumlamanın yanı sıra toplanan bilgiler çerçevesinde bireyin kendine uygun meslek alanını seçmesi için bireyin gerçeğe uymayan beklentilerini görmesini, yeterlilikleri ile yetersizliklerini ve gerçek gücünü fark etmesini sağlamada yardımcı olmaktır.

Yönlendirme hizmetinin sağlıklı yapılabilmesi için bireyin psikolojik özelliklerinin de rehberlik uzmanları tarafından incelenmesi ve gerek eğitsel, gerekse meslekî kararlarda bu bilgilerin göz önünde tutulması gerekmektedir.

Bu hizmetin yürütmesi için öğretmenin, rehberlik uzmanı, okul yöneticisi ve velilerle işbirliği içinde olması gereklidir. Ayrıca bu hizmetler çevredeki kurumlarla da işbirliğini gerektirir (Yeşilyaprak, 2008, s.13).

16. Millî Eğitim Şûrası kararlarının uygulanmasına ilişkin icra plânında; yönlendirme konusunda alınan kararlardan bazıları şunlardır (MEB Tebliğler Dergisi, Sayı: 2504, 9 Eylül 1999'dan aktaran Arslan ve Kılıç, 2000):

a. İlköğretimin bütün sınıflarında meslek alanlarını tanıtıcı etkinliklere yer verilmelidir.

b. Sekizinci sınıflarda meslekleri tanıma ve yönelmeye ağırlık verilmeli, öğrenciye en uygun olduğu düşünülen alan konusunda; öğrencinin kişisel dosyasındaki bilgiler,

öğretmen değerlendirmesi, başarı notları dikkate alınarak, oluşturulacak tavsiye kararı ilköğretim dönemi sonunda öğrenci ve velisine bildirilmelidir.

c. İş hayatında geçerli mesleklerin güncel tanımları ve sınıflandırılması yapılarak standartları belirlenmeli; hangi eğitim kurumlarının hangi düzeyde meslek eğitimi programlarını uygulayacağı tesbit edilmelidir.

d. Meslekî eğitim gören öğrencilerin ilgi ve yetenekleri ile iş hayatının ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli meslekî eğitim programlarına yönlendirilmeleri için illerde Meslek Danışma Birimleri kurulmalıdır.

e. Öğrencileri ilgi ve yetenekleri iş hayatının ihtiyaçları doğrultusunda çeşitli programlara yönlendirecek rehberlik hizmetleri sunulmalıdır.

2.5.5 Bilgi Toplama ve Yayma

Bireyin kendini gerçekleştirebilmesi için öncelikle kendini tanıması ve bulunduğu çevrede/içinde yaşadığı toplumda kendini nasıl geliştirebileceğini iyi değerlendirmesi gerekir. İşte bilgi toplama hizmetleri öğrencinin gerek duyabileceği her türlü bilgiyi onun yararlanmasına sunmak için yapılan çalışmalardır. Örneğin seçmeli derslerin bulunduğu bir sistemde öğrenciye seçmeli derslerin kapsamı, amacı, kazandıracakları hakkında bilgi verilmesi gerekir. Ya da temel eğitim sonunda öğrencilere gidebilecekleri çeşitli liseler, bunların yapısı, niteliği, giriş koşulları gibi bilgiler verilebilir. Aynı şekilde lise öğrencilerine de üst eğitim kurumları, üniversiteler ve koşulları vb. bilgiler verilmesi gerekir. Bunların yanısıra okuldaki ve çevredeki eğitsel ve kültürel etkinlikler, yardım hizmetleri, yararlanabilecekleri kurumlar, part-time iş olanakları, mezun olduktan sonraki iş olanakları hakkında bilgiler gibi öğrencinin kendini geliştirmesi için ihtiyaç

duyabileceği her türlü bilginin toplanması, tasnifi, öğrencinin yararlanmasına sunulması ve paylaşılması çalışmaları bu gruba girer (Yeşilyaprak, 2008, s.12).

2.5.6 Müşavirlik (Konsültasyon) (Danışmanlık)

Danışmanlar, öğretmenlere bir danışman (konsültan, müşavir) olarak hizmet verebilirler ve böylece öğretmenlerin; çocuğun normal sosyal, duygusal ve entelektüel gelişiminde olumlu etkilerini arttırabilirler (Ohlsen, 1974, s.52 aktaran Kalın, 1999, s.34).

Psikolojik Danışma ve Rehberlikte müşavirlik hizmetlerinin amacı, okuldaki yönetici ve öğretmenlerin daha yeterli ve ortak bir rehberlik anlayışına sahip olmasını ve böylece okuldaki çalışmalarda bu anlayışın esas alınmasını ve tüm olanakların bu anlayışa uygun bir biçimde kullanılmasını sağlamaktır. (Kepçeoğlu, 2004, s.123).

Konsültasyon hizmetleri, doğrudan öğrencilere dönük olmayan öğrencilere sunulan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin etkililiğini artırmaya yönelik olan hizmetlerdir (Can, 2012, s.71).

Psikolojik Danışma ve Rehberlikte okullardaki yönetici, uzman ve öğretmenlerin bir takım halinde yakın işbirliği içinde çalışmaları her zaman benimsenmiş ve önemsenmiştir (Hatch, Steffire, 1961; ss. 20, 21'den aktaran Kepçeoğlu, 2004, s.123).

Öğrenci kişilik ve rehberlik hizmetleri, öğretmenler, idareciler, veliler ve çevredeki kurumlar arasında bir çeşit ilişki kurma hizmetini de yapabilir. Öğretmenle velilerin daha dostane bir hava içinde bir araya gelmelerine çeşitli olanak sağlayabilir. Bu birliktelikler, öğretmenle idareciler ve diğer öğretmenler arasındaki

ilişkilerin gelişmesine ve okul eğitim faaliyetlerinin ahenkli bir şekilde çalışmasına yardım edecektir (Özgüven, 2000, s. 52).

Rehberlik programı, öğretmenlerin öğrencilerde, ilerde problem haline gelebilecek patolojik davranım belirtilerini erken teşhis etmeye karşı duyarlılığını arttırır. Bu suretle öğretmenin birey ve toplum için olabilecek problemleri "önleyicilik" rolünü artırmış olur (Özgüven, 2000, s.51).

Aslında danışman her öğretmene, değiştirmesi gereken problemlili çocuk davranışları ile bu konularda kimin yardımının gerektiğini saptayabilme ve çocuğun istenen davranışlarını kuvvetlendirme konusunda yardım edebilmelidir. Buna ek olarak danışmanlar öğretmenlere, belirlenen bir öğrencinin arkadaşları ve öğretmeni üzerindeki etkisini (ve öğretmenin problemlili öğrenciler üzerindeki etkisini) nasıl ölçebileceğini de göstermelidir (Ohlsen, 1974, s.51'den aktaran Kalın, 1999, s.34-35).

Öğretmenin, sınıfındaki öğrencilerin bireysel olarak, sağlık durumlarını, bedensel ve ruhsal gelişimlerini, yetenek, ilgi, ihtiyaç ve problemlerini, geldikleri sosyal ve aile çevresini bilmesi ve öğretim etkinliklerini bireysel farklara göre yapabilmesi, öğretimi etkili hale getirir. Okul rehberlik programı, bireysel olarak her çocuk hakkında bilgi toplar ve bu bilgilerden öğretmenler de yararlanır. Gerektiğinde bir çocuk hakkında daha ayrıntılı bilgi toplanması hususunda öğretmene yardım eder. Öğrencilerin toplu dosyalarında sistematik olarak toplanan bu bilgiler öğretmenlerin çocuklar hakkındaki bilgi ve anlayışını arttırır ve öğretmene zaman kazandırır (Özgüven, 2000, s.52).

Her şeyden önce, ilkokulda her sınıfın bir öğretmeni vardır. İlkokulda, bir öğretmenin kendi sınıfında kolaylıkla yapabileceği rehberlik faaliyetlerini, orta

öğrenim öğretmeni yapamaz. Mesela ilkokul öğretmeni, öğrencilerini çeşitli faaliyetlerde görme ve gözlemlene imkânlarına sahiptir. Çocukları daha iyi tanıyabilir (Tan, 1989, s.271).

Bir öğretmene yardım etmek için danışman çocuğu sınıfta gözlemlemelidir. Bazı öğretmenler için yardım en iyi şekilde bireysel görüşmelerle sağlanabilirken, diğerleri için öğretmenlerin kendilerine özgü ihtiyaçlarını karşılamak üzere oluşturulan gruplar bu yardımı daha iyi sunabilir. Öğretmenlerin konsültasyonlarla yardım gördüğü örneklerde, konsültasyon ne şekilde olursa olsun, hepsi belli ortak kurallara sahiptir (Ohlsen, 1974, s.52'den aktaran Kalın, 1999, s.35). Bunlar;

1. Öğretmen ilişkiyi, kendi gelişimine katkıda bulunabilecek güvenli bir ilişki olarak kavrar.
2. Kendi hatalarının neler olabileceğini itiraf edip yardım arayabilir.
3. Değişim için harcadığı çabalar, okulları ve özellikle danışman tarafından desteklenir.
4. Danışmandan, onu takdir etmesi beklenmez.
5. İlişki, her birinin diğerine saygı duyduğu ve diğerinden yardım beklediği samimi bir ilişkidir.

Bu, içten bir ilişkidir. çoğu öğretmen için danışman, ilişkiyi geliştirmek için insiyatifi ele almalıdır. Eğer gerçekten ihtiyacı olduğu zaman öğretmenin yardımını rica ederse; kendi yardım yeteneklerini de öğretmene nakleder ve öğretmeni, ihtiyacı olduğu zaman yardım istemesi konusunda cesaretlendirir. Çoğu öğretmen, böyle içten bir yardımın avantajlarını rahatlıkla anlar (Ohlsen, 1974, s.52'den aktaran Kalın, 1999, s.36).

Okul rehberlik programı, dersler, kol faaliyetleri, boş zaman faaliyetleri ve mesleklere ait birçok bilgileri hazır olarak öğretmene sunabilecektir. Öğretmen bu bilgileri, derslerinde kullanarak hem derslerini çevre etkinliklerinden de yararlanarak daha güncelleştirmiş olacak, hem de öğrencileri okul, çevre ve mesleklerin bazı yönleri ile bütünleştirmiş olacaktır (Özgüven, 2000, s. 52).

Okul ve yönetim konusunda yapılan araştırma bulguları, etkili okulların yönetici güçlü liderleri olduğunu ortaya koymaktadır. Okulda öğretimin geliştirilmesinde, okul yöneticisinin liderliği önemli bir etkindir. Okul liderliği sadece okul müdürü ile sınırlı kalmamakla beraber yönetici üzerinde merkezileşir. Etkili okul yöneticileri, zamanının çoğunu sınıflarda ve diğer eğitim ortamlarında öğretim sorunları ile ilgilenerek geçirmekte, temel ilgi alanını öğretim sorunları olarak kabul etmektedir. Bu tür okul yöneticisi okuldaki kişisel "rolünü" öğretim lideri olarak görmektedir. Öğretim liderliğinin bir göstergesi de okuldaki tüm etkinliklerin öğretimin geliştirilmesine dönük olarak bütünleştirilmesidir (Özgüven, 2000, s.52-53).

Okullarda müşavirlik hizmetleri içinde sayılabilecek çalışmalardan bazıları şöylece sıralanabilir (Kepçeoğlu, 2004, s.124-125):

- Sınıfların öğrenme ve psikolojik sağlığa daha uygun ortamlar haline getirilmesi ve öğretmenlerle yardımlaşma.
- Öğretmenlerden beklenen sınıf-içi rehberlik uygulamalarında öğretmenlerle yardımlaşma.
- Öğrencilerini daha çok tanımak isteyen ve bu amaçla bazı Psikolojik Danışma ve Rehberlik araçları geliştirip uygulamak isteyen öğretmenlere yardım etme.

- Öğrenme ve çalışma güçlükleri, özel ihtiyaçları ve problemleri olan öğrencilerini tanımak ve bunlara yardım etmek isteyen öğretmenlerle işbirliği yapma.
- Eğitsel kol çalışmalarını programlama ve sürdürmede kol sorumlusu öğretmenlerle yardımlaşma.
- Sınıf-öğretmenleri ile işbirliği yapma.
- Okulda rehberlik saatlerinde uygulanacak rehberlik programını hazırlamada ve uygulamada yönetici, sınıf-öğretmeni ve diğer öğretmenlerle yardımlaşma.
- Okulda düzenlenecek çeşitli toplantılarda okuldaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri hakkında tanıtıcı bilgiler verme ve bu hizmetlerden yararlanma yollarını açıklama.
- Okuldaki tüm olanakların Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerine daha uygun olarak kullanılmasında okul müdürü ve diğer yöneticilerle anlayış ve işbirliği sağlama.
- Okul eğitim programının ve günlük çalışma planlarının öğrencilerin ilgi, ihtiyaç ve gelişmelerine daha uygun hale getirilmesi için müdür ve diğer yöneticilerle yardımlaşma.
- Okul içindeki ve çevredeki yerel eğitim programı geliştirme çalışmalarına yardım etme.
- Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri ile ilgili genel açıklama, bülten, araştırma ve inceleme raporu, değerlendirme raporu, istatistiksel bilgi ve grafik gibi dokümanları hazırlama ve bunları uygun yaklaşımlar içinde yönetici ve öğretmenlerle paylaşma.

- Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri ile ilgili elde bulunan kitap, dergi ve benzeri yazılı dokümanları incelemek ve okumak üzere yönetici, öğretmen ve diğer personelin yararına sunma, v.b.

2.5.7 İzleme Hizmetleri

Öğrencilere sunulan rehberlik hizmetlerinin sonucunda bir değişikliğin olup olmadığı, olmuşsa ne gibi değişikliklerinde olduğunun bilinmesine gereksinim vardır. İzleme çalışmaları, hem öğrencinin değişim ve gelişimini takip etmek amacıyla hem de sunulan rehberlik çalışmalarının etkililiğini öğrenmede ihtiyaç duyulan bilgileri sağlar (Can, 2012, s.70).

İzleme ve değerlendirme hizmeti, yapılan önceki hizmetlerin bir devamı gibi düşünülebilir. Yöneltilme ve yerleştirme sürecinin sonucu ne olmuştur? Örneğin psikolojik danışma yardımı alan öğrencide bu hizmetin sonucu beklenen değişiklik gerçekleşmiş midir? Oryantasyon hizmetleri öğrencilere ne ölçüde yararlı olmuştur? Okul içinde bir eğitici kola yerleştirdiğimiz öğrenci ya da okul dışında part-time işe yerleştirdiğimiz öğrenci o konuma ne derece uyum sağlamıştır. Bütün bu durumların izlenip değerlendirilmesi yapılan hizmetlerin etkinliğini anlamak, gerekiyorsa yardım hizmetlerini sürdürmek, yeni düzenlemeler yapmak için gerekir. Bu gruba giren önemli bir çalışma da "mezunları izleme"dir. Okulu bitirenler ne yapıyor? Ne kadarı alanı ile ilgili bir üst eğitim kurumunda okuyor, ne kadarı çalışıyor, ne gibi işlere yöneldiler? Özellikle okuldaki yardım hizmetleri onları yaşama uyuma ne ölçüde hazırlayabildi? Bunları değerlendirmek için mezunlarla ilişkiyi koparmamak; mektup, görüşme, eski mezunlar günleri düzenleme gibi yollarla bu bilgileri toplayıp verilen hizmetleri izleyip değerlendirmek gereklidir. Yine bu çalışmalarda sınıf öğretmenine önemli görevler düşmektedir (Yeşilyaprak, 2008, s.13).

2.5.8 Çevre-Veli İlişkileri

Öğrenci kişilik hizmetlerinin amacı öğrencilerin gelişmesine yardımcı olmakla birlikte, bu yardımı birçok kişi ve kurumların işbirliği ile gerçekleştirilebilmektedir. Öğrenciler, günlük 24 saatinin sınırlı bir bölümünü okulda geçirmekte, zamanlarının çoğunu ise aileleri ile birlikte evinde geçirmektedirler. Bu nedenle öğrenciye yapılacak yardımın etkili ve devamlı olabilmesi yalnız danışman, öğretmen ve yöneticilerin değil velilerin de anlayış, destek ve beraberliğini zorunlu kılmaktadır (Özgüven, 2000, s.54).

Ana-baba, çocuğun en uzun süre ve en yakın iletişimde bulunduğu kişilerdir. Çocuk, kültürel değerlerini, temel alışkanlıklarını, gelişim görevlerine karşı yaklaşımlarını aile ortamında kazanır. Danışmanlar gerek öğrencilerin halihazır davranışlarının nedenini anlamak, gerekse yeni davranışların geliştirilmesi çabalarında destek sağlamak amacı ile ana-babalarla yakın ilişkide olmak durumundadırlar (Kuzgun, 1992, s.191-192).

Okul rehberlik programı, özellikle problemi olan çocukların, problemlerinin giderilmesi çocuk-aile ilişkileri ve sürtüşmelerin düzeltilmesi için "aile görüşmeleri" yapar. Veli ile danışman, gerektiğinde çocuğun da katılması ile yapılabilecek psikolojik danışmalar, velilerin anlayış ve bilgisini geliştirecek, çocuğa ve problemine karşı olumlu tutumlar geliştirmelerine yardım edecektir. Psikolojik danışma ve rehberlik uzmanları, öğrencileri önemli ölçüde etkilemesi bakımından, aile içindeki ayrı yaşama, boşanma, geçimsizlikler, hastalık vs. gibi durumlarda da ana-baba ile ilişki kurmak suretiyle onlara yardımcı olabilirler (Özgüven, 2000, s.55).

Okul danışmanlarının ana-babalarla ilişkisi bir ucu bilgi aktarma diğer ucu psikolojik danışma olan, bir doğru üzerinde çeşitli yerlerde yerleştirilebilecek nitelikte olabilir (Kuzgun, 1995, s.192).

1. Danışman, çocuk hakkında bilgi edinmek amacıyla ana-baba ile iletişime girebilir. Böyle bir girişim sonunda elde edilen bilgilerle okulda çocuk için en uygun öğrenme atmosferi sağlanabilir.

2. Ana-babalara, çocuklarının gelişim tempoları, davranış özellikleri, başarı veya başarısızlıkları hakkında bilgi vermek için danışman ana-babalarla ilişki kurabilir. Okul danışmanı öğrencilerin zihinsel, duyuşsal ve psikomotor gelişmelerine ilişkin test bulgularını, yine referans grubundan elde edilen verilerle karşılaştırmalı olarak, ana-babalara açıklayabilir. Özellikle bu husus okul danışmanı-veli ilişkisinin önemli bir yanını oluşturur.

3. Okulun eğitim hedeflerini ve öğrencilerden beklentilerini ana-babalara açıklayarak, onlarla amaç birliği sağlamak da okul danışmanının görevleri arasında sayılmaktadır. Bu husus özellikle kültürel bakımdan avantajsız çevrelerde çalışan danışmanlar açısından büyük önem taşımaktadır.

4. Çocukta gözlenen davranış bozukluklarını düzeltici tedbirleri ana-baba ile paylaşmak ve bu tedbirlerin uygulanmasında ana-babaların desteğini sağlamak da danışman-ana-baba ilişkisinin bir başka yönünü oluşturmaktadır.

5. Danışmanın ana-babalarla bir diğer ilişkisi ana-babalara, çocuklarına karşı tutumları yönünde yapacağı danışmanlık yardımıdır. Danışmanlar sosyal çevreyi değiştirerek uygun davranışları geliştirici ortam yaratmakla yükümlüdürler. Danışman, ister düzeltici, çare bulucu bir danışmanlık rolü, isterse koruyucu veya

geliştirici rolü ile görevlerini yürüten bir danışman olsun, neticede ana-babalarla işbirliği yapmak zorunluluğunu duymaktadır.

Söz edilen danışman-ana-baba ilişkilerinden ilk dördü daha çok geleneksel bilgi verme hizmetleri olup bunlar danışmanların, "Müşavirlik" (Konsültasyon) görevleri arasında yer almaktadır. Sonuncu yaklaşım ise psikolojik danışma adını verdiğimiz yardım şekline çok yakın olup bu yolla danışman, ana-babaların kişilik gelişimlerine yardımcı olmaya çalışmaktadır. Bu yardımın amacı, ana-babayı belli bir konuda bilgilendirmenin yanında, onların kendilerini ve çocuklarını daha iyi tanımaları ve çocukları ile daha sağlıklı iletişime girebilmeleri için gerekli becerileri kazanmalarına yardımcı olmaktır (Kuzgun, 1995, s.192-194).

Öğrencilere yardım etmede ebeveynlere duyulan ihtiyaç, ebeveynlerin de danışmanın yardımını aramasını sağlar. Bu ayrıca, ebeveynler için grupta danışma ve çocuk yetiştirme konusunda tartışma grupları başlatmak için bir imkân oluşturmaktadır (Ohlsen, 1974, s.51'den aktaran Kalın, 1999, s.33). Ana-babalara bilgi verici danışmanlık hizmetleri sağlamak, okul danışmanının ehliyet sınırları içine giren ve onun temel görevi sayılan faaliyetlerdendir. Ailelere psikolojik danışma yapmak ise ayrı bir uzmanlık konusudur (Kuzgun, 1995, s.194).

Okul rehberlik ve psikolojik danışma sorumluları, velilerle ilişkili olarak, okul çalışmaları, eğitimin amaçları, özürlü çocuklar, çocuk gelişimi, beslenme, ergenlik çağı gibi konularda ilgili uzmanlarla "aile konferansları" düzenleyerek velilere yardım edebilir, anlayışlarını olumlu yönde etkileyebilir. Danışman çocuklar üzerinde yaptığı araştırma ve inceleme sonuçlarını genel çerçevede içinde velilere duyurma yolu ile de çocukların gereksinimleri, idealleri, motivasyon ve başarılarına karşı daha duyarlı hale gelmelerini sağlayabilir (Özgüven, 2000, s. 55).

2.5.9 Araştırma ve Değerlendirme

Okullarda sunulan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin etkililiğine yönelik yürütülen çalışmaları bir kısmı, araştırma ve değerlendirme alanında yapılan çalışmalardır. Özellikle uygulanan bir programın sonuçları hakkında bilgi edinmek, öğrencilerin, öğretmenlerin ve velilerin özellik, ihtiyaç ve beklentileri hakkında ayrıntılı bilgilere sahip olmanın yanında yaşanan bir sorunun çözümü için yol gösterici bilgiler edinmek için araştırma ve değerlendirme çalışmaları yapmak gerekir (Can, 2012, s.73).

Okullardaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik uygulamaları içinde düşünülecek araştırma ve değerlendirme konularından bazıları şöylece sıralanabilir:

- Öğrencilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik yardımlarına duydukları ihtiyacın belirlenmesi.
- Öğrenci başarısını etkileyen çeşitli etmenlerin incelenmesi.
- Öğrencilerin belli başlı öğrenme güçlüklerinin ortaya çıkarılması.
- Öğrencilerin yetenekleri ile başarı durumlarının karşılaştırılması.
- Öğrencilerin çeşitli problemlerinin incelenmesi.
- Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetleri ile öğrencilerde meydana gelen davranış değişmelerinin belirlenmesi.
- Öğrenciler arasındaki sosyal ilişkilerin ortaya çıkarılması.
- Öğrencilerin belli başlı uyum güçlüklerinin incelenmesi.
- Okulun öğrenci özelliklerinin belirlenmesi.
- Öğrencilerin mesleki ilgi ve tercihlerinin incelenmesi.
- Çeşitli psikolojik ölçme araçlarını geliştirme ve bunlar üzerinde geçerlik ve güvenirlik çalışmaları yapılması.

- Bireysel ve grupla Psikolojik Danışma hizmetlerinin karşılaştırılmalı olarak etkililiğinin ortaya konulması.
- Sınıf-içi rehberlik çalışmalarının değerlendirilmesi.
- Psikolojik Danışma ve Rehberlik programında yer alan her grup hizmetin etkililiğinin değerlendirilmesi.
- Öğrencilerle okul rehberlik ve Psikolojik Danışma merkezi (servisi) arasındaki ilişkilerin incelenmesi.
- Öğrencilerin, öğretmenlerin, yöneticilerin ve velilerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin araştırılması.
- Yönetici, öğretmen ve velilerin sahip oldukları rehberlik anlayışının belirlenmesi.
- Yönetici, öğretmenlerin rehberlik ve Psikolojik Danışma ile ilgili görev anlayışlarının ortaya konulması.
- Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerindeki yetersizlikler ve bu yetersizliklerin kaynaklarının araştırılması.
- Mezunların yöneldiği belli başlı okul, iş ve meslek alanlarının araştırılması, v.b.

Araştırma sonuçlarını bir rapora bağlayarak yazılı hale getirmek gerekir. Bu şekilde araştırma ve değerlendirme sonuçlarının kalıcılığı ve ilgili diğer personelin bu sonuçlardan yararlanması sağlanabilir. Okullarda araştırma ve değerlendirme hizmetleri ile ilgili olarak yapılan çalışmaların ve hazırlanan raporların okuldaki yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler ve hatta velilerle paylaşılması gerekir. Araştırma ve değerlendirme hizmetleri ile ilgili etkinliklerde etik kurallara mutlaka uyulmalıdır (Kepçeoğlu, 2004, s.127-129).

Yukarıdaki bilgilerden anlaşılacağı gibi, okullarda sunulan rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri bir bütünlük içinde birbirleriyle bağlantılı halde

sunularla. Rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri okullarda, öğrencilerin eğitim ortamlarından en iyi şekilde yararlanmalarına yönelik hizmetlerdir. Ayrıca bu hizmetlerin sunulmasında okul müdürü, müdür yardımcısı, rehber öğretmen, sınıf öğretmeni ve diğer öğretmenlerin işbirliğini gerektirir.

2.6 İlgili Araştırmalar

Pişkin (1989), Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı orta dereceli okullarda görevli yönetici, danışman ve öğretmenlerin, danışmanların görevlerine ilişkin "ideal algıları" ile "gerçek algılarını" araştırmış, ayrıca danışmanların görevlerini ideal biçimde yerine getirmelerini engelleyen nedenlere ilişkin, aynı grupların görüşlerini incelemiştir. Araştırma grubuna Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı'na bağlı Ankara'daki resmi ortaokul ve liselerde görevli 100 yönetici, 100 öğretmen ve 70 danışman almıştır. Araştırmada bilgi toplama amacıyla üç tür ölçme aracı kullanmıştır. Bunlardan biri "Okul Danışmanlarının Görevleri Envanteri" olup okul danışmanlarının ideal görevlerinin ne olması gerektiği ile gerçekte ne olduğunu ölçmek amacıyla hazırlamıştır. Okul danışmanlarının görevlerini ideal düzeyde yerine getirmelerini engelleyen nedenleri belirlemek için hazırladığı "Nedenler Listesi", ayrıca araştırmanın bağımsız değişkenlerini ve örnekleme seçilen deneklere ilişkin sayısal bilgiler elde etmek için de "Kişisel Bilgi Anketi" kullanmıştır. Bulguların analizinde, orta dereceli okullarda görevli yönetici, öğretmen ve danışmanların, danışmanlık görevlerine ilişkin ideal algılarını genel olarak yetersiz bulmuştur. Grupları, almış oldukları ortalama puanlar yönünden incelediğinde, en yüksek ortalama puanı alan grubun danışmanlar, en düşük puan alan grubun ise öğretmenler olduğunu görmüştür. Danışmanların gerçekte yaptıkları görevlere ilişkin, grupların algılarını incelediğinde ise şu sonuçları almıştır: Yönetici

ve öğretmen gruplarının, danışmanların görevlerine ilişkin gerçek algılarını tüm kategorilerde belirlenen kriterin altında bulmuştur. Danışman grubunun gerçek algılarını ise sadece “okul rehberlik programını hazırlama ve geliştirme”, “psikolojik danışma” ve “olumsuz görevler” kategorilerinde belirlenen kriterin üzerinde bulmuştur. Grupların ideal algıları ile gerçek algıları arasında ise genel olarak farklar bulmuştur. Danışmanların görevlerini ideal düzeyde yerine getirmelerini engelleyen nedenlerin ne olduğu konusunda, grupların görüşlerini incelediğinde ise dikkate değer şu sonuçları bulmuştur:

1. Danışmanların mesleki hazırlıkları ve yetiştirmeleri yetersizdir.
2. Danışmanlar kendi görev ve sorumluluklarını açık bir şekilde bilmemektedirler.
3. Yönetici ve öğretmenler rehberlik çalışmalarını yeterince desteklememekte ve danışmanlarla işbirliğinden kaçınmaktadırlar.
4. Veliler ve kamuoyu rehberlik hizmetlerinin gerekliliğine karşı yeterince duyarlı değildir.
5. Okulda rehberlik çalışmalarında kullanılan psikolojik ölçme araçları yetersizdir.
6. Öğrenci başına düşen danışman sayısı yetersizdir.

Ada (1990), Trabzon ili* ve Akçaabat ilçesindeki orta dereceli okullarda rehberlik hizmetlerinin halihazır durumunu tespit etmeyi amaçlamıştır. Bu kapsamda, Trabzon ilinde dokuz, Akçaabat ilçesinde yedi orta dereceli okulda, toplam 650 öğretmen araştırma grubunu teşkil etmiştir, öğretmen, yönetici ve rehber öğretmenlere verilmek üzere, okullarda rehberlik hizmetlerinin değerlendirilmesi envanteri geliştirmiş ve her birine ayrı ayrı vererek doldurulmasını sağlamış, sonuçları değerlendirmiştir. Araştırma grubundaki öğretmenlerin sadece yüzde beşi rehberlikle ilgili bir hizmet-içi eğitim kursuna katılmış ve bu kesim ilgili

uygulamalardan yararlandıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin rehberliği tanımlamada ortak bir anlayışa vardıklarını görmüştür. Araştırma grubuna giren okullarda rehberlik servislerinin varlığı hakkında, yüzde seksen altısı bulunduğunu, yüzde on dördlük kısmı da bu servisin bulunmadığını belirtmişlerdir, öğretmenler okullarda rehberlik hizmetlerinin ve rehberlik psikolojik danışma uzmanı tarafından yürütülmesi kanaatinde birleşmişlerdir.

Balcı (1990), kız meslek ve endüstri meslek liselerinde görevli öğretmen, rehber öğretmen ve yöneticiler ile öğrenim gören öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerini belirlemiştir. Beklentileri, öğrencilerin cinsiyet, yaş, sınıf seviyelerine göre, öğretmen, rehber öğretmen ve yöneticilerin ise, cinsiyet, yaş, mesleki tecrübe, esas branş, bitirilen okul, hizmet-içi ve hizmet öncesi eğitimlerinde rehberlik dersi görüp görmedikleri yönünden, ayrıca öğretmenlerin, rehber öğretmenlerin ve yöneticiler ile öğrencilerin beklentileri arasında farklılık olup olmadığını incelemiştir. Ankara'da psikolojik danışma ve rehberlik servisi bulunan kız meslek ve endüstri meslek liselerinden 8 liseden, 240 öğrenci 90 öğretmen 11 rehber öğretmen ve 35 yöneticiyi örneklem olarak almıştır. Araştırmanın bağımlı değişkeni olan, öğretmenlerin, rehber öğretmenlerin ve yöneticiler ile öğrencilerin beklentilerini ortaya çıkarmak üzere Gazi üniversitesi Öğretim üyelerinden İbrahim Ethem Özdemir'in geliştirmiş olduğu "Kişisel Bilgi Anketi" ve "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Envanteri" bağımsız değişkenler için kullanmıştır. Bu araştırmada elde edilen bulgular maddeler halinde aşağıda özetlenmiştir:

1. Bu okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin cinsiyetlerine göre, beklentilerini incelediğinde bayan rehber öğretmenlerin beklentilerinin fazla olduğunu görmüştür.

2. Rehber öğretmenlerin yaşlarına göre, beklentilerini incelediğinde "45 ve yukarı" yaş grubunda bulunan rehber öğretmenlerin beklentilerinin fazla olduğunu görmüştür.
3. Rehber öğretmenlerin, meslekteki yıllarına göre beklentilerini incelediğinde "6-10" yıl arasında mesleki tecrübesi olan rehber öğretmenlerin beklentilerinin fazla olduğunu görmüştür.
4. Rehber öğretmenlerin mezun oldukları okullara göre "Fakülte Mezunu" ve "Diğer Okul Mezunu" olan rehber öğretmenlerin beklentileri arasında manidar bir fark bulmamıştır.
5. Rehber öğretmenlerin branşlarına göre beklentilerini incelediğinde "Felsefe Grubu ile Psikolojik Danışma ve Rehberlik" olan öğretmenlerin beklentilerinin fazla olduğunu görmüştür.
6. Rehber öğretmenlerin hizmet öncesi ve hizmet-içi eğitimlerinde rehberlik dersi görüp görmediklerine göre beklentilerinde manidar bir farklılık bulmamıştır.
7. Bu okullardaki öğrencilerin, öğretmenlerin, rehber öğretmenlerin ve yöneticilerin beklentilerini incelediğinde "rehber öğretmenler" ile "yöneticilerin" beklentilerinin fazla olduğunu görmüştür.

Tümkiye (1990), akademik danışman ve öğrencilerin akademik danışmanlık görev algıları ile verilen danışmanlık hizmetlerinin değerlendirilmesini ele almıştır. Ayrıca danışmanlık hizmetlerini engelleyen unsurları ortaya çıkarmaya da çalışmıştır. Araştırmada görev maddelerine ilişkin olarak Kuzgun tarafından geliştirilen "Akademik Danışmanlık Görev Algıları Envanteri" kullanılmıştır. Bu envanter ile danışman ve öğrencilerin akademik danışmanlık görev algıları ile verilen hizmetlerin düzeyini belirlemiştir. Danışmanlık hizmetlerini engelleyen unsurların

ortaya çıkarılması için sorulan soruları Çukurova Üniversite'si öğretim koşulları göz önüne alınarak hazırlamıştır. Araştırmaya Tıp Fakültesi dışındaki diğer fakültelere devam eden II, III ve IV. sınıf öğrencileri olmak üzere toplam 519 öğrenci ile bu fakültelerde görevli 105 akademik danışman katılmıştır. Elde ettiği bulgulardan akademik danışmanlar ile öğrencilerin görev algılarının birbirine benzer olduğu buna karşın verilen hizmetlerin algılama biçimlerine uygun olmadığını görmüştür. Genelde akademik danışmanların görev algılarına uygun hizmetleri vermedikleri dikkati çekmektedir. Öğrencilerin de danışmanlarından beklentilerine uygun hizmetleri görmediklerini ifade ettiklerini anlamıştır. Yeterli danışmanlık hizmetlerinin verilmesini engelleyen en önemli unsurlar olarak; öğrenci sayısının çokluğunu, danışman-öğrenci etkileşiminin olmamasını ve sürekli değişen yönetmelikleri göstermiştir. Araştırma bulguları sonucunda bugünkü hizmetlerin yeterli olmadığını anlamıştır.

Özdemir (1991), psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti veren resmi ve genel liselerdeki öğrenci, öğretmen, danışman ve yöneticilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentileri ve bu beklentilerin bazı Özlük niteliklerine göre farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırmanın örneklemini, 1987-1988 öğretim yılında Ankara merkez ilçelerinde psikolojik danışma ve rehberlik hizmeti veren resmi ve genel liselerde 325 öğrenci, 97 öğretmen, 76 danışman ve 33 lise müdürü oluşturmuştur. Grupların liselerdeki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerini belirlemek için bu araştırma çerçevesinde geliştirdiği "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Envanteri" kullanmıştır. Bazı değişkenlerin liselerdeki öğrenci, öğretmen, danışman ve

yöneticilerin, psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin etkisine ilişkin bulgular, maddeler halinde aşağıda özetlenmiştir.

1. Kız öğrencilerin, erkeklerden; yaşı küçük olan öğrencilerin, büyük olanlardan; sınıf düzeyi yüksek olan öğrencilerin, sınıf düzeyi düşük olanlardan, kentte yaşayan öğrencilerin, köyde yaşayanlardan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin önemli düzeyde daha yüksek olduğunu bulmuştur.

2. Öğrenimleri sırasında eğitim formasyonu alan öğretmenlerin, almayanlardan; meslek dersleri ve felsefeöğretmenlerinin diğer branş öğretmenlerinden; hizmetöncesi ve hizmet-içi eğitimlerinde rehberlik dersi alan öğretmenlerin, almayanlardan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin önemli düzeyde daha yüksek olduğunu bulmuştur.

3. Öğrenimleri sırasında rehberlik dersi okumayan danışmanların, okuyanlardan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentileriniönemli düzeyde daha yüksek bulmuştur.

4. Yaşı küçük olan yöneticilerin, yaşı büyük olanlardan; hizmet-içi eğitimlerinde rehberlik kursuna katılan yöneticilerin, katılmayanlardan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin önemli düzeyde daha yüksek olduğunu bulmuştur.

Akkoyun ve Öztoprak (1993),100. Yıl Kız Meslek Lisesindeki öğrenci velilerine rehberlik hizmetlerinin tanıtılmasının veli beklentilerine etkisini deneysel olarak test etmiştir. Bu amaçla, bireyi tanıma, bilgi verme, psikolojik danışma, çevreye yönelik ve rehber öğretmen görevi olmayan hizmetlerini değerlendirmek üzere Rehberlik Hizmet Beklentileri Anketi geliştirmiştir. Önce, deney ve kontrol grubundaki velilere anket vermiştir. Deney grubundaki velilere 1.5 saat süreli bir

programla rehberlik hizmetlerini tanıtmıştır. Daha sonra anket deney ve kontrol grubundakilere tekrar vermiştir. Deney ve kontrol grubundaki velilerin hemen hepsinin ankette yer alan tüm hizmetleri bekleme eğiliminde olmaları nedeniyle görevi olmayan hariç diğer değişkenlerde farklılık olmamıştır. Verilen programın sonunda deney grubundaki velilerin görevi olmayan hizmet beklentileri anlamlı olarak azalmıştır.

Deniz (1993), liselerde görev yapan yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentileri; öğretmenlerin cinsiyeti, okulda rehberlik servisinin bulunup bulunmayışı, hizmet öncesinde veya hizmet içinde rehberlik dersi alıp almadıkları, mezun oldukları fakülte, branş ve hizmet süresi gibi değişkenler açısından ele alıp incelemiştir. Araştırmanın evreni 1991-92 öğretim yılında Malatya'daki genelliselere görev yapan toplam 632 yönetici ve öğretmenden oluşmaktadır. Araştırmanın evreninden ulaşılabildiği yönetici ve öğretmenlerin bütününe örnekleme almıştır. Örneklem; 45 yönetici, 249 sınıf öğretmeni ve 112 ders öğretmeni olmak üzere toplam 406 kişiden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak; araştırmanın bağımlı değişkeni olan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklentileri belirlemek için yeniden düzenlediği "Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Anketi" kullanmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri hakkında bilgi toplamak için de geliştirdiği "Kişisel Bilgi Formu" kullanmıştır. Araştırmadan elde ettiği sonuçlar şöyle sıralanabilir:

1. Yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin çok fazla sayıda ve yaygın beklentilerinin olduğu ortaya çıkmıştır.

2. Yönetici, sınıf öğretmeni ve ders öğretmenlerinin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ve okul danışmanlarının görevlerine ilişkin bazı önemli yanlış beklentilerinin olduğu ortaya çıkmıştır.

Ök (1994), 1950'den günümüze Türkiye'deki rehberlik hizmetlerini; Yönetmelikler, kararlar ve uygulamalar boyutlarında incelemiştir. Tarama modelindeki araştırmanın evreni Türkiye'deki Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile Okul Rehberlik Hizmetlerini yürüten uzman personel, ilgili okul yöneticileri ve orta dereceli okulların öğretmenleridir. Örneklem grubu oluşturulurken coğrafi bölgeleri esas almış, her bölgeden iki il olmak üzere on dört ilden verileri anket kullanarak toplamıştır (n= 1043). Her bölgeden bazı denekler anketin bazı sorularını yanıtsız bırakmış, kendilerini ilgilendirdiğini kabul ettikleri diğer sorulara tepki göstermişlerdir. Bu araştırma sonuçlarına göre:

- Eğitim Bilimleri branşının dışındaki branşlarda yetişmiş milli eğitim çalışanlarının, okul rehberlik hizmetlerinden başka, diğer rehberlik hizmetleri konusunda duyarlı olmadıklarını,
- Rehberlik hizmetlerinin yönetim boyutunda haberleşme ve koordinasyon sürecinin önemli ölçüde işlemediğini,
- Yönetici ve diğer görevliler arasında anlamlı değerlendirme farklılıklarının olduğunu,
- Branşlar arasında rehberlik uygulamalarını değerlendiren yargıların anlamlı düzeyde farklılaştığını,
- Mesleki kıdeme göre değerlendirme farklarının bulunduğunu, gözlemiştir.

Alp (1995), lisede öğrenim gören öğrencilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerini etkileyebileceği düşünülen bazı değişkenler açısından velilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerini incelemiştir. Araştırmada velilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerini hazırladığı Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinde Beklentiler Anketi ile ölçmüş, bağımsız değişkenlerle ilgili bilgileri ise, yine hazırladığı Kişisel Bilgi Formu ile elde etmiştir. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Anketi'nde velilerin beklenti düzeyini belirlemeye yönelik 38 madde vardır. Kişisel Bilgi Formu'nda araştırmanın bağımsız değişkenlerine ilişkin altı soru yer almıştır. Araştırmanın örneklemi, 1993 - 1994 öğretim yılında Samsun il merkezinde rehberlik servisi ile servise bağlı uzmanların bulunduğu genel, özel ve meslek liselerinde okuyan öğrencilerin velilerinden tesadüfi örnekleme yöntemiyle seçtiği 381 veliden oluşmaktadır. Araştırmada, denencelerle ilgili olarak elde ettiği bulgular özetle aşağıda verilmiştir:

1. Velilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin çok yoğun ve yaygın beklentilerinin olduğu ortaya çıkmıştır.
2. Cinsiyete göre, velilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri arasındaki farkı önemli bulmamıştır.
3. Öğrenim düzeyine göre, velilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri arasındaki farkı önemli bulmamıştır.
4. Mesleklerine göre, velilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri arasında, memur olan veliler lehine önemli bir farkın olduğunu anlamıştır.

5. Ekonomik düzeye göre, velilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeyleri arasında önemli fark bulmamıştır.

6. Çocuklarına karşı tutumlarında "demokratik" davranan velilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerini, "otoriter", "ilgisiz" davrananlara göre daha yüksek bulmuş ancak "demokratik" ve "koruyucu" davranan velilerin beklentileri arasında fark bulmamıştır.

7. Çocukları "genel" liseye giden velilerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinden beklenti düzeylerini, çocukları "özel" liseye giden velilerin beklenti düzeylerinden yüksek bulmuş, çocukları "genel" ve "meslek" lisesine giden velilerin beklentileri arasında fark bulmamıştır.

Tuzcuoğlu (1995), araştırma iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde ilkokullarda rehberlik servislerine ihtiyaç olup olmadığı ve ilkokul yöneticilerinin, öğretmenlerin ve velilerin beklediği rehberlik hizmetlerini tespit etmeyi amaçlamıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul İl'i olarak belirlemiştir. Araştırmanın 1. bölümünü oluşturmak amacıyla tesadüfi örneklem yöntemiyle belirlediği okullardan seçtiği 60 yönetici, 284 öğretmen ve 510 veli toplam 854 kişi araştırmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmanın 2. bölümündeki örneklem; 72 öğrenci velisi ve 213 öğrenci olmak üzere toplam 285 kişiden oluşmaktadır. Yöneticilere, öğretmenlere ve velilere geliştirdiği "İlkokul Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler Envanteri" ve "Kişisel Bilgi Formu" uygulamış elde edilen sonuçları yorumlamıştır. Araştırmanın verilerini değerlendirdiğinde, örnekleme oluşturan kişilerin rehberlik hizmetlerinden beklentilerinin yüksek olduğunu görmüştür. Yönetici, öğretmen ve velilerin tümü ilkokullarda rehberlik servislerine ihtiyaç bulunduğunu belirtmiş, bekledikleri hizmetleri de önem sırasına koymuşlardır. Yönetici ve öğretmenler

öncelikle; öğrencilerin duygusal ve kişisel gelişimlerine yönelik çalışmaları tercih etmişlerdir. Bu çalışmaları başarısızlık nedenlerinin tespiti ve verimli ders çalışma yöntemleri ile ilgili çalışmalar izlemektedir. Veliler ise; öncelikle başarısızlık nedenlerinin tespitine yönelik çalışmaları ve verimli ders çalışma yöntemleri ile ilgili çalışmaların verilmesini tercih etmişlerdir. İkinci bölümde; pilot bir ilkokul seçmiş ve bu ilkokulda rehberlik servisi kurmuştur. Rehberlik servisinin yaptığı çalışmaların öğrenciler ve veliler üzerindeki etkisini araştırmıştır. Rehberlik servisi tarafından öğrencilere sosyogram, problem tarama envanteri ve atılganlık envanteri uygulanmıştır, öğrenci velilerine de aile hayatı ve çocuk yetiştirme tutumu ölçeği - PARI uygulanmıştır. Bu çalışmaların dışında öğrenci ve velilerle bireysel psikolojik danışma, bireysel görüşmeler, grupla psikolojik danışma ve atılganlık eğitimi verilmiştir. Öğrenci ve velilere belirli dönemlerde konferanslar verilmiştir. Rehberlik servisinin yaptığı çalışmalara katılan öğrenci ve veliler deney grubunu oluşturmuştur. Çalışmalara katılmayan öğrenci ve veliler de kontrol grubunu oluşturmuştur. Tüm envanter ve ölçekler dönem başında ve sonunda aynı kişilere yeniden uygulanmış, deney grubu ve kontrol grubunun ön test - son test sonuçları test edilmiştir. Elde ettiği sonuçlara göre; deney grubunun problem tarama envanteri, atılganlık envanteri ve aile hayatı ve çocuk yetiştirme ölçeği ön test-son test sonuçları, kontrol grubuna göre anlamlı bulmuş, bulguları yorumlamıştır. Elde ettiği sonuçlar rehberlik servisinin yaptığı çalışmaların olumlu olarak değerlendirildiğini göstermektedir.

Eroğlu (1996), mesleki deneyimleri ve cinsiyetleri göz önüne aldığında, ilkokul sınıf öğretmenlerinin, sınıf içi davranışları, ders başarıları ve kişilik özellikleri açısından, kız ve erkek öğrencileri algılamaları biçimlerini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın evreni Antalya ili merkez ilçe sınırları içinde yer alan

tüm ilkokul ve ilköğretim okullarında 1995-1996 Eğitim Yılı'nda görev yapan sınıf öğretmenleridir. Örnekleme ise Antalya Merkez ilçede yer alan 15 adet okulda görev yapmakta olan toplam 310 sınıf öğretmeni olarak belirlemiştir. Verileri, hazırladığı, uzman ve öğretmen görüşleriyle desteklediği ve 55 maddeden oluşturduğu anket yoluyla elde etmiştir. Anket, öğrencilerin kişilik, sınıf-içi etkinlikleri ve ders başarılarına ilişkin üç grup özellikten oluşmuştur. Anketi, öğretmenlere 15.04.1996 ve 06.05.1996 tarihleri arasında uygulamıştır. Araştırma sonuçlarına göre erkek ve kadın öğretmenler öğrencilerin kişilik özelliklerini, parantez içindeki oranlarla algılamaktadırlar: Öğretmenler, erkek öğrencileri "Kaba ve saldırgan" (%56), "Cesur" (%59), "Kolayca etki altında kalmaz" (%37) ve "Maceraperest" (%63) biçiminde algılamaktadırlar. Kız öğrencileri ise, "Alıngan" (%63), "Ayrıntıları önemser" (%55), "Dış görünümüne özen gösterir" (%73), "Sıkıcı etkinlikleri sona erdirmede sabırlı" (%48), "İtaatkâr" (%63), "Duygusal" (%70), "Konuşkan" (%58), "Başkalarının duygularını önemser" (%62) ve "Sıcakkanlı" (%56) şeklinde algıladıklarını görmüştür. Sınıf öğretmenleri "Tarafsız" (%44), "Mantıklı" (%46), "Dobra, dobra konuşur" (%46), "Kolay karar verir" (%35) ve "Kendine güvenli" (%50) gibi özelliklerin her iki cinsde de ait özellikler olduğunu belirtmişlerdir.

Erözkan (1997), Malatya ilindeki ilköğretim okullarında görevli yöneticiler ile öğretmenlerin P.D.R. hizmetlerine ilişkin değerlendirmeleri ortaya koymuş ve bu değerlendirmelerin bazı değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırmanın evrenini, Malatya il merkezinde bulunan ilköğretim okullarında görevli yönetici ve öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini Malatya il merkezinde rehber öğretmeni olan 6 ilköğretim okulunda görevli 27 yönetici ve 150 öğretmen oluşturmuştur. Grupların ilköğretim okullarındaki P.D.R.

hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerini belirlemek amacıyla geliştirdiği "P.D.R. Hizmetlerini Değerlendirme Anketi" kullanmıştır. İlköğretim okullarında görevli yöneticiler ve öğretmenler için araştırmanın nedenini içeren "Kişisel Bilgi Formu" geliştirmiştir. Bu araştırma sonuçlarına göre:

1. İlköğretim okullarında görevli yöneticiler ile öğretmenlerin P.D.R. hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerinin yüksek düzeyde ve birbirine paralel olduğu ortaya çıkmıştır.
2. İlköğretim okullarında görevli yöneticiler ile öğretmenlerin P.D.R. hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerinde P.D.R. hizmetlerinin öneminin ve gereğinin kavranmış olduğu ortaya çıkmıştır.
3. Cinsiyetlerine göre ilköğretim okullarında görevli yöneticilerin P.D.R. hizmetlerine ilişkin değerlendirmeleri arasında bir fark bulmamıştır.
4. Dallarına göre ilköğretim okullarında görevli yöneticilerin P.D.R. hizmetlerine ilişkin değerlendirmeleri arasında bir fark bulmamıştır.
5. Meslekteki hizmet yılına göre ilköğretim okullarında görevli yöneticilerin P.D.R. hizmetlerine ilişkin değerlendirmeleri arasında bir fark bulmamıştır.
6. İlköğretim okullarında görevli bayan öğretmenlerin P.D.R. hizmetlerine ilişkin değerlendirme düzeyi, İlköğretim okullarında görevli erkek öğretmenlerin P.D.R. hizmetlerine ilişkin değerlendirme düzeyinden daha yüksek bulmuştur.
7. İlköğretim okullarında görevli fen bilimleri öğretmenlerinin P.D.R. hizmetlerine ilişkin değerlendirme düzeyi, ilköğretim okullarında görevli sosyal bilimler öğretmenlerinin P.D.R. hizmetlerine ilişkin değerlendirme düzeyinden daha yüksek bulmuştur.

8. Meslekteki hizmet yılına göre ilköğretim okullarında görevli öğretmenlerin P.D.R. hizmetlerine ilişkin değerlendirmeleri arasında anlamlı düzeyde bir fark bulmamıştır.

Onur (1997),Giresun ili merkezindeki liselerde görevli yönetici, öğretmen ve bu liselerde okuyan öğrencilerin rehberlik anlayışlarını incelemiştir. Yönetici ve öğretmenlerin rehberlik anlayışları cinsiyet, meslekteki hizmet süresi, mezun olunan okul, öğretmenlik branşı, rehberlik okumuş olup olmama, rehberlik kursuna katılmış olup olmama gibi değişkenleri dikkate alarak, öğrencilerin rehberlik anlayışları ise, cinsiyet ve sınıf düzeyi gibi değişkenleri dikkate alarak incelemiştir. Araştırmanın evrenini Giresun ili merkezindeki; Giresun Lisesi, Atatürk Lisesi, Ticaret Lisesi, Endüstri Meslek Lisesi, Kız Meslek Lisesi, İmam-Hatip Lisesi, Abdullah Bozbağ Anadolu Lisesi, Anadolu Öğretmen Lisesi tüm yönetici, öğretmen ve öğrencileri oluşturmuştur. Araştırma grubu, liselerdeki tüm yöneticiler (41 kişi), tüm öğretmenler (202 kişi) ve 5728 öğrenciden tabakalı tesadüfi örnekleme yöntemine göre seçtiği 960 öğrenci olmak üzere toplam 1203 kişiden oluşmuştur. Araştırmada veri toplama aracı olarak Engin tarafından geliştirilmiş Geçerlilik ve Güvenirlik çalışması yapılmış olan "Rehberlik Hizmetleri Envanteri" kullanmıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenleri hakkında bilgi toplamak için de geliştirdiği "Kişisel Bilgi Anketi" kullanmıştır.Araştırmada elde ettiği sonuçlar şöyle sıralanabilir:

1. Liselerde görev yapan yöneticilerin hem genel olarak, hem de her bir hizmet alanına yönelik rehberlik anlayışları iyi düzeyde çıkmıştır.
2. Okul yöneticilerinin rehberlik anlayışları arasında cinsiyete göre farklılık görmemiştir.
3. Okul yöneticilerinin rehberlik anlayışları arasında meslekteki hizmet süresine göre farklılık görmemiştir.

4. Okul yöneticilerinin rehberlik anlayışları arasında mezun oldukları okullara göre farklılık görmemiştir.
5. Okul yöneticilerinin rehberlik anlayışları arasında öğretmenlik branşlarına göre farklılık görmüştür. Fark Matematik ve Fen Bilgisi öğretmenlerinin lehine çıkmıştır.
6. Okul yöneticilerinin hem genel olarak hem de her bir hizmet alanına göre rehberlik anlayışları arasında mezun oldukları okulda rehberlik okumuş olup olmamalarına göre farklılık görmüştür. Farklılık hem genel olarak hem de her bir hizmet alanına göre rehberlik okumuş yöneticilerin lehine çıkmıştır.
7. Okul yöneticilerinin rehberlik anlayışları arasında rehberlik kursuna katılmış olup olmamalarına göre farklılık görmemiştir.
8. Liselerde görev yapan öğretmenlerin hem genel olarak hem de her bir hizmet alanına göre rehberlik anlayışları iyi düzeydedir.
9. Liselerde görev yapan öğretmenlerin rehberlik anlayışları arasında cinsiyete göre farklılık görmemiştir.
10. Liselerde görev yapan öğretmenlerin rehberlik anlayışları arasında meslekteki hizmet süresine göre farklılık görmemiştir.
11. Liselerde görev yapan öğretmenlerin rehberlik anlayışları arasında mezun oldukları okullara göre farklılık görmemiştir.
12. Liselerde görev yapan öğretmenlerin rehberlik anlayışları arasında öğretmenlik branşlarına göre farklılık görmemiştir.
13. Liselerde görev yapan öğretmenlerin hem genel olarak hem de her bir hizmet alanına göre rehberlik anlayışları arasında mezun oldukları okulda rehberlik okumuş olup olmamalarına göre farklılık görmüştür. Farklılık hem genel olarak hem de her bir hizmet alanına göre rehberlik okumuş yöneticilerin lehine çıkmıştır.

14. Liselerde görev yapan öğretmenlerin rehberlik anlayışları arasında rehberlik kursuna katılmış olup olmamalarına göre farklılık görmüştür. Farklılık rehberlik kursuna katılmış öğretmenlerin lehine çıkmıştır.
15. Liselerde eğitim gören öğrencilerin hem genel olarak hem de her bir hizmet alanına yönelik rehberlik anlayışları iyi düzeydedir.
16. Liselerde eğitim gören öğrencilerin hem genel olarak hem de her bir hizmet alanına yönelik rehberlik anlayışları arasında cinsiyete göre farklılık görmüştür. Farklılık hem genel olarak hem de her bir hizmet alanına göre kız öğrencilerin lehinedir.
17. Liselerde eğitim gören öğrencilerin rehberlik anlayışları arasında okudukları sınıflara göre farklılık görmüştür. Farklılık II. sınıfta okuyan öğrencilerin lehine çıkmıştır.
18. Okul yöneticileri, öğretmenler ve öğrenciler arasında hem genel olarak hem de her bir hizmet alanına yönelik rehberlik anlayışları arasında farklılık görmüştür. Fark önce yöneticilerin sonra ise öğretmenlerin lehine çıkmıştır.
19. Yönetici, öğretmen ve öğrenciler arasında rehberlik hizmet alanları önem sıralamasında farklılık görmüştür.

Öztürk (1999), liselerde görevli öğretmenlerin okullarındaki rehberlik hizmetlerini algılama düzeyleriyle söz konusu algılamalarında bireysel özelliklerinin ve çalıştıkları kurumun farklılaşma oluşturup oluşturmadığını ortaya koymaya çalışmıştır. Araştırmada öğretmenlerin, okullarındaki rehberlik hizmetlerini algılama düzeylerinin belirlenmesinde tarama modelinden yararlanmıştır. Verilerin toplanmasında öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini algılama düzeylerini belirlemek için geliştirdiği Rehberlik Hizmetlerini Algılama Ölçeği oluşturmuştur. Ölçek, beş alt

bölümden ve 29 maddeden oluşmaktadır. Hazırlanan ölçek Eskişehir'de araştırmaya dâhil ettiği liselerde görevli öğretmenlere uygulamıştır. Uygulama sonunda 204 ölçek formu geçerli kabul etmiş ve değerlendirmeye almıştır. Araştırmadan elde ettiği sonuçlara göre liselerde görevli öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini bütünde algılamaları olumlu yönde çıkmıştır. Ancak öğretmenlerin sahip oldukları kişisel özelliklerinin ve çalıştıkları kurumun, söz konusu algılamalarda kısmen de olsa farklılaşma oluşturduğunu görmüştür. Öğretmenlik mesleğine yeni başlamış öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini bütünde algılamalarının meslekte daha kıdemli öğretmenlere göre düşük çıktığını görmüştür. Öğrenim durumları açısından ise akademik kariyeri fazla olan öğretmenlerin algılamaları diğerlerine göre daha düşük çıkmıştır. Branşlar arasındaki farklılaşmanın daha çok meslek dersleri öğretmenleriyle Türk dili ve edebiyatı öğretmenleri arasında olduğunu görmüştür: Türk dili ve edebiyatı öğretmenlerinin rehberlik hizmetlerini bütünde algılamalarının diğer branşlardaki öğretmenlere göre daha düşük düzeyde, meslek dersleri öğretmenlerinin algılamalarının ise daha yüksek düzeyde olduğu sonucuna ulaşmıştır. Cinsiyetler arasındaki farklılaşma, erkek öğretmenler lehine yansımış, erkek öğretmenlerin algılamalarının kadın öğretmenlerin algılamalarına göre daha yüksek düzeyde olduğunu görmüştür. Çalıştıkları kurum açısından baktığında, Atatürk Endüstri Meslek Lisesi Öğretmenlerinin algılamaları, diğer okullarda görevli öğretmenlerin algılamalarına göre daha olumlu, Ahmet Kanatlı Lisesi Öğretmenlerinin algılamaları ise diğer okullarda görevli öğretmenlerin algılamalarına göre daha olumsuz düzeyde bulmuştur. Öğretmenlerin, rehberlik hizmetlerinin bilgi verme, öğrenciyi tanıma, öğrenci başarısını artırma, psikolojik danışmanlık yapma ve öğrenciyi izleme gibi işlevlerinin yerine getirilme düzeyini algılamalarında kişisel

özelliklerinin ve çalıştıkları kurumun farklılaşma oluşturup oluşturmadığına bakmıştır. Sonuç olarak öğretmenlerin rehberlik hizmetlerini bütünde algılamaları ile söz konusu işlevlerin yerine getiriliş düzeyini algılamaları arasında benzer sonuçlara rastlamıştır.

Tatlılıoğlu (1999), Konya İli Merkez Meram, Selçuklu ve Karatay ilçelerindeki ortaöğretim okullarında okuyan öğrenciler ile bu okullarda görev yapan yöneticiler ve öğretmenlerin P.D.R. hizmetlerine ilişkin değerlendirmelerini ve beklentilerini ortaya koymuş ve bu beklentilerin bazı değişkenler açısından farklılık gösterip göstermediğini incelemiştir. Araştırmanın evrenini, Konya il merkezinde bulunan ortaöğretim lise iki ve lise üç öğrencileri ile yöneticiler ve öğretmenler oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemini Konya il merkezindeki 8 ortaöğretim okulundan 129 öğrenci ile 27 idareci ve 102 öğretmen oluşturmuştur. Grupların ortaöğretim okullarındaki P.D.R. hizmetlerine ilişkin beklentilerini belirlemek amacıyla geliştirdiği, "P.D.R. Hizmetlerinden Beklentiler Anketi" kullanılmıştır. Bu anketi hem öğrencilere ve hem de idareci ve öğretmenlere ayrı ayrı uygulamıştır. Ortaöğretim okullarında okuyan öğrenciler ve eğitimciler için de "Kişisel Bilgi Formu" geliştirmiştir. Bilgi toplama aracı, rehberlik hizmetlerine ilişkin her türlü faaliyeti içeren 60 maddeden oluşmuştur, her maddeye öğrenciler "çok ihtiyaç var", "biraz ihtiyaç var" ve "hiç ihtiyaç yok" seçeneklerinden birini işaretleyerek cevap vermişlerdir.

Araştırmanın öğrencilerle ilgili bulguları;

1. Lise türlerine göre öğrencilerin rehberlik servisinden beklenti puanları arasında.05 düzeyinde manidar bir farklılık söz konusudur.

2. Öğrenim gördükleri sınıflara göre lise 2. sınıf ve lise 3. sınıf öğrencilerinin aynı beklenti düzeyine sahip olduklarını görmüştür.
3. Öğrenim gördükleri alanlara göre rehberlik servisinden beklenti düzeyi birbirinden önemli ölçüde farklılık göstermektedir.
4. Okulda rehberlik servisinin olup olmamasına göre, rehberlik hizmetlerine ilişkin öğrenci beklentileri birbirinden manidar düzeyde farklılık göstermektedir.
5. Öğrencilerin yaşadıkları yerleşim yerine göre rehberlik servisinden beklentileri önemli (manidar)derecede farklılaşmamıştır.
6. Cinsiyet değişkenine göre kız ve erkek öğrencilerin rehberlik servisinden beklentileri birbirine benzemektedir.
7. Yaş gruplarına göre rehberlik servisinden beklenti puanları birbirinden önemli derecede farklılık göstermektedir.
8. Babalarının mesleklerine göre rehberlik servisinden beklenti düzeyleri önemli derecede birbirinden farklılık göstermektedir.
9. Annelerinin mesleklerine göre öğrencilerin rehberlik servisinden beklentileri önemli ölçüde farklılaşmaktadır.

Araştırmanın eğitimcilerle ilgili bulguları;

1. Eğitimcilerin okuldaki görevlerine göre, rehberlik servisinden beklentilerine ilişkin puanlar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark mevcuttur.
2. Branşlarına göre, eğitimcilerin rehberlik hizmetlerinden beklenti puanları arasında istatistiksel açıdan önemli bir fark mevcut değildir.
3. Mezun oldukları kurumlara göre eğitimcilerin beklenti puanları arasında istatistiksel açıdan önemli bir fark mevcuttur.

4. Kıdem değişkenine göre rehberlik servisinden beklenti puanları istatistiksel olarak önemli derecede birbirinden farklılaşmaktadır.

Yeşilyaprak (1999)'ın "Sınıf Öğretmenlerinin Rehberlik Açısından Rol ve İşlevleri" adlı çalışmasının sonuçlarına göre;

- Temel eğitimin 8 yıla çıkarılması ve bu sürecin "yöneltme" eksenine oturtulmasıyla, bu eğitim kademesinde rehberlik hizmetlerinin gereği daha çok hissedilir ve önemsenir duruma gelmiştir.
- Türkiye'de, ilköğretim düzeyindeki öğrencilerin rehberlik ihtiyacı uzmanlarca daha çok 1990'lı yıllarda dile getirilmeye başlanmıştır. Bu konuda velilerin, öğretmenlerin ve öğrencilerin beklentileri ile bu dönemde rehberlik hizmetlerine duyulan ihtiyaç ampirik çalışmalarla da ortaya konmuştur.
- XV. Millî Eğitim Şûrası çalışmalarında da özellikle "yönlendirme" ekseninde, temel eğitimde rehberlik çalışmalarının önemi vurgulanmaktadır. Eğer öğretmen, temel eğitim çağındaki çocukların gelişim özellikleri konusunda yeterli bilgi donanımına sahip iyi bir gözlemci ve sınıfındaki öğrenciler ile yakından ilgilirse onlardaki bazı değişim ve belirtileri daha erken saptayıp gerekli önlemleri alabilir. Çocuğun sorununun gelişmesini önleyebilir. Kendisinin baş edemeyeceği durumlarda onun bir uzman yardımı almasını sağlar. Durumu izler, uzmanla iletişim kurar ve yapabileceği yardım ve desteği sağlamaya çalışır. Bu konuda aile ile iş birliği yapmak da öğretmenin görevidir.

Akbaş (2001), psikolojik danışmanı bulunan ilköğretim ve ortaöğretim okullarındaki rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde yönetici, psikolojik danışman ve sınıf rehber öğretmenleri arasında sağlanan işbirliğini incelemiştir. Çalışmada iki aşamadan oluşan bir araştırma deseni kullanmıştır. Birinci aşamada araştırmayı,

Adana ili Seyhan ve Yüreğir merkez ilçelerinde psikolojik danışmanı bulunan ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi 26 ortaöğretim ve 39 ilköğretim okulunda görevli 71 psikolojik danışman ve 263 yönetici olmak üzere toplam 334 kişi üzerinde yapmıştır. Araştırmanın ikinci aşamasında ise, 8 müdür yardımcısı, 8 psikolojik danışman ve 16 sınıf rehber öğretmeni olmak üzere toplam 32 kişiyle görüşme yapmıştır. Veriler, rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde oluşturulan işbirliğini değerlendirmek amacıyla 10 maddeden oluşan ve sıralama derecelendirme ölçeği şeklinde hazırladığı "Rehberlik Hizmetlerini Değerlendirme Formu" ve işbirliğini etkileyen faktörlerin neler olduğunu belirlemek amacıyla da "Görüşme Formu" ile toplamıştır. Sonuçta, on farklı rehberlik hizmeti etkinliğinin altısında yönetici algıları ile psikolojik danışman algıları arasında düşük düzeyde tutarlılığın olduğunu belirlemiştir. Okul düzeyi ve idareci-psikolojik danışman puanlarına baktığında, yıllık plan ve programlarının hazırlanması ve öğrencilerin kendilerine uygun eğitsel kolların seçimindeki rehberlik etkinliklerinde yapılan işbirliğini değerlendirmede danışman ve idareciler arasında idareciler lehine anlamlı bir farklılığın olduğunu görmüştür. Nitel çalışmanın sonucunda da, yüksek idare desteği, geliştirici iletişim, olumlu PDR anlayışı, psikolojik danışmanın çaba ve motivasyonu, isteklilik, eğitim ve gelişime önem verme, koruyucu ve önleyici rehberlik anlayışı, öğrenci ihtiyaçlarına duyarlılık, sorumlulukların yerine getirilmesi, danışman rolünün benimsenmesi, öğrenci sayısının azlığı ve yüksek düzeyde veli katılımı işbirliğinin yüksek düzeyde olmasını sağlayan faktörler olduğunu belirlemiştir. İşbirliğinin düşük düzeyde yapılmasına yol açan faktörler ise, düşük idare desteği, engelleyici iletişim, olumsuz PDR anlayışı, danışmanın düşük motivasyonu, danışman rolünün benimsenmemesi, isteksizlik, sorun çözmeye yönelik rehberlik anlayışı,

sorumlulukların yerine getirilmemesi, ders programlarının yoğunluğu, yönetmeliklerin yetersizliği, veli katılımının azlığı, öğrenci ihtiyaçlarına duyarsızlık ve öğrenci sayısının fazlalığı olarak tespit etmiştir.

Güvenç (2001), Bu araştırmanın amacı yönetici, sınıf rehber öğretmen ve rehber öğretmen görüşlerine göre rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan güçlükleri belirlemektir. Araştırmanın evrenini Niğde ve Nevşehir illeri ilk ve ortaöğretim okullarının tümü oluşturmuştur. Bu okullardan, tesadüfi örneklem yöntemiyle belirlediği 40 okuldan toplam 120 yönetici, rehber öğretmen ve sınıf rehber öğretmenlerinden örneklem grubu oluşturmuştur. Tayin çıkma, ölüm, okulda bulamama gibi nedenlerle bazı anketler geri dönmediği için Niğde ilinden 17 ilk ve ortaöğretim okulu ve Nevşehir ilinden 17 ilk ve ortaöğretim okulu olmak üzere toplam 34 okulda görevli 102; yönetici, rehber öğretmen ve sınıf rehber öğretmeni örneklemini oluşturmuştur. Verileri toplamak için “Okullarda Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Karşılaşılan Güçlükler” adlı anket kullanmıştır. Araştırma bulgularına göre:

1. Yönetici, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmenlerin, okullarda rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşleri arasındaki fark cinsiyet değişkenine göre istatistiksel açıdan manidar değildir.
2. Görev değişkeni açısından yönetici, öğretmen ve rehber öğretmen görüşleri anlamlılık düzeylerini incelediğinde;
 - Yönetici ve sınıf rehber öğretmenleri görüşleri arasındaki fark istatistiksel açıdan manidardır.
 - Yönetici ve rehber öğretmen görüşleri de istatistiksel açıdan manidardır.

- Rehber öğretmen ve sınıf rehber öğretmenlerinin görüşleri incelendiği zaman ise bu fark istatistiksel açıdan manidar değildir.

3. Rehberlik hizmetlerinin yürütülmesine ilişkin yönetici, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmenlerin görüşleri, mezun oldukları okullar açısından incelediğinde;

- İki yıllık Eğitim Yüksek Okulu ile Dört Yıllık Eğitim Fakültesi; İki yıllık Eğitim Yüksek Okulu ile Eğitimde Psikolojik Hizmetler; İki yıllık Eğitim Yüksek Okulu ile Psikoloji; İki Yıllık Eğitim Yüksek Okulu ile Diğer Fakülte ve Yüksek Okullardan mezun yönetici, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmenlerin okullarda rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşleri arasındaki fark istatistiksel açıdan manidar değildir.

- Dört Yıllık Eğitim Fakültesi ile Eğitimde Psikolojik Hizmetler ve Dört Yıllık Eğitim Fakültesi ile Psikoloji mezunu yönetici, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmenlerin okullarda rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşleri arasında fark istatistiksel açıdan manidardır.

4. Rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan güçlüklerle ilişkin yönetici, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre görüşlerini karşılaştırmıştır. Bu karşılaştırma sonucunda;

- 6-15 yıl ile 0-5 yıl; 6-15 yıl ile 26 yıl ve üstü; 0-5 yıl ile 26 yıl ve üstü ve 16-25 yıl ile 26 yıl ve üstü kıdeme sahip yönetici, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasındaki fark istatistiksel açıdan manidar değildir.

- 0-5 yıl ile 16-25 yıl ve 6-15 yıl ile 16-25 yıl kıdeme sahip yönetici, sınıf rehber öğretmeni ve rehber öğretmenlerin okullarda rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinde karşılaşılan güçlüklerle ilişkin görüşleri arasında fark ise istatistiksel açıdan manidardır.

Kılıç (2002), ilköğretimin birinci kademesinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenlerinin, sınıf içi rehberliğe ilişkin görüş ve uygulamalarını belirleyip bir değerlendirmeye varmayı amaçlamıştır. Araştırma evrenini Elazığ il merkezindeki tüm devlet ve özel ilköğretim okullarının birinci kademesinde görev yapmakta olan sınıf öğretmenleri oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise, beşinci sınıf öğretmenleri temsil etmektedir. Betimsel özellikte olan bu çalışmada, tarama (survey) modeli kullanmıştır. Örnekleme dâhil okullardaki öğretmenlerin görüşlerine başvurmuş, bunun için bir anket geliştirmiştir. Yaptığı analiz sonuçlarında, öğretmenlerin kişisel, eğitsel ve mesleki gelişime yönelik görüş ve uygulamalarda kendilerini "çok" düzeyinde yeterli bulduklarını belirlemiştir. Cinsiyet, okul türü, hizmet içi eğitim kursuna katılım ve hizmet içi eğitim kursuna katılım sayısı değişkenleri ile kişisel; cinsiyet ve hizmet içi eğitim kursuna katılım sayısı değişkenleri ile eğitsel; cinsiyet ve okul türü değişkenleri ile mesleki rehberliğe ilişkin görüş ve uygulamalar arasında anlamlı bir farklılık oluşmuştur. Ancak mezuniyet durumu, mesleki kıdem, yaş ve sınıf mevcudu değişkenleri ile öğretmenlerin veri toplama aracının alt ölçeklerinden aldıkları puanların ortalamaları arasında anlamlı bir farklılık bulmamıştır.

Özaydın (2002), resmî ilköğretim okullarında yönetici, rehber öğretmen ve sınıf öğretmenlerinin görüşlerine göre rehberlik ve psikolojik danışma uygulamalarının ne derecede gerçekleştiğini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmanın çalışma evreni İstanbul İli Kadıköy ilçesinde rehber öğretmen (psikolojik danışman) bulunan 43 okuldur. Verileri anket yoluyla toplamıştır. Araştırmada kullandığı anketi beşli likert tipinde hazırlamış, geçerlilik ve güvenilirlik çalışmalarını yapmıştır. Anketle 31 yönetici, 33 rehber öğretmen (psikolojik danışman) ve 84 sınıf öğretmeni

olmak üzere toplam 148 kişinin görüşlerini almıştır. Araştırma sonucunda, ilköğretim okullarında, genel olarak rehberlik uygulamalarının "çok" ve "kısmen" düzeyinde gerçekleştiğini belirlemiştir. Tam ve hiç uygulanmayan etkinlikler bulunmamaktadır. Psikolojik danışma ve rehberlik alanında öğretmenler için düzenlenen seminer ve konferanslar ile üniversitelerle işbirliği yapılarak, psikolojik danışma ve rehberlik alanındaki gelişmeleri izleme ve yeniliklerden yararlanma "az" düzeyde gerçekleşen etkinliklerdir. İlköğretim okullarında rehberlik hizmetlerine yönelik etkinliklerin ne derecede gerçekleştiğine ilişkin yönetici, rehber öğretmen (psikolojik danışman) ve sınıf öğretmeni görüşleri arasında cinsiyet değişkenine göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Rehberlikle ilgili hizmet içi eğitime katılıp katılmama durumuna göre katılanlar lehine anlamlı farklılık bulunmuştur. Deneklerin kıdem ve konumlarına göre farkı anlamlı bulunmamıştır. Araştırma, ilköğretim okullarında rehberlik uygulamaları hakkında var olan duruma ışık tutmuştur. Az ve kısmen uygulanan etkinlikleri kapsayacak iyileştirme çalışmalarının yapılması, okul personeline hizmet içi eğitimler düzenlenmesinde yarar görülmektedir. Bu araştırmanın, ilköğretim okullarında psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin niteliğini artırma çalışmalarında kaynak olmasını umut etmektedir.

Kurt (2003), ortaöğretim okullarındaki son sınıf öğrencileri ile rehber öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda, eğitsel rehberlik hizmetlerini, uygulama ve değerlendirme boyutları açısından incelemeyi amaçlamıştır. Ortaöğretim okullarındaki eğitsel rehberlik alanındaki mevcut durumu saptamaya çalışmıştır. Araştırmada, öğrenci görüşlerini toplam 28 sorudan oluşan "öğrencilerin, Uygulanan Eğitsel Rehberlik Hizmetlerini Niteliksel Değerlendirme Anketi" ve öğretmen görüşlerini toplam 36 sorudan oluşan "öğretmenlerin, Uygulanan Eğitsel Rehberlik

Hizmetlerim Niteliksel Değerlendirme Anketi" ile toplamıştır. Araştırmanın örneklemini Gaziantep il merkezindeki okullardan seçilen 14 devlet ve özel ortaöğretim okulundaki 325 son sınıf öğrencisi ile 87 rehber öğretmen oluşturmuştur. Elde edilen verilere göre öğretmen ve öğrenci görüşleri, okul türlerine göre karşılaştırmasını yaparak eğitsel rehberlik alanındaki mevcut durumu belirlemeye çalışmıştır. Araştırmada:

1. Öğrencilere eğitsel rehberlik konuları hakkında yeterli bilgilerin verilmediğini,
2. Öğrencilerin yeteneklerini belirlemek amacıyla yapılan testlerin yetersiz olduğunu saptamıştır.

Kızıl (2007),orta öğretim kurumlarında görev yapan rehber öğretmenlerin, sınıf rehber öğretmenlerin görüşleriyle rehberlik etkinliklerinin ne ölçüde gerçekleştirildiğini değerlendirmeyi amaçlamıştır. Okullarımızdaki rehberlik programlarının, öğrenciye yönelik rehberlik hizmetlerinin geniş kapsamlı bir şekilde ele alması eğitim sisteminin daha işlevsel olması yönünden önem taşımaktadır. Konya ili psikolojik danışmanı bulunan ve Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ortaöğretim kurumlarında görev yapan ve görüşmeyi kabul eden rehber öğretmenlerle ve sınıf rehber öğretmenleriyle yarı yapılandırılmış görüşme yapmıştır.

Sınıf rehber öğretmenlere sorduğu sorular doğrultusunda sonuçlar;

1. Rehberlik etkinliklerinin okullarımızda tam anlamıyla uygulanamadığını görmüştür. Çünkü yapılan etkinliklerin amacına ulaşmadığı, test sonuçlarının değerlendirilmemesi, öğretmenlerin yetersiz olmaları, rehberlik etkinliklerine ayrılan sürenin yetersiz olması sonuçlarına ulaşmıştır.

2. Rehberlik etkinliklerinde yeterli düzeyde işbirliğinin sağlanamadığı sonucuna erişmiştir. Buna rağmen tüm öğretmenler işbirliğinin önemini vurgulamıştır.
3. Rehberlik etkinliklerinin öğrencilerin kendilerini tanımalarında, okula vederslere uyumunu sağlamada, motivasyonlarını artırmada, öğrenci ve sorunlarını ortaya çıkarmada yararları olduklarını görmüş az da olsa rehberlik etkinlikleri uygulamanın hiçbir yararı olmadığını düşünen öğretmenlere rastlamıştır.
4. Rehberlik etkinliklerinin verimli hale getirebilmek için öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda, işbirliğinin tam anlamıyla sağlanması, psikolojik danışman(rehber öğretmen) sayısının artırılması, öğrenmelerin ciddi anlamda bilgilendirilmeleri, rehber öğretmenlerin daha aktif olmaları ve rehberlik etkinliklerinin sürekli ve etkili olmaları sonucuna ulaşmıştır.
5. Rehberlik etkinlikleri olarak; öğrencilerin kendilerini iyi tanımasına olanak veren, öğrenci sorunlarını ortaya çıkaran, sonucu iyi değerlendirilen, eğitici, öğretici ve eğlendirici etkinliklerin kullanılması sonucuna ulaşmıştır.
6. Öğretmenlerin en çok kullandıkları rehberlik etkinlikleri çerçeve programı doğrultusunda psikolojik danışmanların verdiği kolay, kısa ve basit etkinlikler olduğunu gözlemiştir.
7. Tüm öğretmenler rehberliğe ayrılan sürenin yeterli olmadığı görüşünde karar kılmışlardır.
8. Öğretmenler rehberlik etkinliklerinin amacına ulaşmadığı çünkü yapılan etkinliklerin geriye dönütünün olmadığı sonucuna ulaşmıştır.
9. Öğretmenler yeni rehberlik programının iyi ama etkinliklerin yetersiz olduğunu, programın uygulanabilirliğinin düşük olduğunu ve program hakkında yeterli bilgileri olmadıklarını dile getirmişlerdir.

Psikolojik danışman (rehber öğretmenlerle) yaptığı görüşmelerin sonuçları;

1. Katılımcıların cevaplarını analiz ettiği zaman öğretmelerin büyük bir çoğunluğu rehberlik etkinliklerinin tam anlamıyla yerine getirilemediği ancak; rehberliğeolumlu tutum gösteren bireylerle tam anlamıyla uygulanabileceğini söylemişlerdir.

2. Katılımcıların tamamı yeni programa göre belli olan ve standart halegelmiş kazanımlara yönelik etkinlikleri uyguladıklarını dile getirmişlerdir.

3. Katılımcılar tam anlamıyla işbirliğinin sağlanamadığını dile getirmişlerancak hepsi de etkinliklerin amacına ulaşabilmesi için mutlaka işbirliğinin sağlanmasıkonusunda birleşmişlerdir.

4. Katılımcıların görüşleri doğrultusunda öğretmenlerin öncelikle rehberliksaatlerinin artırılmasında konusunda hem fikirler, yine yapılan yorumlarda devamlılıksağlamanın etkinlikler için önemli olduğunu ve sınıf öğretmenlerinin rehberliketkinlikleriyle ilgili daha bilinçli olmalarını sağlamak olarak ifade edilebilir.

5. Katılımcılar ortak olarak öğrencilerini eğitsel mesleki ve kişisel gelişimlerini sağladıklarını, öğrencilerin bilgilendiğini, farkındalık düzeylerinin artması, veplandahilinde yapıldığı için düzenliliğin artması dolayısıyla rehberlik saatlerinin amacınaulaşmasını sağlıyor konularında buluşmuşlardır.

6. Öğretmenler rehberlik konusunda sınıf rehber öğretmenlerin yeterli olduklarını düşünmüyorlar. Sınıf rehber öğretmenlerin hizmet içi kurslarla yetiştirilmesi konusundahem fikirler. Ayrıca psikolojik danışmanlar sınıf öğretmenlerinin rehberliğe bakış açılarına göre de değişeceğini söylemektedirler.

7. Katılımcılar görev ve sorumluklarını rehberlik etkinliklerinin uygulanması için gerekli doküman, materyal sağlamak rehberlik etkinlikleri koordine etmek, öğretmenlere müşavirlik etmek olarak belirtmişlerdir.

8. Katılımcıların tamamı yeni PDR programının ideal bir program olduğukazanımlar doğrultusunda yeterli olduğunu ancak yaşama aktarılmasının zor olduğunu dilegetirmişlerdir.

Poyraz (2007),ortaöğretim kurumlarında yürütülen rehberlik hizmetlerininne ölçüde gerçekleştirildiğini incelemiştir. Bunun için rehberlik hizmetlerinin aşağıdaki hizmet alanlarında ne düzeyde olduğunu ortaya koymuştur. Bu alt hizmetalanları şunlardır: psikolojik danışma hizmetleri, oryantasyon,bireyi tanıma hizmetleri, yöneltme-yerleştirme hizmetleri, bilgi toplama ve yayma, müşavirlik, izleme hizmetleri, çevre-veli ilişkileri, araştırma ve değerlendirmedir.Araştırmadaalt hizmet alanlarında gerçekleştirilen rehberlik hizmetlerinin yürütülmesi ile çeşitli demografik değişkenler arasındaki ilişkileri araştırmıştır.Bu amaçla rehberlik hizmetlerinin durumunu belirlemeye yönelik bir ölçek geliştirmiş ve geliştirdiği ölçeği okullardan, seçtiği öğrenci, sınıf öğretmeni, yönetici ve psikolojik danışman gruplarına uygulanması sonucu elde edilen verilerin, bazı demografik özellikler arasında ilişki ve farklarının ortaya koyulması yoluyla rehberlik hizmetlerinin durumunu açıklamaya çalışmıştır. Araştırmada, geliştirdiği okul rehberlik hizmetleri ölçeği kullanmıştır. Bazı demografik bilgileri elde etmek amacıyla öğrenciler için düzenlediği Öğrenci Bilgi Formu ile öğretmen, yönetici ve psikolojik danışmanlar için hazırladığı Öğretmen, Yönetici ve Psikolojik Danışman Bilgi Formu kullanmıştır. Araştırmaya İstanbul ilindeki 103 orta öğretim kurumundan 533 öğretmen, psikolojik danışman ve yönetici ve 548 öğrenci katılmıştır. Araştırmada, rehberlik hizmetlerinin yürütülmesinin ne durumda olduğunun ifade edilmesinde cinsiyete ve kıdeme göre bir farklılık gözükmezken, öğretmenlerin öğrencilere göre hizmetlerin daha iyi olduğunu ifade ettiğini belirlemiştir. Anadolu liselerinde

rehberlik hizmetlerinin diğer liselere göre daha iyi durumda olduğunu görmektedir. Psikolojik danışmanlık ve rehberlik bölümünden mezun olan psikolojik danışmanların puanları alan dışından mezun olan psikolojik danışmanların puanlarından daha yüksektir. Ayrıca mezuniyet sonrası eğitim alan psikolojik danışmanların görev yaptığı okullarda rehberlik hizmetleri daha iyi durumdadır.

BÖLÜM III

Bu bölümde araştırmanın modeli, evren ve örneklem, veri toplama araçları, geçerlilik ve güvenirlik çalışmaları, verilerin çözümlenmesi ve yorumlanması yer almaktadır.

YÖNTEM

3.1. Araştırma Modeli

Bu araştırma KKTC Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı Ortaöğretim ve Mesleki Teknik Dairesine bağlı okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerinin belirlenmesi amacıyla tarama modeliyle gerçekleştirilmiş betimsel bir araştırmadır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen varolan bir durumu varolduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2010, s.77). Genel tarama modelleri, çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir (Karasar, 2010, s.79). Betimsel araştırmalar, olayı olduğu gibi araştırmaya ve var olan durumu belirlemeye çalışan araştırmalardır (Tanrıöğen, 2011, s.59).

3.2. Evren ve Örneklem

Evren, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanlar bütünüdür (Karasar, 2010, s.109). KKTC’de Lefkoşa, Gazimağusa, Girne, Güzelyurt ve İskele olmak üzere 5 ilçe bulunmaktadır. Bu ilçelerde KKTC Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı Ortaöğretim Dairesine bağlı resmi 14 ortaokul, 14 lise ve 4 kolej olmak üzere 32 okul, özel 8 kolej ve 1 İngiliz Okulu olmak üzere 9 özel okul bulunmaktadır. Ayrıca, KKTC Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığı Mesleki

Teknik Dairesine bağlı resmi 3 endüstri meslek lisesi, 5 meslek lisesi ve 3 ticaret lisesi olmak üzere 11 lise bulunmaktadır.Araştırmanın evrenini, 2012-2013 Güz Dönemi eğitim-öğretim yılında 17 Ekim – 16 Kasım tarihleri arasında KKTC Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı Ortaöğretim Dairesine bağlı resmi ve özel okullarda ve Mesleki Teknik Dairesine bağlı liselerde görev yapan 102 psikolojik danışman ve rehber öğretmen oluşturmuştur.Örneklem belli bir evrenden, belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil etme yeterliği kabul edilen küçük bir kümedir (Karasar, 2010, s.110). Bu araştırmada örneklem seçilmemiştir çünkü tarama araştırmalarının önemli özelliği, verilerin çok fazla kişiden toplanmasıdır (Tanrıöğen, 2011, s.60).Ortaöğretim kurumlarında görev yapan bazı psikolojik danışman ve rehber öğretmenleri okulda bulamama ve verilen bazı anketlerin geri dönüşümü olmadığı için 8 denek kaybı olmuştur ve araştırmanın örneklemine 94 psikolojik danışman ve rehber öğretmen oluşturmuştur.

3.3. Veri Toplama Araçları

Tarama (survey), betimsel araştırmalarda kullanılan yaygın yöntemlerin başında gelmektedir. Tarama (survey), anket sorularının yanıtlanması yoluyla bilgi toplama yöntemidir (Cresswell, 2002). Bu araştırmada veri toplama aracı olarak kullanılan anket iki bölümden oluşmuştur. İlk bölümaraştırmacı tarafından geliştirilen Kişisel Bilgi Formu, ikinci bölüme Poyraz (2007) tarafından geliştirilen Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği'dir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Bu araştırmada kullanılan Kişisel Bilgi Formu araştırmacı tarafından hazırlanmış veKKTC Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı Ortaöğretim Dairesine bağlı resmi ve özel okullarda ve Mesleki Teknik Dairesine bağlı liselerde görev

yapan rehber öğretmenlere uygulanmıştır. Bu form görev yaptıkları okul, cinsiyet, medeni durum, mezun oldukları bölüm, rehberlik servisindeki hizmet süresi, bulundukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet süresi, ilgilendikleri öğrenci sayısı ve okulda görev yapan psikolojik danışman sayısı olmak üzere 8 kişisel bilgi içermektedir. Bu form, çeşitli değişkenlere göre ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerini belirlemek amacıyla hazırlanmıştır.

3.3.2. Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği

Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği, Prof. Dr. İrfan Erdoğan danışmanlığında, Yrd. Doç. Dr. Cengiz Poyraz tarafından 2007 yılında “Ortaöğretim Kurumlarındaki Rehberlik Hizmetleri Üzerine Bir Araştırma” isimli doktora tezi çalışması kapsamında hazırlanmıştır. Beşli likert tipi olan ölçek psikolojik danışma hizmetleri (1-7 madde), oryantasyon hizmetleri (8-14 madde), bireyi tanıma hizmetleri (15-21 madde), bilgi toplama ve yayma hizmetleri (22-28 madde), yöneltme ve yerleştirme hizmetleri (29-35 madde), izleme hizmetleri (36-42 madde), çevre-veli ilişkileri hizmetleri (43-49 madde), müşavirlik hizmetleri (50-56 madde), araştırma ve değerlendirme hizmetleri (57-63 madde) olmak üzere dokuz alt boyuttan ve 63 maddeden oluşturulmuştur. Ölçek, pek çok yeterli, çok yeterli, yeterli, az yeterli, hiç yeterli değil olmak üzere beşli derecelendirme ölçeği şeklinde hazırlanmıştır (Poyraz, 2007).

3.3.3. Ölçeğin Geliştirilmesi İle İlgili Çalışmalar

Ölçeğin geliştirilmesi amacıyla öncelikle literatür taraması yapılmıştır, okullarda verilmesi gereken psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri

doğrultusunda 81 maddelik soru havuzu oluşturulmuştur ve ardından alandan 5 uzmanın görüşü alınarak madde sayısı 63'e düşürülmüştür (Poyraz, 2007).

3.3.3.1. Kapsam Geçerliliği

Öncelikle 81 maddeden oluşturulmuş olan Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği 5 uzmanın görüşüne sunulurken, bu uzmanların görüşleri alınarak 63 maddeye düşürülmüştür. Ölçek maddeleri, dokuz alt boyuttan (psikolojik danışma hizmetleri, oryantasyon hizmetleri, bireyi tanıma hizmetleri, bilgi toplama ve yayma hizmetleri, yönlendirme ve yerleştirme hizmetleri, izleme hizmetleri, çevre-veli ilişkileri hizmetleri, müşavirlik hizmetleri, araştırma ve değerlendirme hizmetleri) oluşmaktadır. Bu aşamada, en yüksek lisans veya doktoralı alanda çalışan ve akademisyen olan otuz uzman, ölçekte yer alan 63 maddeyi incelemiş ve denemelik ölçek formunu bu şekilde onayladılar. Daha sonra denemelik ölçek formu 89 rehber uzman, 313 rehber öğretmen ve 102 yöneticiden oluşan araştırma grubu ile geçerlilik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır. Cronbach α değeri 0.95 olarak bulunmuştur (Poyraz, 2007).

3.3.3.2. Madde Analizi

Denemelik ölçek formunu öğrenci, öğretmen, rehber uzman ve yöneticilere uyguladıktan sonra her madde ile ölçek alt boyutlarının toplam puanları arasındaki korelasyonları temel alan madde analizi işlemleri (madde toplam ve madde kalan) uygulanmıştır. Ölçek; psikolojik danışma hizmetleri, oryantasyon hizmetleri, bireyi tanıma hizmetleri, bilgi toplama ve yayma hizmetleri, yönlendirme ve yerleştirme hizmetleri, izleme hizmetleri, çevre-veli ilişkileri hizmetleri, araştırma ve değerlendirme hizmetleri olmak üzere dokuz alt testten oluşmaktadır. Ölçeğin alt testler boyutunda madde analizi işlemlerinde madde toplam ve kalan analizleri sonucunda bütün düzeylerde $p < .01$ düzeyinde anlamlı bulunmuştur (Poyraz, 2007).

3.3.3.3. Güvenirlik İşlemleri

Ölçekte hangi maddelerin yer alacağı belirlendikten sonra, ölçeğin güvenirliğini belirlemek için Cronbach α katsayısı hesaplanmıştır. 63 maddeden oluşan ölçeğin geneli için Cronbach α değeri 0.95 olarak hesaplanmıştır (Poyraz, 2007). Bu araştırmada ise 63 maddeden oluşan ölçeğin geneli için Cronbach α değeri 0.97 hesaplanmıştır.

Ölçeğin alt testleri için hesaplanan Cronbach α değerleri şu şekildedir (Poyraz, 2007):

Psikolojik danışmahizmetleri Cronbach α değerleri 0.89, oryantasyon hizmetleriCronbach α değerleri 0.88, bireyi tanıma hizmetleri Cronbach α değerleri 0,87, bilgi toplama ve yayma hizmetleriCronbach α değerleri 0.87, yöneltme ve yerleştirme hizmetleriCronbach α değerleri 0.89, izleme hizmetleriCronbach α değerleri 0.88, çevre-veli ilişkileri hizmetleriCronbach α değerleri 0.89, müşavirlik hizmetleriCronbach α değerleri 0.93, araştırma ve değerlendirme hizmetleriCronbach α değerleri 0.92'dir. Bu veriler, ölçeğin güvenilir olduğunu desteklemektedir.

Bu araştırmada ise ölçeğin alt testleri için hesaplanan Cronbach α değerleri şunlardır:

Psikolojik danışma hizmetleri Cronbach α değerleri 0.84, oryantasyon hizmetleriCronbach α değerleri 0.87, bireyi tanıma hizmetleri Cronbach α değerleri 0,93, bilgi toplama ve yayma hizmetleriCronbach α değerleri 0.86, yöneltme ve yerleştirme hizmetleriCronbach α değerleri 0.79, izleme hizmetleriCronbach α değerleri 0.84, çevre-veli ilişkileri hizmetleriCronbach α değerleri 0.85, müşavirlik hizmetleriCronbach α değerleri 0.91, araştırma ve değerlendirme hizmetleriCronbach α değerleri 0.93'dür.

3.4. Verilerin Toplanması

KKTC Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı Ortaöğretim ve Mesleki Teknik Dairesine bağlı okullara araştırmacı tarafından gidilerek, okullarda görev yapan müdürler ile görüşülmüştür. Anketi cevaplamayı kabul eden rehber öğretmenlere anketler dağıtılmıştır. Bazı rehber öğretmenler anketi yanıtlarken şahsen orada bulunuldu, sınıfı rehberlik saatinde olan rehber öğretmenlere anketi cevaplaması için gün içinde saat 12.00'den sonra toplanacağı belirtilerek anket bırakılmış, okula gün içinde gelmeyecek olan rehber öğretmenlere ise anketi doldurması için bırakılmış, birkaç gün sonra okula gidip şahsen teslim alınmıştır. Anketi yanıtlamayı kabul etmeyen rehber öğretmenlere ise teşekkür edilmiş çünkü gönüllük ilkesine dayanmaktadır. Dağıtılan anketlerin %92'si (94/102) geri dönmüştür. Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği uygulanan okulların listesi ekler bölümünde gösterilmiştir.

3.5. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği psikolojik danışma hizmetleri, oryantasyon hizmetleri, bireyi tanıma hizmetleri, bilgi toplama ve yayma hizmetleri, yöneltme ve yerleştirme hizmetleri, izleme hizmetleri, çevre-veli ilişkileri hizmetleri, müşavirlik hizmetleri, araştırma ve değerlendirme hizmetleri olmak üzere dokuz alt boyut ve 63 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte bulunan maddelerin tümü olumludur. Bu maddeler çeşitli değişkenlere göre ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmen görüşlerine göre psikolojik danışmanlık ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerini belirlemek amacıyla beşli likert tipi ölçekle yapılmıştır. Beşli derecelendirmede seçenekler şunlardır: Pek çok yeterli (5), Çok yeterli (4), Yeterli (3), Az yeterli (2), Hiç yeterli değil (1). Ölçekten en yüksek puan

315 puan, en düşük ise 63 puan alınabilir. Verilerin analizinde t-testi, Mann Whitney U, ANOVA, frekans dağılım ve aritmetik ortalama kullanılmıştır. Verilerin analizi SPSS 17.0 programı kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan ölçeğe uygun olarak elde edilen görüşlerin aritmetik ortalamalar değerlendirilirken şu aralıklar göz önünde bulundurulmuştur.

Tablo 3.1: *Kullanılan Derecelendirme Ölçeği*

Verilen Puan	Seçenek	Puan Aralığı
1	Hiç Yeterli Değil	1.00-1.79
2	Az Yeterli	1.80-2.59
3	Yeterli	2.60-3.39
4	Çok Yeterli	3.40-4.19
5	Pek Çok Yeterli	4.20-5.00

BÖLÜM IV

Bu bölümde örneklem grubuna ait demografik bulgular ile psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin bulgular tablolar halinde sunulmuştur.

BULGULAR

4.1 Demografik Bulgular

Araştırma kapsamında görev yapılan okula verilen cevaplar okul düzeyi, okul türü ve kurum türü olmak üzere 3 farklı şekilde değerlendirilmiştir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin okul düzeyine göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 4.1’de verilmiştir.

Tablo 4.1: *Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Okul Düzeyine Göre Dağılımı*

		f	%
Geçerli	Ortaokul	29	30,9
	Lise	54	57,4
	Toplam	83	88,3
MissingSystem		11	11,7
Toplam		94	100,0

Tablo 4.1’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 94 psikolojik danışman ve rehber öğretmenin 29 (%30,9)’unun ortaokul ve 54 (%57,4)’ünün lise düzeyi okullarda görev yaptığı görülmektedir. Tabloda 11 boş gözükmemesinin nedeni kolejlerde görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin hem ortaokul hem lise düzeyine rehberlik hizmeti sunmalarından dolayı bu sınıflamaya dâhil edilmemiş olmasıdır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin okul türüne göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 4.2’de verilmiştir.

Tablo 4.2:*Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Okul Türüne Göre Dağılımı*

	f	%
Geçerli Genel Lise	35	37,2
Anadolu Lisesi	4	4,3
Fen Lisesi	2	2,1
Endüstri Meslek Lisesi	5	5,3
Meslek Lisesi	5	5,3
Ticaret Lisesi	3	3,2
Kolej	11	11,7
Toplam	65	69,1
MissingSystem	29	30,9
Toplam	94	100,0

Tablo 4.2’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 94 psikolojik danışman ve rehber öğretmenin 35 (%37,2)’inin Genel Lise, 4 (%4,3)’ünün Anadolu Lisesi, 2 (%2,1)’sinin Fen Lisesi, 5er (%5,3)’inin Endüstri Meslek Lisesi ve Meslek Lisesi, 3 (%3,2)’ünün Ticaret Lisesi ve 11 (%11,7)’inin Kolejde görev yaptığı görülmektedir. Tabloda 29 boş gözükmesinin nedeni, ortaokulların bu sınıflamaya dâhil edilmemiş olmasıdır.

Araştırmanın örneklemini oluşturan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin kurum türüne göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 4.3’de verilmiştir.

Tablo 4.3:*Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Kurum Türüne Göre Dağılımı*

	f	%
Geçerli Resmi	83	88,3
Özel	11	11,7
Toplam	94	100,0

Tablo 4.3’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 94 psikolojik danışman ve rehber öğretmenin 83 (%88,3)’ünün resmi ve 11 (%11,7)’inin özel okullarda görev yaptığı görülmektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin cinsiyete göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 4.4’de verilmiştir.

Tablo 4.4:*Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Cinsiyete Göre Dağılımı*

	f	%
Geçerli Kadın	79	84,0
Erkek	15	16,0
Toplam	94	100,0

Tablo 4.4’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 94 psikolojik danışman ve rehber öğretmenin 79 (%84)’ünün kadın ve 15 (%16)’inin erkek olduğu görülmektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin medeni durumlarına göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 4.5’de verilmiştir.

Tablo 4.5:*Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Medeni Duruma Göre Dağılımı*

	f	%
Geçerli Evli	66	70,2
Bekâr	28	29,8
Toplam	94	100,0

Tablo 4.5’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 94 psikolojik danışman ve rehber öğretmenin 66 (%70,2)’sının evli ve 28 (%29,8)’inin bekâr olduğu görülmektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 4.6’da verilmiştir.

Tablo 4.6:*Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Mezun Oldukları Bölüme Göre Dağılımı*

	f	%
Geçerli PDR bölümü (lisans)	51	54,3
PDR bölümü (yüksek lisans)	24	25,5
Psikoloji	5	5,3
Eğitim Yönetimi	1	1,1
Eğitimde Psikolojik Hizmetler (lisans)	2	2,1
Sosyoloji	1	1,1
Eğitim Programları ve Öğretimi (lisans)	3	3,2
Eğitim Programları ve Öğretimi (yüksek lisans)	2	2,1
Eğitim Bilimleri (yüksek lisans)	1	1,1
Pedagoji	1	1,1
Klinik Psikoloji (yüksek lisans)	1	1,1
Gelişim Psikolojisi (yüksek lisans)	1	1,1
Çocuk Psikolojisi (yüksek lisans)	1	1,1
Toplam	94	100,0

Tablo 4.6’da görüldüğü gibi, araştırmayan katılan 94 psikolojik danışman ve rehber öğretmenin 51 (%54,3)’inin PDR bölümü (lisans), 24 (%25,5)’ünün PDR bölümü (yüksek lisans), 5 (%5,3)’inin Psikoloji, 3 (%3,2)’ünün Eğitim Programları ve Öğretimi (lisans), 2 (%2,1)’sinin Eğitimde Psikolojik Hizmetler (lisans), Eğitim Programları ve Öğretimi (yüksek lisans), 1er (%1,1)’inin Eğitim Yönetimi, Sosyoloji, Eğitim Bilimleri (yüksek lisans), Pedagoji, Klinik Psikoloji (yüksek lisans), Gelişim Psikolojisi (yüksek lisans), Çocuk Psikolojisi (yüksek lisans) alanlarından mezun oldukları görülmektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin rehberlik servisindeki hizmet sürelerine göre frekans ve yüzde dağılımları Tablo 4.7’de verilmiştir.

Tablo 4.7:*Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Rehberlik Servisindeki Hizmet Sürelerine Göre Dağılımı*

	f	%
Geçerli 1-5 yıl	23	24,5
6-10 yıl	30	31,9
11-15 yıl	21	22,3
16-20 yıl	13	13,8
21-25 yıl	7	7,4
Toplam	94	100,0

Tablo 4.7’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 94 psikolojik danışman ve rehber öğretmenin 23 (%24,5)’ünün 1-5 yıl, 30 (%31,9)’unun 6-10 yıl, 21 (%22,3)’inin 11-15 yıl, 13 (%13,8)’ünün 16-20 yıl, 7 (%7,4)’sinin 21-25 yıl rehberlik servisinde hizmet süreleri olduğu görülmektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin bulundukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet sürelerine göre dağılımları Tablo 4.8’de verilmiştir.

Tablo 4.8:*Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Bulundukları Okuldaki Rehberlik Servisindeki Hizmet Sürelerine Göre Dağılımı*

	f	%
Geçerli 1 yıldan az	1	1,1
1-5 yıl	56	59,6
6-10 yıl	19	20,2
11-15 yıl	10	10,6
16-20 yıl	5	5,3
21-25 yıl	3	3,2
Toplam	94	100,0

Tablo 4.8’de görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 94 psikolojik danışman ve rehber öğretmenin 1 (%1,1)’inin 1 yıldan az, 56 (%59,6)’sının 1-5 yıl, 19 (%20,2)’unun 6-10 yıl, 10 (%10,6)’unun 11-15 yıl, 5 (%5,3)’inin 16-20 yıl, 3 (%3,2)’ünün 21-25 yıl görev yaptıkları okuldaki rehberlik servisinde hizmet süreleri olduğu görülmektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin ilgilendikleri öğrenci sayısına göre dağılımları Tablo 4.9’da verilmiştir.

Tablo 4.9:Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin İlgilendikleri Öğrenci Sayısına Göre Dağılımı

	f	%
Geçerli 1-50 öğrenci	1	1,1
51-100 öğrenci	1	1,1
101-150 öğrenci	7	7,4
151-200 öğrenci	14	14,9
201-250 öğrenci	36	38,3
251-300 öğrenci	17	18,1
301-350 öğrenci	4	4,3
351-400 öğrenci	2	2,1
401-500 öğrenci	7	7,4
501 öğrenci ve üzeri	5	5,3
Toplam	94	100,0

Tablo 4.9’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 94 psikolojik danışman ve rehber öğretmenin, 1er (%1,1)’inin 1-50 ve 51-100 öğrenci, 7şer (%7,4)’inin 101-150 ve 401-500 öğrenci, 14 (%14,9)’ünün 151-200 öğrenci, 36 (%38,3)’sının 201-250 öğrenci, 17 (%18,1)’sinin 251-300 öğrenci, 4 (%4,3)’ünün 301-350 öğrenci, 2 (%2,1)’sinin 351-400 öğrenci, 5 (%5,3)’inin 501 öğrenci ve üzeri ile ilgilendiği görülmektedir.

Araştırmanın örneklemini oluşturan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin okulda görev yapan psikolojik danışman sayısına göre dağılımları Tablo 4.10’da verilmiştir.

Tablo 4.10:*Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Okulda Görev Yapan Psikolojik Danışman Sayısına Göre Dağılımı*

	f	%
Geçerli 1 Psikolojik Danışman	17	18,1
2 Psikolojik Danışman	32	34,0
3 Psikolojik Danışman	29	30,9
4 Psikolojik Danışman	12	12,8
5 ve üzeri Psikolojik Danışman	4	4,3
Toplam	94	100,0

Tablo 4.10’da görüldüğü gibi, araştırmaya katılan 94 psikolojik danışman ve rehber öğretmenin 17 (%18,1)’si tek psikolojik danışman, 32 (%34,0)’si 2 psikolojik danışman, 29 (%30,9)’u 3 psikolojik danışman, 12 (%12,8)’si 4 psikolojik danışman ve 4 (%4,3)’ü 5 ve üzeri psikolojik danışman olarak okullarda görev yaptıkları görülmektedir.

4.2 Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Bulgular

4.2.1 Ortaöğretim kurumlarındaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerine ilişkin psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin yeterlilik düzeyleri nedir?

Tablo 4.11’de görüldüğü gibi, ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri ile ilgili sorulara verdikleri cevapların frekans, yüzde, ortalama ve standart sapma dağılımına göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri = 3.62 olmak üzere Tablo 3.1’de görüldüğü gibi “çok yeterli” olarak belirlenmiştir.

1. Madde olan “Okulumuzda, psikolojik danışma servisine bütün öğrencilerin rahatça başvurabileceği bir anlayış mevcuttur.” ifadesi yeterlilik düzeyi en yüksek ($\bar{X}=4,38$) özellik olarak belirlenmiştir. Bunu ($\bar{X}=4,35$) ortalama ile 3. madde olan “Okulumuzda, öğrencilere, duygusal ve sosyal uyum sorunlarına yönelik psikolojik danışma yapılmaktadır.” ve 21. madde olan “Okulumuzda, öğrencilerin, özgeçmişi, sosyo-ekonomik durumu ve ailesi ile ilgili bilgiler düzenli olarak tutulmaktadır.”, bunları da ($\bar{X}=4,27$) 13. madde olan Okulumuzda yeni kaydolun öğrencilere, okulda ihtiyaçlarını nereden ve nasıl karşılayacakları hakkında bilgi verilmekte ve yararlanabilecekleri olanaklar açıklanmaktadır (sağlık, beslenme vb.). izlediği görülmektedir. Diğer taraftan 37. madde olan “Okulumuzdan mezun olan öğrencilerimizin mezuniyet sonrası eğitim ve iş yaşamlarında ne kadar başarılı oldukları, yaşamlarındaki önemli değişiklikler ve adres değişiklikleri sürekli olarak izlenmektedir.” ifadesi yeterlilik düzeyi en düşük ($\bar{X}=2,21$) özellik olarak belirlenmiştir. (Tablo 4.11)

Tablo 4.11: Ortaöğretim Kurumlarında Görev Yapan Psikolojik Danışman ve Rehber Öğretmenlerin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetleri

İle İlgili Maddelere Verdikleri Cevapların Frekans, Yüzde, Ortalama ve Standart Sapma Dağılımı

	Hiç yeterli değil		Az yeterli		Yeterli		Çok yeterli		Pek çok yeterli		Toplam		$\bar{X}$	SS
	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%		
1. Okulumuzda, psikolojik danışma servisine bütün öğrencilerin rahatça başvurabileceği bir anlayış mevcuttur.	0	0	2	2,1	13	13,8	26	27,7	53	56,4	94	100	4,38	0,81
2. Okulumuz öğrencileri, gerekirse hastane, Rehberlik ve Araştırma Merkezi ve özel terapi büroları gibi çevrede psikolojik danışma hizmeti veren kurumlardan yararlandırılmaktadırlar.	2	2,1	9	9,6	21	22,3	30	31,9	32	34,0	94	100	3,86	1,06
3. Okulumuzda, öğrencilere, duygusal ve sosyal uyum sorunlarına yönelik psikolojik danışma yapılmaktadır.	0	0	1	1,1	15	16,0	28	29,8	50	53,2	94	100	4,35	0,79
4. Okulumuzda, psikolojik danışma yapmak için uygun bir oda bulunmaktadır.	1	1,1	4	4,3	25	26,6	12	12,8	52	55,3	94	100	4,17	1,03
5. Okulumuzda, disiplin sorunu olan öğrencilere psikolojik danışma uygulanır.	0	0	6	6,4	27	28,7	31	33,0	30	31,9	94	100	3,90	0,93
6. Okulumuzda, özürlü öğrencilere psikolojik danışma yardımı yapılmaktadır.	7	7,4	9	9,6	24	25,5	27	28,7	27	28,7	94	100	3,62	1,21
7. Okulumuzda, başarısız öğrencilere psikolojik danışma yardımı yapılmaktadır. Bu konuda ailenin desteği alınarak gerekli yönlendirme yapılmaktadır.	0	0	2	2,1	21	22,3	28	29,8	43	45,7	94	100	4,19	0,86
8. Öğrencilere, okulda uygulanan disiplin kuralları açıklanarak tanıtılmaktadır.	0	0	3	3,2	18	19,1	26	27,7	47	50,0	94	100	4,24	0,88

9.Okulumuzda, öğrenci ve velilerin, öğretmenle ve birbirleri ile tanışmaları, okulun bulunduğu çevreye ısınmaları ve alışmalarını sağlamak için öğretmen öğrenci ve velilerin katıldığı çay, kokteyl, piknik vb. ortak etkinlikler düzenlenmektedir.	22	23,4	30	31,9	17	18,1	12	12,8	13	13,8	94	100	2,62	1,34
10.Okulumuzda, yeni kaydolan öğrencilere; okulun tarihi, okulun başarıları, mevcut ve mezun öğrenciler hakkında ve öğretmen durumu ile ilgili tanıtıcı bilgiler verilmektedir.	7	7,4	19	20,2	25	26,6	21	22,3	22	23,4	94	100	3,34	1,25
11.Okula yeni kaydolan ya da naklen gelen öğrencilere, okulun fiziki durumu, okuldaki rehberlik ve yönetim birimleri tanıtılarak buralardan nasıl yararlanılacağı açıklanmaktadır.	1	1,1	3	3,2	15	16,0	33	35,1	42	44,7	94	100	4,19	0,90
12.Okulumuzda, öğrencilere okulda uygulanan disiplin kuralları, eğitim ve diğer etkinlik programları, amaçları açıklanarak tanıtılmaktadır.	2	2,1	1	1,1	23	24,5	23	24,5	45	47,9	94	100	4,15	0,97
13.Okulumuzda yeni kaydolan öğrencilere, okulda ihtiyaçlarını nereden ve nasıl karşılayacakları hakkında bilgi verilmekte ve yararlanabilecekleri olanaklar açıklanmaktadır (sağlık, beslenme vb.).	0	0	3	3,2	12	12,8	36	38,3	43	45,7	94	100	4,27	0,81
14.Okulumuzda, öğrencilere yakın çevre tanıtılarak, yararlanabilecekleri kurum ve kuruluşlar (hastane, postane, kütüphane, tiyatro vb.) ve karşılaşılabilecekleri sorunlar hakkında bilgiler verilmektedir.	4	4,3	11	11,7	36	38,3	26	27,7	17	18,1	94	100	3,44	1,05
15.Okulumuzda, öğrencilerin kişilik özelliklerini, değer ve tutumlarını tanımaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.	0	0	5	5,3	24	25,5	27	28,7	38	40,4	94	100	4,04	0,94
16.Okulumuzda, öğrencilerin, psikolojik sorunlarını anlamaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.	0	0	2	2,1	19	20,2	32	34,0	41	43,6	94	100	4,19	0,83

17.Okulumuzda, öğrencilerin geçmişteki ve halihazırdaki eğitsel sorunlarını ve akademik başarılarını anlamaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.	0	0	3	3,2	31	33,0	28	29,8	32	34,0	94	100	3,95	0,90
18.Okulumuzda, öğrencilerin yeteneklerini tanımaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.	1	1,1	5	5,3	25	26,6	30	31,9	33	35,1	94	100	3,95	0,97
19.Okulumuzda, öğrencilerin çeşitli alanlara yönelik ilgilerini anlamaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.	0	0	6	6,4	22	23,4	32	34,0	34	36,2	94	100	4,00	0,93
20.Okulumuzda, öğrencilerin ilgi, yetenek ve başarı durumları karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.	3	3,2	17	18,1	22	23,4	29	30,9	23	24,5	94	100	3,55	1,14
21.Okulumuzda, öğrencilerin, özgeçmişi, sosyo-ekonomik durumu ve ailesi ile ilgili bilgiler düzenli olarak tutulmaktadır.	0	0	0	0	13	13,8	35	37,2	46	48,9	94	100	4,35	0,71
22.Okulumuzda, üst okullar ve mesleklerle ilgili bilgiler, broşür, kitap dergi, gazete kupürleri vb. toplanmakta ve öğrencilere sunulmaktadır.	3	3,2	4	4,3	14	14,9	31	33,0	42	44,7	94	100	4,12	1,03
23.Okulumuzda, okul içi ve dışı tüm etkinlikler ile öğrencileri ilgilendiren diğer ilgili bilgiler onların ulaşabileceği pano ve duvarlara asılarak duyurulmaktadır.	3	3,2	5	5,3	22	23,4	29	30,9	35	37,2	94	100	3,94	1,06
24.Okulumuzda, değişik konularda konferans, panel, açık oturum, münazara, sempozyum gibi etkinlikler yapılmaktadır.	4	4,3	13	13,8	27	28,7	31	33,0	19	20,2	94	100	3,51	1,10
25.Okulumuzda, meslek tanıtma günleri ve gezileri yapılmaktadır.	8	8,5	7	7,4	18	19,1	26	27,7	35	37,2	94	100	3,78	1,26
26.Okulumuzda, toplanan bilgiler öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilerin ihtiyaç duyduğunda yararlanabilmesi için sürekli el altında (bilgi bankası, dosya vb.) tutulmaktadır.	2	2,1	11	11,7	23	24,5	32	34,0	26	27,7	94	100	3,73	1,06
27.Okulumuzda, farklı konular grup tartışmaları yoluyla irdelenerek bilgilendirme yapılmaktadır.	5	5,3	21	22,3	37	39,4	26	27,7	5	5,3	94	100	3,05	0,97

28.Okulumuzda bilgilendirme, görsel-işitsel teknolojik araçlar ve internetten yararlanarak yapılmaktadır.	4	4,3	9	9,6	27	28,7	30	31,9	24	25,5	94	100	3,65	1,10
29.Okulumuzda, üniversiteye devam edecek öğrencilere, kendilerine uygun bölümleri seçebilmeleri konusunda rehberlik yapılmaktadır.	11	11,7	3	3,2	17	18,1	19	20,2	44	46,8	94	100	3,87	1,35
30.Okulumuzda, öğrencilerin, okula başlarken ve üst sınıflara geçerken kendilerine uygun alanı veya bölümü seçmelerine yardım edilmektedir.	3	3,2	1	1,1	20	21,3	22	23,4	48	51,1	94	100	4,18	1,02
31.Okulumuzda, öğrencilerin okulu bitirdikten sonra kendilerine uygun bir işe yerleşmeleri konusunda yardım edilmektedir.	26	27,7	18	19,1	18	19,1	21	22,3	11	11,7	94	100	2,71	1,39
32.Okulumuzda, öğrencilerin kendi gelişimlerine uygun seçmeli dersleri seçebilmelerine rehberlik edilmektedir.	5	5,3	16	17,0	28	29,8	28	29,8	17	18,1	94	100	3,38	1,13
33.Okulumuzda, öğrencilerin kendi gelişimlerine uygun okul içi ve dışı sosyal, eğitsel, kültürel kol, kurs ve seminerleri seçebilmeleri için rehberlik yapılmaktadır.	3	3,2	9	9,6	44	46,8	22	23,4	16	17,0	94	100	3,41	0,99
34.Okulumuzda, bireysel veya grupla psikolojik danışma ve rehberlik etkinlikleri ile mesleğe yönlendirme çalışmaları yapılmaktadır.	2	2,1	2	2,1	25	26,6	33	35,1	32	34,0	94	100	3,97	0,94
35.Okulumuzda, özel eğitime muhtaç öğrencilerin, kendilerine uygun okul veya programlara yerleşmeleri için yöneltme ve yerleştirme hizmeti verilmektedir.	10	10,6	7	7,4	32	34,0	22	23,4	23	24,5	94	100	3,44	1,24
36.Okulumuzda, öğrencilerimizin öğrenimleri boyunca bulundukları her sınıfta eğitsel başarı durumları ve her türlü gelişimleri düzenli bir şekilde izlenmektedir.	2	2,1	15	16,0	24	25,5	31	33,0	22	23,4	94	100	3,60	1,08

37.Okulumuzdan mezun olan öğrencilerimizin mezuniyet sonrası eğitim ve iş yaşamlarında ne kadar başarılı oldukları, yaşamlarındaki önemli değişiklikler ve adres değişiklikleri sürekli olarak izlenmektedir.	36	38,3	19	20,2	25	26,6	11	11,7	3	3,2	94	100	2,21	1,17
38.Okulumuzda halen eğitim gören öğrencilerimizin, okul içinde ve okul dışı kurumlarda katıldıkları sportif, sosyal, eğitsel kol ve diğer faaliyetlerdeki durumları düzenli bir şekilde izlenmektedir.	11	11,7	22	23,4	39	41,5	15	16,0	7	7,4	94	100	2,84	1,07
39.Okulumuzda, psikolojik danışma yardımı alan öğrencilerimizin durumu, düzenli bir şekilde izlenmektedir.	1	1,1	3	3,2	19	20,2	31	33,0	40	42,6	94	100	4,13	0,92
40.Okulumuzda, özel yeteneği (müzik, resim, spor vb.) olan öğrencilerimizin durumu ve gelişimi, sistemli bir şekilde izlenmektedir.	6	6,4	17	18,1	34	36,2	23	24,5	14	14,9	94	100	3,23	1,11
41.Okulumuzda, herhangi bir engelinden veya üstün yeteneğinden dolayı özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerimizin durumları sistemli bir şekilde izlenmektedir.	6	6,4	7	7,4	22	23,4	29	30,9	30	31,9	94	100	3,74	1,17
42.Okulumuzda, öğrenciler ve mezunlarla ilgili yayın organlarında çıkan haberler toplanarak düzenli olarak dosyalanmaktadır.	26	27,7	27	28,7	30	31,9	7	7,4	4	4,3	94	100	2,32	1,09
43.Okulumuzdaki rehberlik hizmetleri, uygulanan ders, kurs, seminer vb. bütün etkinlik programları ve öğrenci ile ilgili diğer çalışmalar sürekli olarak velilere toplantılar ve diğer iletişim yöntemleri aracılığı ile düzenli olarak iletilmekte ve açıklanmaktadır.	6	6,4	32	34,0	29	30,9	18	19,1	9	9,6	94	100	2,91	1,08

44.Okulumuzda, çocuğun değişmesi istenilen davranışlarının evde veli tarafından da ele alınması ve değiştirilmesi amacıyla velilere yönelik eğitim hizmetleri sunulmaktadır.	3	3,2	17	18,1	40	42,6	23	24,5	11	11,7	94	100	3,23	0,99
45.Okulumuzda öğrencilerin ilgi, yetenek, uyum ve başarıları konusunda velilerle düzenli olarak görüşülebilmesi için uygun ortam ve düzenleme mevcuttur.	6	6,4	8	8,5	30	31,9	30	31,9	20	21,3	94	100	3,53	1,11
46.Okuldaki her türlü çalışma ve rehberlik hizmetleri çeşitli toplantılar ve yayınlar ve diğer yayın organları aracılığı ile çevreye ve velilere etkili bir şekilde tanıtılmakta ve duyurulmaktadır.	5	5,3	31	33,0	27	28,7	21	22,3	10	10,6	94	100	3,00	1,10
47.Okulumuz yakın çevreye yönelik olarak, eğitim, kültür, sosyal, rehberlik psikolojik danışma ve sportif alanlarda hizmet vermekte, oyun ve gösteri alanları gibi olanaklarından çevreninde yararlanmasını sağlamaktadır.	15	16,0	30	31,9	31	33,0	9	9,6	9	9,6	94	100	2,65	1,15
48.Okulumuz çevrede bulunan kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak onların olanaklarından yararlanmaktadır.	3	3,2	33	35,1	19	20,2	28	29,8	11	11,7	94	100	3,12	1,12
49.İhtiyaç duyulduğunda öğretmen, rehber öğretmen veya yöneticiler ev ziyareti yaparak öğrenciyi ev ortamında izlemektedir.	8	8,5	34	36,2	31	33,0	10	10,6	11	11,7	94	100	2,81	1,12
50.Rehber öğretmenler, öğretmenlerin sınıfı rehberlik uygulamalarını doğru ve etkili yapabilmeleri için onlara alanla ilgili açıklamalar yaparak yardımcı olur.	5	5,3	4	4,3	31	33,0	23	24,5	31	33,0	94	100	3,76	1,12
51.Rehber öğretmenler, öğretmenlere, öğrenme ve çalışma güçlükleri, özel ihtiyaçları ve problemleri olan öğrencilerini tanımaları için yardımcı olmaktadır.	0	0	0	0	33	35,1	23	24,5	38	40,4	94	100	4,05	0,87

52.Rehber öğretmenler, sınıf rehberlik uygulamalarını ve eğitsel kol çalışmalarını programlama ve sürdürmede ilgili öğretmenleri koordine etmekte ve onlara taslak programlar hazırlayarak danışmanlık yapmaktadır.	9	9,6	9	9,6	30	31,9	20	21,3	26	27,7	94	100	3,48	1,26
53.Rehber öğretmenler, rehberlik saatlerinde uygulanacak rehberlik programını hazırlamada ve uygulamada yönetici, sınıf öğretmeni ve diğer öğretmenlere danışmanlık yapar ve taslak programlar hazırlar.	6	6,4	4	4,3	25	26,6	26	27,7	33	35,1	94	100	3,81	1,16
54.Rehber öğretmenler, okulda düzenlenen çeşitli toplantılarda veya kendisine yapılan başvurularda, okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri hakkında tanıtıcı bilgiler verir ve bu hizmetlerden yararlanma yollarını açıklar.	1	1,1	1	1,1	22	23,4	28	29,7	42	44,7	94	100	4,16	0,90
55.Rehber öğretmenler, yöneticilerin yönetsel faaliyetlerini rehberlik anlayışına uygun gerçekleştirmesi için onlara, yayın ve dokümanlar hazırlayarak önerilerde bulunur.	5	5,3	12	12,8	30	31,9	24	25,5	23	24,5	94	100	3,51	1,15
56.Rehber öğretmenler, diğer öğretmenlere öğrencilerle ve velilerle etkili iletişim kurabilme vb. konularda yardımcı olur.	2	2,1	2	2,1	29	30,9	27	28,7	34	36,2	94	100	3,95	0,98
57.Okulumuzda, öğrenci başarısını ve belli başlı öğrenme güçlüklerinin nedenlerinin ortaya çıkarılması için araştırma ve değerlendirme çalışmaları yapılmaktadır.	3	3,2	10	10,6	33	35,1	26	27,7	22	23,4	94	100	3,57	1,06
58.Okulumuzda, öğrencilerin çeşitli problemlerini saptamak için araştırma ve inceleme çalışmaları yapılmaktadır.	0	0	4	4,3	34	36,2	30	31,9	26	27,7	94	100	3,83	0,89

59.Okulumuzda, rehberlik hizmetlerinin etkililiği ve öğrencilerde meydana gelen davranış değişmelerine etkisi incelenmekte ve araştırılmaktadır.	0	0	13	13,8	36	38,3	25	26,6	20	21,3	94	100	3,55	0,98
60.Okulumuzda, öğrencilerin aralarındaki sosyal ilişkilerini, sınıf içi sosyal konumlarını, uyum ve uyumsuzluklarını saptamaya yönelik araştırma ve inceleme çalışmaları yapılmaktadır.	1	1,1	2	2,1	37	39,4	30	31,9	24	25,5	94	100	3,79	0,89
61.Okulumuzda, öğrencilerin ders dışı etkinliklerinin ve hobilerinin belirlenmesine yönelik araştırma ve inceleme çalışmaları yapılmaktadır.	5	5,3	23	24,5	33	35,1	23	24,5	10	10,6	94	100	3,11	1,06
62.Okulumuzda, öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilerin rehberlik hizmetlerinden beklentileri araştırılmaktadır.	3	3,2	18	19,1	33	35,1	27	28,7	13	13,8	94	100	3,31	1,04
63.Okulumuzda, rehberlik hizmetlerindeki yetersizlikler ve bu yetersizliklerin kaynaklarını anlamaya yönelik araştırma ve inceleme çalışmaları yapılmaktadır.	5	5,3	17	18,1	31	33,0	27	28,7	14	14,9	94	100	3,30	1,10
Toplam											94	100	3,62	

Tablo 4.11'de görüldüğü gibi,

- Psikolojik danışma hizmetlerinde iki maddepek çok yeterli (madde 1 ve 3) ve beş madde ise çok yeterlidir(madde 2, 4, 5, 6 ve 7).
- Oryantasyon hizmetlerinde iki madde pek çok yeterli (madde 8 ve 13), üç madde çok yeterli (madde 11, 12 ve 14) ve iki madde ise yeterlidir (madde 9 ve 10).
- Bireyi tanıma hizmetlerinde bir madde pek çok yeterli(madde 21) ve altı madde ise çok yeterlidir (madde 15, 16, 17, 18, 19 ve 20).

- Bilgi toplama ve yayma hizmetlerinde altı madde çok yeterli (madde 22, 23, 24, 25, 26 ve 28) ve bir madde ise yeterlidir (madde 27).
- Yönelme ve yerleştirme hizmetlerinde beş madde çok yeterli (madde 29, 30, 33, 34 ve 35) ve iki madde ise yeterlidir (madde 31 ve 32).
- İzleme hizmetlerinde üzere üç madde çok yeterli (madde 36, 39 ve 41), iki madde yeterli (madde 38 ve 40) ve iki madde ise az yeterlidir (madde 37 ve 42).
- Çevre-veli ilişkileri hizmetlerinde bir madde çok yeterli (madde 45) ve altı madde ise yeterlidir (madde 43, 44, 46, 47, 48 ve 49).
- Müşavirlik hizmetlerinde yedi madde (madde 50-56) çok yeterlidir.
- Araştırma ve değerlendirme hizmetlerinde dört madde çok yeterli (madde 57, 58, 59 ve 60) ve üç madde ise yeterlidir (madde 61, 62 ve 63).

Alt Problemlere İlişkin Bulgular

4.2.2 Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin çalıştıkları okul düzeyine (Ortaokul/Lise) göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?”

Okul düzeyi değişkenine göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere t-testi yapılmıştır.

Tablo 4.12: *Okul düzeyi değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları*

Okul Düzeyi	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Ortaokul	29	218,2	47,8	81	-1,19	0,24
Lise	54	229,8	39,0			

Tablo 4.12’de görüldüğü gibi, okul düzeyi değişkenine göre ortaokullarda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile liselerde görev yapan psikolojik danışmanve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında t-testi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=-1,19$, $p>.05$).

4.2.3 Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Okul türü değişkenine göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere t-testi yapılmıştır.

Tablo 4.13: *Okul türü değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları*

Okul Türü	N	$\bar{X}$	S	Sd	t	p
Genel Lise	35	224,7	38,0	63	-1,82	0,074
Diğer	30	241.2	34,6			

Tablo 4.13’de görüldüğü gibi, okul türü değişkenine göre genel liselerde görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile genel liseler dışında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında t-testi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=-1,82$, $p>.05$).

4.2.4 Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin çalıştıkları kurum türüne (Resmi/Özel) göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Kurum türü değişkenine göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 4.14: Kurum türü değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları

Kurum Türü	n	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	U	p
Resmi	83	46,01	3818	332	0,145
Özel	11	58,77	646		

Tablo 4.14’de görüldüğü gibi, kurum türü değişkenine göre resmi okullarda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile özel okullarda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında Mann Whitney U testi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U=332$, $p>.05$).

4.2.5 Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin cinsiyetlerine göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Cinsiyet değişkenine göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 4.15: *Cinsiyet değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları*

Cinsiyet	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	U	p
Kadın	79	48,70	3847	498	0,329
Erkek	15	41,20	618		

Tablo 4.15’de görüldüğü gibi, cinsiyet değişkenine göre görev yapan kadın psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile görev yapan erkek psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında Mann Whitney U testi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U=498$, $p>.05$).

4.2.6 Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin medeni durumlarına göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Medeni durum değişkenine göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere t-testi yapılmıştır.

Tablo 4.16: *Medeni durum değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları*

Medeni Durum	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
Evli	66	221,9	41,5	92	-2,26	0,026
Bekar	28	242,4	36,6			

Tablo 4.16’da görüldüğü gibi, medeni durum değişkenine göre görev yapan evli psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile görev yapan bekâr psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında t-testi sonuçlarına göre bekârlar lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($t=-2,26$, $p<.05$).

4.2.7 Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Mezun olunan bölüm değişkenine göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 4.17: *Mezun olunan bölüm değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları*

Mezun Olunan Bölüm	N	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	U	p
PDR bölümü (Lisans, Y. Lisans)	75	48,05	3603	671	0,699
Diğer	19	45,34	861		

Tablo 4.17’de görüldüğü gibi, mezun olunan bölüm değişkenine göre PDR bölümü (Lisans, Y.Lisans) mezunu görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile PDR bölümü (Lisans, Y.Lisans) mezunu dışında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında Mann Whitney U testi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($U=671$, $p>.05$).

4.2.8 Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin rehberlik servisindeki hizmet sürelerine göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Rehberlik servisindeki hizmet süresi değişkenine göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere Varyans analizi yapılmıştır.

Tablo 4.18: *Rehberlik servisindeki hizmet süresi değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin Varyans analizi sonuçları*

	Kareler Toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
Gruplar Arası	6583	3	2194	1,319	0,273
Grup içi	149724	90	1663		
Toplam	156308	93			

Tablo 4.18’de görüldüğü gibi, rehberlik servisindeki hizmet süresi değişkenine “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında Varyans analizi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($F=1,329$, $p>.05$)

4.2.9 Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin bulundukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet sürelerine göre

verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Bulundukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet süresi değişkenine göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındapsikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere t-testi yapılmıştır.

Tablo 4.19:*Bulundukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet süresi değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları*

Bulundukları Okuldaki Rehberlik Servisindeki Hizmet Süresi	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
5 yıl ve aşağısı	57	235,6	36,5	92	2,30	0,024
6 yıl ve üzeri	37	216,2	45,1			

Tablo 4.19’da görüldüğü gibi, bulundukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet süresi değişkenine göre 5 yıl ve aşağısı görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile 6 yıl ve üzeri görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında t-testi sonuçlarına göre 5 yıl ve aşağısı lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir ($t=2,30$, $p<.05$).

Onuncu Alt Probleme İlişkin Bulgular

4.2.10 Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin ilgilendikleri öğrenci sayısına göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

İlgilendikleri öğrenci sayısı değişkenine göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere t-testi yapılmıştır.

Tablo 4.20:İlgilendikleri öğrenci sayısı değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin t-testi sonuçları

İlgilendikleri Öğrenci Sayısı	N	$\bar{X}$	S	sd	t	p
1-250 öğrenci	59	225,7	46,6	92	-0,69	0,495
251 öğrenci ve üzeri	35	231,7	29,4			

Tablo 4.20’de görüldüğü gibi, ilgilendikleri öğrenci sayısı değişkenine göre 1-250 öğrenci ile ilgilenen psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile 251 öğrenci ve üzeri ile ilgilenen psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında t-testi sonuçlarına göre anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t=-0,69$, $p>.05$).

On Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular

4.2.11 Ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görev yaptıkları okuldaki psikolojik danışman sayısına göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark var mıdır?

Okulda görev yapan psikolojik danışman sayısı değişkenine göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkında psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşleri arasında anlamlı farklılığın olup olmadığını ortaya çıkarmak üzere Mann Whitney U testi yapılmıştır.

Tablo 4.21: Okulda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmen sayısı değişkenine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine ilişkin Mann Whitney U testi sonuçları

Okulda Görev Yapan Rehber Öğretmen Sayısı	n	Sıra Ortalama	Sıra Toplamı	U	p
1 rehber öğretmen	17	59,74	1015	447	0,041
2 ve üzeri rehber öğretmen	77	44,80	3449		

Tablo 4.21’de görüldüğü gibi, okulda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmen sayısı değişkenine göre bir psikolojik danışman ve rehber öğretmen ile 2 ve üzeri psikolojik danışman ve rehber öğretmenin “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında Mann Whitney U testi sonuçlarına göre tek görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmen lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir (U=447, $p<.05$).

BÖLÜM V

Bu bölümde psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin ortaöğretim kurumlarında verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri hakkındaki görüşlerinde çeşitli değişkenlere göre anlamlı farklılık olup olmadığı tartışılmış ve yorumlanmıştır.

TARTIŞMA ve YORUM

Araştırma bulgularının sonucunda, ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görüşlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyi “çok yeterli” olarak belirlenmiştir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri olan psikolojik danışma, oryantasyon, bireyi tanıma, bilgi toplama ve yayma, yöneltme ve yerleştirme, izleme, çevre veli ilişkileri, müşavirlik, araştırma ve değerlendirme hizmetleri birbirinden ayrı düşünülemez. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri birbirleriyle ilişkilidir ve bir bütün oluşturmaktadır. Bu nedenle psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin çok yeterli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma bulgularına göre, “Okulumuzda, psikolojik danışma servisine bütün öğrencilerin rahatça başvurabileceği bir anlayış mevcuttur.” ifadesi gerçekleşme düzeyi “en yüksek” olarak belirlenmiştir. Okullarda öğrenciler rehberlik servisini ziyaret ederken biri beni rehberlik servisine giderken görececek mi diye tedirginlik ve kaygı yaşayabilir; bu nedenle bazı okullarda rehberlik odası sınıflardan uzak yerde bulunmaktadır. Ayrıca öğrenciler psikolojik danışman ve rehber öğretmeni ile konuştuklarının aralarında kalacak mı şüphesi duyabilirler ancak psikolojik danışman ve rehber öğretmenler psikolojik danışma ve rehberliğin etik kurallarına ve gizlilik ilkesine uyduklarından dolayı öğrenciler ile aralarında güven

ilişkisi oluşturabilirler ve böylelikle öğrenciler rehberlik servisini rahatça, hiç çekinmeden ziyaret ettikleri düşünülmektedir.

Rehberlik servislerinin herkesin ulaşabileceği görünür bir yerde olması hizmetlere ulaşım açısından önemlidir. Bu konuda araştırmadan elde edilen verilere göre okulların bir bölümünde bu duruma uygun olarak odanın tahsis edildiği görülmektedir. Bazı yerlerde ise rehberlik servislerinin okul idaresine yakın bir yerde veya herkesin ulaşılabilir olduğu görünür bir yerde olmadığı bulunmuştur. Rehberlik servisinin okul idaresine yakın olması öğrenciler ve öğretmenler tarafından verilen hizmetlerin idari bir görev gibi algılanmasına neden olabilir ve bu durum sakınca oluşturabilir. Rehberlik servislerinin okulun uzak bir köşesinde yer alması, görünür bir yerde olmaması da hizmetlere ulaşımı zorlaştırdığı için sakınca olarak karşımıza çıkabilir. Psikolojik danışma merkezleri okulda herkesin eşit düzeyde ulaşabileceği okulun merkezine yakın, ulaşılabilirliği kolay olan bir yerde bulunması gerekmektedir (Gysberg & Henderson 1994, 224; Schmidt 1993, 58'den aktaran Yurtal, 2007, s.294).

Araştırmanın bulgularına göre “Okulumuzdan mezun olan öğrencilerimizin mezuniyet sonrası eğitim ve iş yaşamlarında ne kadar başarılı oldukları, yaşamlarındaki önemli değişiklikler ve adres değişiklikleri sürekli olarak izlenmektedir.” ifadesi gerçekleşme düzeyi “en düşük” olarak belirlenmiştir. İzleme hizmetleri, bir süreklilik içinde okulu bitirenleri de kapsayacağından, diğer Rehberlik ve Psikolojik Danışma hizmetlerine oranla yerine getirilmesi daha da zor olan hizmetlerdir. Sosyal ve mesleki özellikleri, içinde bulundukları ortam ve koşulları her gün değişen çok sayıda insana ulaşmak, onlarla iletişim kurmak ve bu iletişimi sürdürmek her halde kolay değildir. Okuldaki işbirliği, personel ve parasal olanaklar

sağlanması önemli kolaylıklar getirebilir. Öte yandan, okulu bitirenlerden bu ilişkiyi kurma ve sürdürme isteğinin bulunması; okulun onları araması yerine onların okulu araması, izleme hizmetlerini daha da kolaylaştırabilir. Bu amaçla, öğrenciler okuldan ayrılmadan onlara her fırsatta okuldaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik hizmetlerinden ileride de yararlanabilecekleri; okulun kendileri ile ilişkiyi sürdürmek istediği; yeni adreslerini, yaşamlarında meydana gelecek her türlü değişimleri ve gelişmeleri sürekli olarak okula bildirmelerinin gerekli ve yararlı olduğu, v.b. kendilerine sık sık açıklanmalı; öğrencilerde mezuniyetten sonra da okul ile ilişki kurma anlayışı daha okul yıllarında kazandırılmaya çalışılmalıdır (Kepçeoğlu, 2004, s.118).

İzleme hizmetlerinde öğrencilerle ya da mezunlarla kurulacak ilişkilerde, örneğin, yazılı ilişki kurma bir yaklaşım biçimi olarak benimsenebilir. Adreslere yazılı olarak araştırma formları, anketler, kartlar ve mektuplar gönderilip istenen bilgiler toplanabilir başka bir yaklaşım biçimi olarak, öğrencilerle ve mezunlarla doğrudan doğruya kişisel ilişki kurulabilir. Bu amaçla Psikolojik Danışma, mülakat, telefon konuşmaları, sohbet toplantıları gibi yollardan yararlanılabilir. Bir başka yaklaşım biçimi olarak öğrenci ya da mezunları tanıyanlarla ilişki kurulabilir. Bu amaçla, gerektiğinde veli konferansları, öğretmen ve işverenlerle görüşmeler, okul ve iş yerlerine ziyaretler düzenlenebilir; veli, okul ve iş yeri ile telefon görüşmeleri yapılabilir; öğrenciler ve mezunlar hakkında gazete, dergi ve diğer yayın organlarında çıkan bilgiler toplanabilir. Okulu bitiren öğrencileri izlemede onları bir araya getiren sosyal ve mesleki dernek ve örgütlerden de yararlanılabilir (Kepçeoğlu, 2004, s.119).

Örneğin bir okuldaki dokuzuncu sınıf öğrencilerine alan seçiminde rehberlik hizmeti sunulduğu zaman alanlarını seçen bu öğrencilerin yerleştikleri alanların kendilerine uygun olup olmadığını, verdikleri kararların isabetliliğini ve alanlarında başarılı ve mutlu olup olmadıklarının izleme çalışmalarıyla takip edilmesi gerekir. Öğrencilerin halen alan seçimiyle ilgili sorunları var ise bunların çözümlenmesi için yeni çalışmalar yapılmalıdır. Benzer şekilde bir okuldan mezun olan öğrencilerin ne kadarının hangi üst eğitim kurumuna gittiği, ne kadarının eğitim yaşantısına son verdiği ve bunların ne yaptıkları hakkında bilgilerin toplanması da izleme hizmetleri kapsamında yer almaktadır; ancak okuldan mezun olan öğrencilerin, onlara ulaşılabilirliğin azalması dolayısıyla izlenmesi oldukça güçtür. Böyle durumlarda mezun olacak öğrencilerden, onlara nasıl ulaşılacağına yönelik bilgileri toplayıp bir dosyada muhafaza etmek yararlı olur. Ayrıca öğrencilerin okulla ilişkilerini sürdürecektik etkinlikler düzenlenerek (örneğin dönem mezunları günü gibi) mezunlar hakkında bilgi edinilebilir (Can, 2012, s.70). KKTC’de mezun olan öğrencilerin ÖSYM’nin sınavları sonucunda yükseköğrenimine Türkiye’de devam etmesi ya da gün geçtikçe artan işsizlik nedeniyle mezunların yurtdışına göç etmesi nedeniyle rehber öğretmenlerin mezun olan öğrencileri izlemesi daha zor olduğu düşünülmektedir.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri okul düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Yani psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri rehber öğretmenlerin ortaokul veya lise düzeyinde okullarda görev yapmalarına göre değişmemektedir.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında okul türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık yoktur. Psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin genel lise veya genel liseler dışında diğer liselerde görev yapmaları psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerini etkilememektedir. Bu durum okulların türlerine göre sınıflandırılması sadece akademik ders programlarının içeriğinin farklı olması ancak yapılan psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde herhangi bir değişiklik olmadığını düşündürmektedir. Psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili araştırmalar incelendiğinde Poyraz’a (2007) göre, rehber öğretmenlerin görev yaptıkları okul türlerine göre psikolojik danışma ve rehberlik uygulamaları arasında anlamlı farklılık bulunmaktadır.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri arasında kurum türü değişkenine göre anlamlı bir farklılık görülmemiştir. Psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin resmi veya özel okullarda görev yapmaları verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine etkisi bulunmamaktadır. Bu sonuca göre, özel okullarda ya da resmi okullarda görev yapan rehber öğretmenler öğrencilere sundukları psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde daha yeterlidir sonucuna ulaşamaz. Bu durum özel okulların fiziki şartlar, maddi imkânlar bakımından resmi okullara göre daha yeterli olmasına rağmen, resmi okullarda görev yapan rehber öğretmenlerin hizmet-içi eğitim kursuna ya da mesleklerini icra etmelerinde gerekli olan kurs ve seminerlere katılarak kariyer açısından kendilerini geliştirmiş oldukları düşünülmektedir. Ancak, literatür incelendiği zaman, Kağan

(2005), özel okullar ile resmi okullarda çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumu düzeyleri arasında özel okul okullar lehine anlamlı fark olduğu sonucuna ulaşmıştır. İş doyumu arttıkça öğretmenlerin kendi yeterliklerini de artırma eğiliminde olacakları düşünülmektedir. Özel okullarda görev yapan Rehber öğretmenlerin iş doyumlarının yüksek çıkması, Herzberg'in iki etmen kuramına göre iş doyumunun en belirleyici özelliklerinden olan; Koruyucu etkenlerin- dış etkenlerin (ücret, çalışma şartları, denetleme, örgüt olanakları vb.) büyük bir rol oynadığını akla getirmektedir. Çünkü iç faktörler - güdüleyiciler (işin özü, yapılan faaliyetlerin ilgi ve yeteneklere uygunluğu, yaratıcılığa olanak vermesi, ilerleme vb.) daha çok meslek kavramı ile ilgilidirler. Dış faktörler ise, daha çok iş kavramı ile ilgilidirler. Dış faktörler, iş yerlerinin koşullarına göre farklılık gösterebilirken, iç faktörler, pek farklılık göstermemektedir. Dolayısıyla devlet okullarında çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumlarını artırmak ve iş verimini yükseltmek için özel okullarda çalışan rehber öğretmenlerin iş doyumuna olumlu katkıda bulunan koruyucu faktörlerin dikkate alınarak bu faktörlerin devlet okullarında da tesis edilmesi sağlanabilir.

Araştırmanın bulgularına göre "okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri" hakkındaki görüşlerinde cinsiyet değişkenine göre anlamlı farklılığın olmadığı görülmektedir. Bu durum psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin mesleklerini icra ederken eğitimleri boyunca aldıkları bilgilerden, meslek yaşamlarındaki tecrübelerden, hizmet-içi eğitim kurslarından ve meslekleri ile ilgili çeşitli konferans ve seminerlerden faydalanmaktadırlar; bu nedenle okullarda görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin yeterlilik düzeylerine cinsiyetlerinin etki etmediği

düşünülmektedir. Bu araştırmanın bulguları psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri, psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin iş doyumu ile ilgili bazı araştırmalarda (Balcı, 1990; Koç, 1998; Uslu, 1999; Seğmenli, 2001; Kağan, 2005; Tellioğlu, 2004; Bayrı, 2006; Zaman, 2006; Poyraz, 2007) cinsiyetle ilgili ortaya çıkan bulgularla tutarlı gözükmemektedir. Fakat bazı araştırmalarda farklı bulgulara rastlanmıştır. Şahin'e (1999) göre, kadınların iş doyumu düzeyleri erkeklerin iş doyumu düzeylerinden daha yüksektir. Uslu'ya (1999) göre, iş hakkında olumlu bir tutum ortaya çıktığında iş doyumu arttığı gibi verimde yükselir. Gündülenme doyumu daha da arttırır. Doyumun artması da daha çok verim ve performans demektir. Yaptığı araştırma sonucunda, kendini yeterli hisseden rehber öğretmenler işlerinden daha çok doyum elde ettikleri ortaya çıkmıştır. Coladarcı ve Breton (1997) çalışmalarında kadın rehber öğretmenlerin erkeklere göre daha yüksek öz yeterlik düzeyine sahip olduklarını bildirmektedirler (Akt., Yüksel, Diken, Aksoy ve Karaaslan, 2012, s.144).

Araştırmanın bulgularına göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşlerinde medeni durum değişkenine göre bekârlar lehine anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Bekâr psikolojik danışman ve rehber öğretmenler okullarda verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kendilerini daha yeterli bulmaktadır. Bu durum evli rehber öğretmenlerin mesleklerinden daha öncelikli beklentilerinin olması, eşleriyle ve çocuklarıyla ilgilenmeleri ya da zorunlu olarak ev durumlarına yönelmeleri ile açıklanabilir (Akkuş, 2010). Bayrı'ya (2006) göre, bekâr psikolojik danışmanların iş doyumu düzeyleri evli olanlara göre daha yüksek olduğu halde, psikolojik danışmanların iş doyumlarına ilişkin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Araştırma bulgularında evli ve bekâr psikolojik danışmanların ortalamaları birbirine oldukça yakın bulunmuştur. Poyraz’a (2007) göre, öğretmenlerin psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerini algılama ve tanımlamaları evli veya bekâr olmalarına göre değişmemektedir. Bu araştırmada bekâr olan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin mesleklerini yerine getirmede kendilerini daha verimli hissetmelerinin nedeni kariyer hayatını ön planda tutmaları olabilir.

Araştırmanın bulguları incelendiğinde “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşlerinde mezun olunan bölüm değişkenine göre anlamlı bir farklılığa rastlanmamıştır. Psikolojik danışma ve rehberlik bölümü lisans ve yüksek lisans programlarından mezun olan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler ile diğer bölümlerden mezun olan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin okullarda sundukları psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerini etkilememektedir. Ayrıca psikolojik danışma ve rehberlik bölümü doktora programından mezun olan psikolojik danışman ve rehber öğretmenin olmaması düşündürücüdür. Türkiye’de psikolojik danışman olabilmek için lisans düzeyinde PDR programından mezun olmak yeterlidir (Ültanır, 2005). Aynı durum KKTC için de geçerlidir.

Araştırmanın bulgularına bakıldığında “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri rehber öğretmenlerin rehberlik servisindeki hizmet sürelerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Bu sonuç, rehber öğretmenlerin sundukları psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerine mesleki kıdemlerinin etki etmediğini göstermektedir. Mesleğe yeni başlayan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin tecrübelerinin az olmasından kendilerini yeterli hissetmeyebilirler; buna karşın

mesleğe yıllarını vermiş psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin ise mesleki beklentilerinin karşılanmaması nedeniyle tükenmişlik yaşamaları sonucu kendilerini yetersiz buldukları düşünülmektedir. Bu araştırmanın meslekteki hizmet süresine ilişkin bulguları psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin iş doyumu, tükenmişlik düzeyleri, iş tatmini ile ilgili araştırmalardan (Aliyev, 2004; Kale, 2007; Bayrı, 2006; Ekinci, 2006; Yılmaz, 2007; Durak, 2009) elde edilen bulgularla paralel olduğu görülmektedir. Alanyazın incelendiğinde, mesleki deneyimin psikolojik danışmanların öz yeterliğini arttırdığı konusunda araştırma bulgularına rastlanmaktadır. Deneyim süreleri arttıkça öz yeterlik düzeylerinin de arttığı rapor edilmektedir (Sutton ve Fall 1995; Yiyit, 2001'den aktaran Yüksel, Diken, Aksoy ve Karaaslan, 2012, s.143). Alan yazınında rehber öğretmenlerin öz yeterlik düzeyinin alınan eğitimlerle (Urbani ve Ark., 2002; Al-Darmaki, 2004; Soresi, Nota, ve Lent, 2004) ve sağlanan desteklerle (Cashwell, ve Dooley, 2001) artırılabilir bir özellik olduğu belirtilmektedir. (Akt., Yüksel, Diken, Aksoy ve Karaaslan, 2012, s.144).

Araştırmanın bulgularına göre, “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin bulundukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet sürelerine göre 5 yıl ve aşağısı ile 6 yıl ve üzeri görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler karşılaştırıldığında 5 yıl ve aşağısı lehine anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bulundukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet süreleri 5 yıl ve aşağısı olan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kendilerini daha yeterli görmektedirler. Bu durum, herhangi bir okulda görev yapmaya başlayan rehber öğretmenlerin yüksek derecede bir mesleki beklenti ve tatmin duygusu ile mesleğe

başladıklarını ve zaman geçtikçe beklentilerin karşılanamamasının mesleki yetersizliğe veya meslekte tükenmişliğe yol açması ile açıklanabilir (Bayrı, 2006). Bir okula yeni atanan psikolojik danışman ve rehber öğretmen yeni bir okula geldiği için başlangıçta beklentisi yüksektir, fakat okulda bulunan branş öğretmenleri ve yetkililer psikolojik danışmanlık ve rehberlik servisinin görev ve yetkileri hakkında bilgisi olmayabilir ya da psikolojik danışman ve rehber öğretmenler daha az iş yaparlar gibi yanlış düşüncelere sahip olabilirler; bu düşünceler karşısında yıllar geçtikçe psikolojik danışman ve rehber öğretmenler kendilerini yeterli bulmayabilirler. Okullarda psikolojik danışmanın görev yapabileceği uygun bir yer, oda, programlarda zaman, gerekli malzeme, araç, gereç sağlanmamaktadır. Yönetici ve öğretmenler, yürütülen hizmetlere yardımcı olmamaktadır, işbirliği yapmamaktadır. Bu hizmetlerden “sihirli değnek” gibi ya bütün sorunlar bir anda çözmesini beklemekte, ya da hiçbir şey beklememektedirler (Tan 1990; Pişkin, 2006; Nazlı, 2007’den aktaran Yeşilyaprak, 2009).

Araştırma bulguları incelendiğinde “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin ilgilendikleri öğrenci sayısı değişkenine göre 250 öğrenci ve daha az ile 251 öğrenci ve üzeri ile ilgilenen psikolojik danışman ve rehber öğretmenler karşılaştırıldığında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Bu durum okullarda psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri için ayrılan sınıf içi rehberlik saatinin yıllık çerçeve programını uygulamak için yeterli olmasıdır. Ayrıca bireysel görüşmeler için psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin yeterli zamana sahip olmalarıdır. Psikolojik danışman ve rehber öğretmenler eğitimleri boyunca aldıkları uygulamalı derslerde az dahi olsa pratik tecrübe edinmişlerdir. Psikolojik

danışman ve rehber öğretmenler sahip oldukları anket, ölçek ve envanterleri hangi durumlarda kullanacakları, sahip olmadıklarına ise hangi kaynaklardan ulaşacakları konusunda bilinçlidirler. Bu nedenle psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin ilgilendikleri öğrenci sayısı yeterlilik düzeylerini etkilemediği düşünülmektedir. Amerikan Okul Psikolojik Danışmanları Derneği (ASCA 2004), 250 öğrenciye bir psikolojik danışman olması gerektiğini belirtir (Akt.: Güngör, 2010).

Araştırma bulgularına göre “okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri” hakkındaki görüşleri okulda görev yapan psikolojik danışman sayısı değişkenine göre okulda tek çalışan rehber öğretmen lehine anlamlı farklılık göstermektedir. Yani okullarda tek olarak görev yapan rehber öğretmenler verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinde kendilerini daha yeterli bulmaktadırlar. Bu durum herhangi bir okulda tek olarak görev yapan rehber öğretmenin mesleğini yerine getirirken psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri ile ilgili bütün alanlarda sorumluluğun kendinde toplandığını bilmesi bu nedenle mesleğini kusursuzca ve eksiksiz olarak yerine getirmek için çaba sarfetmesi ile açıklanabilir.

BÖLÜM VI

Bu bölümde araştırmanın bulguları esas alınarak sonuçlar açıklanmış ve araştırma sonuçlarına göre öneriler getirilmiştir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1 Sonuç

- Araştırmanın problemicümlesi olan ortaöğretim kurumlarındaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri ile ilgili bulgularına göre; ortaöğretim kurumlarındaki psikolojik danışma ve rehber hizmetlerinin çok yeterli düzeyde olduğu sonucuna varılmıştır.
- Araştırmanın birinci alt problemi olan ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin çalıştıkları okul düzeyine göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ile ilgili bulgularına göre; okul düzeyi değişkenine göre okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.
- Araştırmanın ikinci alt problemi olan ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin çalıştıkları okul türüne göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ile ilgili bulgularına göre; okul türü değişkenine göre okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

- Araştırmanın üçüncü alt problemi olan ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin çalıştıkları kurum türüne (Resmi/Özel) göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ile ilgili bulgularına göre; kurum türü değişkenine göre okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

- Araştırmanın dördüncü alt problemi olan ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin cinsiyetlerine göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ile ilgili bulgularına göre; cinsiyet değişkenine göre okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

- Araştırmanın beşinci alt problemi olan ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin medeni durumlarına göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ile ilgili bulgularına göre; medeni durum değişkenine göre okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında bekârlar lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

- Araştırmanın altıncı alt problemi olan ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin mezun oldukları bölüme göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ile ilgili bulgularına göre; mezun olunan bölüm değişkenine göre okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

- Araştırmanın yedinci alt problemi olan ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin rehberlik servisindeki hizmet sürelerine göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ile ilgili bulgularına göre; rehberlik servisindeki hizmet süresi değişkenine göre okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

- Araştırmanın sekizinci alt problemi olan ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin bulundukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet sürelerine göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ile ilgili bulgularına göre; bulundukları okuldaki rehberlik servisindeki hizmet süresi değişkenine göre okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında 5 yıl ve aşağısı lehine anlamlı lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

- Araştırmanın dokuzuncu alt problemi olan ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin ilgilendikleri öğrenci sayısına göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ile ilgili bulgularına göre; ilgilendikleri öğrenci sayısı değişkenine göre okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olmadığı sonucuna varılmıştır.

- Araştırmanın onuncu alt problemi olan ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin görev yaptıkları okuldaki psikolojik danışman sayısına göre verdikleri psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin

yeterlilik düzeyleri arasında anlamlı bir fark olup olmadığı ile ilgili bulgularına göre; okulda görev yapan psikolojik danışman sayısı değişkenine göre okullarda verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeyleri arasında tek rehber öğretmen lehine anlamlı lehine anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

6.2 Öneriler

1. Bir okulda beş yıl görev süresini tamamlayan psikolojik danışman ve rehber öğretmenlerin aynı ilçe ya da yakın ilçede bulunan ortaöğretim kurumlarına en çok 5 yıl olmak şartıyla atamaları yapılabilir.
2. Ortaöğretim kurumlarında görev yapan evli psikolojik danışman ve rehber öğretmenlere hizmet-içi eğitimler artırılabilir.
3. Okullarda görev yapan her psikolojik danışman ve rehber öğretmen için ayrı bir rehberlik servisi odası sağlanabilir.
4. Bir okulda çalışan psikolojik danışman ve rehber öğretmenler her ayın son günü toplanarak bir hafta süresince yaptıkları çalışmalar ve yapmadıkları çalışmaların nedenleri ile ilgili rapor hazırlayabilirler. Bu raporları dönem sonlarında Milli Eğitim, Gençlik ve Spor Bakanlığı'na sunabilirler, böylece psikolojik danışma ve rehberlik alanında yaşanan sorunlar en az düzeye indirilebilir.
5. Bu araştırmanın örneklemini rehber öğretmenler oluşturmuştur. Yönetici ve öğrencilerde örnekleme katılabilir.
6. Bu araştırma nicel bir çalışmadır. Nitel yaklaşım ile yapılabilir.
7. Benzer araştırmalarda birden fazla ölçek kullanılarak veriler toplanabilir.

KAYNAKÇA

- Ada, Ş. (1990). *Trabzon İli Ortaöğretim Okullarında Yürütülmekte Olan Rehberlik Hizmetlerinin Değerlendirilmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akbaş, S. (2001). *İlköğretim ve Ortaöğretim Okullarındaki Rehberlik Hizmetlerinin Yürütülmesinde Oluşturulan İşbirliğinin İncelenmesi (Adana Örneği)*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Adana: Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Akkoyun, F (1987). *Rehberliğin İlkeleri: Bilgiden Davranışa*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi. Cilt:20, Sayı:1, 151-161.
- Akkoyun, F. ve Öztoprak, S. (1993). *Rehberlik Hizmetlerinin Tanıtılmasının Veli Beklentilerine Etkisi*. Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi. Cilt:1 Sayı:4 s.1-6.
- Akkuş, O. (2010). *Rehberlik Araştırma Merkezlerinde Görevli Rehber Öğretmenlerin İş Doyumu Düzeylerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Aliyev, R. (2004). *Türkiye Cumhuriyeti ve Azerbaycan Cumhuriyeti Devlet Liselerinde Çalışan Öğretmenlerin İş Doyumu Açısından Karşılaştırılması*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Alp, D. (1995). *Velilerin Orta Dereceli Okullardaki Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinin Beklentileri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Samsun: Ondokuz Mayıs Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Altıntaş, E. (2008). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. G. Can (Ed.), *Çağdaş Eğitim Sisteminde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik* (1-27). Ankara: Pegem Akademi.
- Arslan, M. M. ve Kılıç, Ç.(2000). *Bazı Avrupa Ülkelerinde ve Türkiye'de Zorunlu Eğitimde Yönlendirme Çalışmalarının Değerlendirilmesi*. MEB Dergisi. Sayı:148. Ekim, Kasım, Aralık. www.meb.gov.tr
- Balcı, S. (1990). *Meslek Liselerinde Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentiler*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Balcı, S. (2006). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. A. Kaya (Ed.), *Eğitsel Rehberlik* (93-135). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bakırcıoğlu, R. (2005). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Baş, U. A. (2007). Rehberlik. B. Aydın (Ed.), *Rehberlikte Hizmet Türleri* (83-116). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Bayrı, H. (2006). *Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Psikolojik Danışman/Rehber Öğretmenlerin İş Doyumuna İlişkin Görüşlerinin Değerlendirilmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Diyarbakır: Dicle Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Baysal, A. (2006). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. A. Kaya (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Başlıca Hizmet Türleri* (35-61). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Bilgin, M. (2000). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Eğitiminde Çağdaşlaşma*. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitü Dergisi. Cilt:6 Sayı:6 21-36.

- Brewer, J. M. (1916). *Vocational Guidance in School and Occupation. Annals of the American Academy of Political and Social Science*. Cilt:67, 54-63. Published by Sage Publications, Inc. in association with the American Academy of Political and Social Science.
- Canel, N. (2007). Rehberlik. B. Aydın (Ed.), *Eğitimde Rehberlik Hizmetlerinin Yeri ve Önemi* (117-151). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çam, S. (2012). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. G. Can (Ed.), *Okullarda Rehberlik Hizmet Alanları – Birimleri* (53-80). Ankara: Pegem Akademi.
- Çetinkaya, B. (2007). Rehberlik. B. Aydın (Ed.), *Rehberlikte Temel Kavramlar* (1-37). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Çoban, A. E. (2008). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. M. Güven (Ed.), *Mesleki Rehberlik* (131-160). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Deniz, Z. (1993). *Liselerdeki Yönetici, Sınıf Öğretmeni ve Ders Öğretmenlerinin Psikolojik Danışma ve Rehberlik Hizmetlerine İlişkin Beklentilerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dilekmen, M. (2012). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. G. Can (Ed.), *Rehberliğin Başlıca Türleri* (31-52). Ankara: Pegem Akademi.
- Durak, S. (2009). *Anadolu ve Genel Liselerde Çalışan Öğretmenlerin İş Tatmini ve Sosyal Destek Düzeylerinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeditepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ekinci, Y. (2006). *İlköğretim Okulu Yöneticilerinin Sosyal Beceri Düzeylerine Göre Öğretmenlerin İş Doyumu ve İş Stresinin Karşılaştırılması*. Yüksek Lisans Tezi. Gaziantep: Gaziantep Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Eroğlu, N. (1996). *İlkokul Sınıf Öğretmenlerinin, Sınıf İçi Etkinlikler, Ders Başarıları ve Kişilik Özellikleri Açısından Kız ve Erkek Öğrencileri Algılama Biçimleri*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Erözkan, A. (1997). *İlköğretim Okullarında Görevli Yöneticiler ile Öğretmenlerin P.D.R Hizmetlerine İlişkin Değerlendirmelerinin Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Malatya: İnönü Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Girgin, G. (2006). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. A. Kaya (Ed.), *Çağdaş Eğitim Sisteminde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik* (1-34). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Güngör, Z. (2010). *Okul Psikolojik Danışmanları ile Öğretim Elemanlarının Mesleğe İlişkin Bazı Konulardaki Algılarının İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Güvenç, M. (2001). *Okullardaki Rehberlik Faaliyetlerinin Yürütülmesinde Karşılaşılan Güçlükler*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Gysbers, N. C. (2004). *Comprehensive Guidance and Counseling Programs: The Evolution of Accountability*. Professional School Counseling. 8:1 October 2004.
- Hackney, H. and Cormier, S. (2008). *Psikolojik Danışma İlke ve Teknikleri: Psikolojik Yardım Süreci El Kitabı* (T. Ergene, S. Aydemir Sevim Çeviren). Ankara: Mentis Yayıncılık. (Orijinal eser 2005 yılında basılmıştır).

- Hatunoğlu, A. ve Hatunoğlu, Y. (2006). *Okullarda Verilen Rehberlik Hizmetlerinin Problem Alanları*. Kastamonu Eğitim Dergisi. Cilt:14, Sayı:1, 333-338.
- Kabasakal, T. Z. (2007). Rehberlik. B. Aydın (Ed.), *Rehberlik Hizmetleri* (39-78). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Kağan, M. (2005). *Devlet ve Özel İlköğretim Okulları ile Rehberlik Araştırma Merkezlerinde Çalışan Rehber Öğretmenlerin İş Doyumlarının İncelenmesi- (Ankara İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kale, F. (2007). *Beden Eğitimi Öğretmenlerinin İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi. Niğde: Niğde Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kalın (1999), *Ankara İli İlköğretim Okullarında Görevli Rehber Öğretmenlerin "İlköğretimde Rehberlik" Konusundaki Görüşleri*. Yüksek Lisans Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Karakaya, İ. (2011). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. A. Tanrıöğen (Ed.), *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (55-84). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Kepçeoğlu, M. (1990). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Kepçeoğlu, M. (1992). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Kadioğlu Matbaası.
- Kepçeoğlu, M. (2004). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Alkım Yayınevi.
- Kılıç, A. (2002). *İlköğretim Birinci Kademesinde Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Sınıf İçi Rehberliğe İlişkin Görüş ve Uygulamalarının*

- Değerlendirilmesi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Elazığ: Fırat Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kızıl, D. (2007). Ortaöğretim Kurumlarındaki Rehber Öğretmenlerin ve Sınıf Rehber Öğretmenlerin Sınıf İçi Rehberlik Etkinlikleriyle İlgili Görüşleri. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kocayörük, E.(2000).*Çeşitli Değişkenlere Göre Rehber Öğretmenlerin MeslekDoyumlarının Karşılaştırılması.* Yüksek Lisans Tezi. Ankara: AnkaraÜniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Koç, M. (2008). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. M. Güven (Ed.), *Psikolojik Danışma ve Rehberlikte Başlıca Hizmet Türleri* (49-68). Ankara: Anı Yayıncılık
- Koç, Z. (1998). *Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde Görev Yapan Rehber Öğretmenlerin İş Doyumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi.* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara: Gazi Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kurt, B. (2003). *Ortaöğretim Kurumlarında Eğitsel Rehberlik Hizmetlerinin Uygulama ve Değerlendirme Boyutları Açısından İncelenmesi.* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Erzurum: Atatürk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Kuzgun, Y. (1992). *Rehberlik ve Psikolojik Danışma.* Ankara: ÖSYM Yayınları.
- Lynda, A. and Graham, B. (1996). *The Counselling Approach to Careers Guidance.* London: Routledge.
- Milli Eğitim Bakanlığı (2001). *Tebliğler Dergisi*, Sayı:2524, Mayıs 2001

- Onur, M. (1997). *Giresun İli Merkez Liselerindeki Yönetici, Öğretmen ve Öğrencilerinin Rehberlik Anlayışlarının İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ök, M. (1994). *1950'de Günümüze Türkiye'de Rehberlik Hizmetleri (Yönetmelikler, Kararlar, Uygulamalar)*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özaydın, A. (2002). *Resmi İlköğretim Okullarında Yönetici, Rehber Öğretmen ve Sınıf Öğretmenlerinin Görüşlerine Göre Rehberlik Uygulamaları*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özdemir, İ.E. (1991). *Bazı Değişkenlerin Liselerdeki Öğrenci, Öğretmen, Danışman ve Yöneticilerin Psikolojik Danışman ve Rehberlik Hizmetlerinden Beklentilerine Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özgüven, İ. E. (2000). *Çağdaş Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. Ankara: Psikolojik Danışma, Rehberlik ve Eğitim Merkezi Yayınları.
- Özoğlu, S. Ç. (1982). *Eğitimde Rehberlik ve Psikolojik Danışma*. Ankara: Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları No:203
- Öztürk, A. (1999). *Lise Öğretmenlerinin Rehberlik Hizmetlerini Algılamaları*. Bursa: Uludağ Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Yüksek Lisans Tezi. Bursa: Uludağ Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Pişkin, M. (1989). *Orta Dereceli Okullarda Görevli Yönetici, Öğretmen ve Danışmanların İdeal ve Gerçek Danışmanlık Görev Algıları*. Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Poyraz, C. (2007). *Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Rehberlik Hizmetleri Üzerine Bir Araştırma*. Doktora Tezi. İstanbul: İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Seğmenli, S. (2001). *Rehber Öğretmenlerin Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi*. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara: Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Şahin, C. (2008). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. M. Güven (Ed.), *Eğitim Sürecinde Öğrenci Kişilik Hizmetleri ve Rehberlik* (1-48). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, H. (2006). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. A. Kaya (Ed.), *Kişisel Rehberlik ve Psikolojik Danışma* (169-201). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Şahin, İ. (1999). *İlköğretim Okullarında Görevli Öğretmenlerin İş Doyum Düzeyleri*. Yüksek Lisans Tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Tan, H. (1989). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul.
- Tan, H. (1995). *Psikolojik Danışma ve Rehberlik*. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Tatlılıoğlu, K. (1999). *Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Servisinden Beklentiler Üzerine Bir Araştırma*. Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Tellioğlu, A. (2004). *İstanbul İli Beyoğlu İlçesi'nde Çalışan İlköğretim Okulu Öğretmenlerinin İş Doyum Düzeyleri*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul: Yıldız Teknik Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuzcuoğlu, N. (1995). *İlkokullarda Rehberlik Servislerinden Beklentiler ve Rehberlik Servisinin Öğrenciler Üzerindeki Etkisi*. (Yayınlanmamış Doktora Tezi). İstanbul: Marmara Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tuzcuoğlu, S. (2007). Rehberlik. B. Aydın (Ed.), *Psikolojik Danışma* (207-248). Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Tümkaya, S. (1990). *Akademik Danışmanlar ve Öğrencilerin Akademik Danışmanlık Görev Algıları ile Verilen Danışmanlık Hizmetlerini Değerlendirmeleri*. Yüksek Lisans Tezi. Adana: Çukurova Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Türk PDR Derneği (1995). *PDR Alanında Çalışanlar İçin Etik Kurallar*. Ankara.
- Uslu, M. (1999). "Resmi Eğitim Kurumlarında Çalışan Psikolojik Danışma ve Rehberlik Uzmanlarının İş Doyumu ve Tükenmişlik Düzeylerinin Danışmanların Denetim Odağı ve Bazı Değişkenlere Göre Karşılaştırılması". Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Ültanır, E. (2005). *Türkiye'de Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Mesleği ve Psikolojik Danışman Eğitimi*. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Cilt:1, Sayı:1, 102-111.
- Yaycı, L. (2008). Psikolojik Danışma ve Rehberlik. M. Güven (Ed.), *Okullarda Rehberlik Hizmetleri* (69-86). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yeşilyaprak, B. (1999). *Sınıf Öğretmenlerinin Rehberlik Açısından Rol ve İşlevleri*. Milli Eğitim Dergisi. Sayı:144. s.27-30.

- Yeşilyaprak, B. (2008). *Eğitimde Rehberlik Hizmetleri*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yeşilyaprak, B. (2009). *Türkiye’de Psikolojik Danışman ve Rehberlik Alanının Geleceği: Yeni Açılımlar ve Öngörüler*. Ankara Üniversitesi Eğitim bilimler Fakültesi Dergisi. Cilt: 42, Sayı :1, 193-213.
- Yılmaz, K. (2007). *İstanbul İli Anadolu Yakası Endüstri Meslek Liselerinde Görev Yapan Öğretmenlerin İş Tatmini ve Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki*. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul. Yeditepe Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yurtal, F. (2007). *İlköğretim Okullarındaki Rehberlik Servislerinin Mekan, Donanım, Ekipman ve İnsan Kaynakları Açısından Durumu*. Milli Eğitim Dergisi, 35 (173), 288-298.
- Yüksel, K., Diken, İ. H., Aksoy, V., ve Karaaslan, Ö. (2012). *Rehber Öğretmen Adaylarının Özel Eğitimde Psikolojik Danışma ve Rehberliğe İlişkin Öz-Yeterlik Algıları*. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. Sayı:31 137-148.
- www.mebnet.net 17/1986 Milli Eğitim Yasası. *Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Tüzüğü*.
- Zaman, O. (2006). *Ortaöğretim Kurumlarında Çalışan Alan Dışından Atanmış Rehber Öğretmenlerin İş Doyumları İle Örgütsel Bağlılıkları Arasındaki İlişki*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi).Ankara: Gazi Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

EKLER

Değerli Katılımcı;

Ben Yakın Doğu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde Dr. Yeliz Akıntuğ ve Yrd. Doç. Dr. Engin Baysen danışmanlığında Yüksek Lisans yapmaktayım. Bu anket “Tez” kapsamında yapılmaktadır. Anketin amacı, çeşitli değişkenlere göre ortaöğretim kurumlarında görev yapan psikolojik danışman ve rehber öğretmen görüşlerine göre verilen psikolojik danışma ve rehberlik hizmetlerinin yeterlilik düzeylerinin belirlemektir. Anket sonuçları hazırlanan yüksek lisans tezi kapsamında değerlendirmeye alınacaktır. Soruları cevaplarken size uygun seçeneği (X) ile işaretleyiniz. Değerli vaktinizi ayırdığınız için teşekkür ederim.

GÖZDE EVRAM
YDÜ PDR Yüksek Lisans Öğrencisi

I. KİŞİSEL BİLGİ FORMU

1) Görev Yaptığınız Okul:

2) Cinsiyet: a. Kadın b. Erkek

3) Medeni durum: a. Evli b. Bekâr

4) Mezun olduğunuz bölüm:

- a. PDR bölümü (lisans) b. PDR yüksek lisans
c. PDR doktora d. Psikoloji
e. Diğer (Lütfen belirtiniz):.....

5) Rehberlik servisindeki hizmet süreniz: yıl

6) Bulunduğunuz okuldaki rehberlik servisindeki hizmet süreniz: yıl

7) İlgilendiğiniz öğrenci sayısı:

- a. 1-50 öğrenci f. 251-300 öğrenci
b. 51-100 öğrenci g. 301-350 öğrenci
c. 101-150 öğrenci h. 351-400 öğrenci
d. 151-200 öğrenci i. 401-500 öğrenci
e. 201-250 öğrenci j. 501 öğrenci ve üzeri

8) Okulunuzda sizin dışınızda görev yapan Psikolojik Danışman sayısı:

- a. 0 d. 3
b. 1 e. 4
c. 2 f. 5 ve yukarı

II. OKUL REHBERLİK HİZMETLİ ÖLÇEĞİ

Hiç yeterli değil	Az yeterli	Yeterli	Çok yeterli	Pek çok yeterli		
I. PSİKOLOJİK DANIŞMA HİZMETLERİ						
☐	☐	☐	☐	☐	1.	Okulumuzda, psikolojik danışma servisine bütün öğrencilerin rahatça başvurabileceği bir anlayış mevcuttur.
☐	☐	☐	☐	☐	2.	Okulumuz öğrencileri, gerekirse hastane, Rehberlik ve Araştırma Merkezi ve özel terapi büroları gibi çevrede psikolojik danışma hizmeti veren kurumlardan yararlandırılmaktadırlar.
☐	☐	☐	☐	☐	3.	Okulumuzda, öğrencilere, duygusal ve sosyal uyum sorunlarına yönelik psikolojik danışma yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	4.	Okulumuzda, psikolojik danışma yapmak için uygun bir oda bulunmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	5.	Okulumuzda, disiplin sorunu olan öğrencilere psikolojik danışma uygulanır.
☐	☐	☐	☐	☐	6.	Okulumuzda, özürlü öğrencilere psikolojik danışma yardımı yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	7.	Okulumuzda, başarısız öğrencilere psikolojik danışma yardımı yapılmaktadır. Bu konuda ailenin desteği alınarak gerekli yönlendirme yapılmaktadır.
II. ORYANTASYON (OKULA VE DURUMA ALIŞTIRMA)						
☐	☐	☐	☐	☐	8.	Öğrencilere, okulda uygulanan disiplin kuralları açıklanarak tanıtılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	9.	Okulumuzda, öğrenci ve velilerin, öğretmenle ve birbirleri ile tanışmaları, okulun bulunduğu çevreye ısınmaları ve alışmalarını sağlamak için öğretmen öğrenci ve velilerin katıldığı çay, kokteyl, piknik vb. ortak etkinlikler düzenlenmektedir.
☐	☐	☐	☐	☐	10.	Okulumuzda, yeni kaydolan öğrencilere; okulun tarihi, okulun başarıları, mevcut ve mezun öğrenciler hakkında ve öğretmen durumu ile ilgili tanıtıcı bilgiler verilmektedir.
☐	☐	☐	☐	☐	11.	Okula yeni kaydolan ya da naklen gelen öğrencilere, okulun fiziki durumu, okuldaki rehberlik ve yönetim birimleri tanıtılarak buralardan nasıl yararlanılacağı açıklanmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	12.	Okulumuzda, öğrencilere okulda uygulanan disiplin kuralları, eğitim ve diğer etkinlik programları, amaçları açıklanarak tanıtılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	13.	Okulumuzda yeni kaydolan öğrencilere, okulda ihtiyaçlarını nereden ve nasıl karşılayacakları hakkında bilgi verilmekte ve yararlanabilecekleri olanaklar açıklanmaktadır (sağlık, beslenme vb.).
☐	☐	☐	☐	☐	14.	Okulumuzda, öğrencilere yakın çevre tanıtılarak, yararlanabilecekleri kurum ve kuruluşlar (hastane, postane, kütüphane, tiyatro vb.) ve karşılaşılabilecekleri sorunlar hakkında bilgiler verilmektedir.

Hiç yeterli değil	Az yeterli	Yeterli	Çok yeterli	Pek çok yeterli		
III. BİREYİ TANIMA HİZMETLERİ						
☐	☐	☐	☐	☐	15.	Okulumuzda, öğrencilerin kişilik özelliklerini, değer ve tutumlarını tanımaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	16.	Okulumuzda, öğrencilerin, psikolojik sorunlarını anlamaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	17.	Okulumuzda, öğrencilerin geçmişteki ve halihazırdaki eğitsel sorunlarını ve akademik başarılarını anlamaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	18.	Okulumuzda, öğrencilerin yeteneklerini tanımaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	19.	Okulumuzda, öğrencilerin çeşitli alanlara yönelik ilgilerini anlamaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	20.	Okulumuzda, öğrencilerin ilgi, yetenek ve başarı durumları karşılaştırmalı olarak incelenmektedir.
☐	☐	☐	☐	☐	21.	Okulumuzda, öğrencilerin, özgeçmişi, sosyo-ekonomik durumu ve ailesi ile ilgili bilgiler düzenli olarak tutulmaktadır.
IV. BİLGİ TOPLAMA ve YAYMA HİZMETLERİ						
☐	☐	☐	☐	☐	22.	Okulumuzda, üst okullar ve mesleklerle ilgili bilgiler, broşür, kitap dergi, gazete kupürleri vb. toplanmakta ve öğrencilere sunulmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	23.	Okulumuzda, okul içi ve dışı tüm etkinlikler ile öğrencileri ilgilendiren diğer ilgili bilgiler onların ulaşabileceği pano ve duvarlara asılarak duyurulmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	24.	Okulumuzda, değişik konularda konferans, panel, açık oturum, münazara, sempozyum gibi etkinlikler yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	25.	Okulumuzda, meslek tanıtma günleri ve gezileri yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	26.	Okulumuzda, toplanan bilgiler öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilerin ihtiyaç duyduğunda yararlanabilmesi için sürekli el altında (bilgi bankası, dosya vb.) tutulmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	27.	Okulumuzda, farklı konular grup tartışmaları yoluyla irdelenerek bilgilendirme yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	28.	Okulumuzda bilgilendirme, görsel-işitsel teknolojik araçlar ve internetten yararlanarak yapılmaktadır.

Hiç yeterli değil	Az yeterli	Yeterli	Çok yeterli	Pek çok yeterli		
V. YÖNELTME VE YERLEŞTİRME HİZMETLERİ						
☐	☐	☐	☐	☐	29.	Okulumuzda, üniversiteye devam edecek öğrencilere, kendilerine uygun bölümleri seçebilmeleri konusunda rehberlik yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	30.	Okulumuzda, öğrencilerin, okula başlarken ve üst sınıflara geçerken kendilerine uygun alanı veya bölümü seçmelerine yardım edilmektedir.
☐	☐	☐	☐	☐	31.	Okulumuzda, öğrencilerin okulu bitirdikten sonra kendilerine uygun bir işe yerleşmeleri konusunda yardım edilmektedir.
☐	☐	☐	☐	☐	32.	Okulumuzda, öğrencilerin kendi gelişimlerine uygun seçmeli dersleri seçebilmelerine rehberlik edilmektedir.
☐	☐	☐	☐	☐	33.	Okulumuzda, öğrencilerin kendi gelişimlerine uygun okul içi ve dışı sosyal, eğitsel, kültürel kol, kurs ve seminerleri seçebilmeleri için rehberlik yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	34.	Okulumuzda, bireysel veya grupta psikolojik danışma ve rehberlik etkinlikleri ile mesleğe yönlendirme çalışmaları yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	35.	Okulumuzda, özel eğitime muhtaç öğrencilerin, kendilerine uygun okul veya programlara yerleşmeleri için yönlendirme ve yerleştirme hizmeti verilmektedir.
VI. İZLEME HİZMETLERİ						
☐	☐	☐	☐	☐	36.	Okulumuzda, öğrencilerimizin öğrenimleri boyunca bulundukları her sınıfta eğitsel başarı durumları ve her türlü gelişimleri düzenli bir şekilde izlenmektedir.
☐	☐	☐	☐	☐	37.	Okulumuzdan mezun olan öğrencilerimizin mezuniyet sonrası eğitim ve iş yaşamlarında ne kadar başarılı oldukları, yaşamlarındaki önemli değişiklikler ve adres değişiklikleri sürekli olarak izlenmektedir.
☐	☐	☐	☐	☐	38.	Okulumuzda halen eğitim gören öğrencilerimizin, <i>okul içinde ve okul dışı kurumlarda</i> katıldıkları sportif, sosyal, eğitsel kol ve diğer faaliyetlerdeki durumları düzenli bir şekilde izlenmektedir.
☐	☐	☐	☐	☐	39.	Okulumuzda, psikolojik danışma yardımı alan öğrencilerimizin durumu, düzenli bir şekilde izlenmektedir.
☐	☐	☐	☐	☐	40.	Okulumuzda, özel yeteneği (müzik, resim, spor vb.) olan öğrencilerimizin durumu ve gelişimi, sistemli bir şekilde izlenmektedir.
☐	☐	☐	☐	☐	41.	Okulumuzda, herhangi bir <i>engelinden</i> veya <i>üstün yeteneğinden</i> dolayı özel eğitime ihtiyacı olan öğrencilerimizin durumları sistemli bir şekilde izlenmektedir.
☐	☐	☐	☐	☐	42.	Okulumuzda, öğrenciler ve mezunlarla ilgili yayın organlarında çıkan haberler toplanarak düzenli olarak dosyalanmaktadır.

Hiç yeterli değil	Az yeterli	Yeterli	Çok yeterli	Pek çok yeterli		
VII. ÇEVRE VELİ İLİŞKİLERİ						
☐	☐	☐	☐	☐	43.	Okulumuzdaki rehberlik hizmetleri, uygulanan ders, kurs, seminer vb. bütün etkinlik programları ve öğrenci ile ilgili diğer çalışmalar sürekli olarak velilere toplantılar ve diğer iletişim yöntemleri aracılığı ile düzenli olarak iletilmekte ve açıklanmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	44.	Okulumuzda, çocuğun değişmesi istenilen davranışlarının evde veli tarafından da ele alınması ve değiştirilmesi amacıyla velilere yönelik eğitim hizmetleri sunulmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	45.	Okulumuzda öğrencilerin ilgi, yetenek, uyum ve başarıları konusunda velilerle düzenli olarak görüşülebilmesi için uygun ortam ve düzenleme mevcuttur.
☐	☐	☐	☐	☐	46.	Okuldaki her türlü çalışma ve rehberlik hizmetleri çeşitli toplantılar ve yayınlar ve diğer yayın organları aracılığı ile çevreye ve velilere etkili bir şekilde tanıtılmakta ve duyurulmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	47.	Okulumuz yakın çevreye yönelik olarak, eğitim, kültür, sosyal, rehberlik psikolojik danışma ve sportif alanlarda hizmet vermekte, oyun ve gösteri alanları gibi olanaklarından çevreninde yararlanmasını sağlamaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	48.	Okulumuz çevrede bulunan kurum ve kuruluşlarla işbirliği yaparak onların olanaklarından yararlanmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	49.	İhtiyaç duyulduğunda öğretmen, rehber öğretmen veya yöneticiler ev ziyareti yaparak öğrenciyi ev ortamında izlemektedir.
VIII. MÜŞAVİRLİK (KONSÜLTASYON) HİZMETLERİ						
☐	☐	☐	☐	☐	50.	Rehber öğretmenler, öğretmenlerin sınıfı rehberlik uygulamalarını doğru ve etkili yapabilmeleri için onlara alanla ilgili açıklamalar yaparak yardımcı olur.
☐	☐	☐	☐	☐	51.	Rehber öğretmenler, öğretmenlere, öğrenme ve çalışma güçlükleri, özel ihtiyaçları ve problemleri olan öğrencilerini tanımaları için yardımcı olmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	52.	Rehber öğretmenler, sınıf rehberlik uygulamalarını ve eğitsel kol çalışmalarını programlama ve sürdürmede ilgili öğretmenleri koordine etmekte ve onlara taslak programlar hazırlayarak danışmanlık yapmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	53.	Rehber öğretmenler, rehberlik saatlerinde uygulanacak rehberlik programını hazırlamada ve uygulamada yönetici, sınıf öğretmeni ve diğer öğretmenlere danışmanlık yapar ve taslak programlar hazırlar.
☐	☐	☐	☐	☐	54.	Rehber öğretmenler, okulda düzenlenen çeşitli toplantılarda veya kendisine yapılan başvurularda, okuldaki psikolojik danışma ve rehberlik hizmetleri hakkında tanıtıcı bilgiler verir ve bu hizmetlerden yararlanma yollarını açıklar.
☐	☐	☐	☐	☐	55.	Rehber öğretmenler, yöneticilerin yönetsel faaliyetlerini rehberlik anlayışına uygun gerçekleştirmesi için onlara, yayın ve dokümanlar hazırlayarak önerilerde bulunur.
☐	☐	☐	☐	☐	56.	Rehber öğretmenler, diğer öğretmenlere öğrencilerle ve velilerle etkili iletişim kurabilme vb. konularda yardımcı olur.

Hiç yeterli değil	Az yeterli	Yeterli	Çok yeterli	Pek çok yeterli		
IX. ARAŞTIRMA VE DEĞERLENDİRME HİZMETLERİ						
☐	☐	☐	☐	☐	57.	Okulumuzda, öğrenci başarısını ve belli başlı öğrenme güçlüklerinin nedenlerinin ortaya çıkarılması için araştırma ve değerlendirme çalışmaları yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	58.	Okulumuzda, öğrencilerin çeşitli problemlerini saptamak için araştırma ve inceleme çalışmaları yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	59.	Okulumuzda, rehberlik hizmetlerinin etkililiği ve öğrencilerde meydana gelen davranış değişmelerine etkisi incelenmekte ve araştırılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	60.	Okulumuzda, öğrencilerin aralarındaki sosyal ilişkilerini, sınıf içi sosyal konumlarını, uyum ve uyumsuzluklarını saptamaya yönelik araştırma ve inceleme çalışmaları yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	61.	Okulumuzda, öğrencilerin ders dışı etkinliklerinin ve hobilerinin belirlenmesine yönelik araştırma ve inceleme çalışmaları yapılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	62.	Okulumuzda, öğrenci, öğretmen, yönetici ve velilerin rehberlik hizmetlerinden beklentileri araştırılmaktadır.
☐	☐	☐	☐	☐	63.	Okulumuzda, rehberlik hizmetlerindeki yetersizlikler ve bu yetersizliklerin kaynaklarını anlamaya yönelik araştırma ve inceleme çalışmaları yapılmaktadır.

OKUL REHBERLİK HİZMETLERİÖLÇEĞİ UYGULANAN OKULLAR LİSTESİ

LEFKOŞA

1. Bülent Ecevit Anadolu Lisesi
2. Değirmenlik Lisesi
3. Türk Maarif Koleji Lefkoşa
4. Lefkoşa Türk Lisesi
5. Lefkoşa Anadolu Güzel Sanatlar Lisesi
6. 20 Temmuz Fen Lisesi
7. Atleks Sanverler Ortaokulu
8. Bayraktar Türk Maarif Koleji
9. Bayraktar Ortaokulu
10. Demokrasi Ortaokulu
11. Şehit Hüseyin Ruso Ortaokulu
12. Sedat Simavi Endüstri Meslek Lisesi
13. Atatürk Meslek Lisesi
14. Haspolat Meslek Lisesi
15. Haydarpaşa Ticaret Lisesi
16. Yakın Doğu Koleji
17. Levent Koleji
18. Hala Sultan İlahiyat Koleji

GAZİMAĞUSA

19. Cumhuriyet Lisesi
20. Türk Maarif Koleji Gazimağusa
21. Namık Kemal Lisesi
22. Polatpaşa Lisesi
23. Canbulat Özgürlük Ortaokulu
24. Çanakkale Ortaokulu
25. Şehit Zeka Çorba Ortaokulu
26. Dr. Fazıl Küçük Endüstri Meslek Lisesi
27. Gazimağusa Meslek Lisesi
28. Gazimağusa Ticaret Lisesi
29. Doğu Akdeniz Doğa Koleji

GİRNE

30. Anafartalar Lisesi
31. Lapta Yavuzlar Lisesi
32. 19 Mayıs Türk Maarif Koleji
33. Oğuz Veli Ortaokulu
34. Girne Amerikan Koleji
35. Necat British College
36. The English School of Kyrenia

GÜZELYURT

37. Türk Maarif Koleji Güzelyurt
38. Kurtuluş Lisesi
39. Lefke Gazi Lisesi
40. Şehit Turgut Ortaokulu
41. Cengiz Topel Endüstri Meslek Lisesi
42. Güzelyurt Meslek Lisesi

İSKELE

43. Bekirpaşa Lisesi
44. Erenköy Lisesi
45. Dipkarpaz Recep Tayyip Erdoğan Ortaokulu (Beyarmudu Ortaokulu ve İskele Ticaret Lisesi'nde de görev yapmaktadır.)
46. Karpaz Meslek Lisesi

OKUL REHBERLİK HİZMETLERİ ÖLÇEĞİ İZİN BELGESİ

Sayın Gözde Evram

Prof. Dr. İrfan Erdoğan'ın danışmanlığında, Tarafımdan geliştirilmiş olan "Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği"ni (ORHÖ) Kendi çalışmanızda veri toplamak amacı ile Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde ve gerek duyduğunuzda farklı evren ve örneklem gruplarında kullanabilirsiniz. Çalışmanızda başarılar ve kolaylıklar dilerim.

Yrd. Doç. Dr. Cengiz POYRAZ

İstanbul Üniversitesi

Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Eğitim Bilimleri Bölümü

Rehberlik ve Psikolojik
Danışmanlık Anabilim Dalı

Öğretim Üyesi

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
GENEL ORTA ÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ**

Sayı: GOÖ.0.00.35-A/12/13-3879

17.10.2012

**Sayın Gözde Evram
Yakın Doğu Üniversitesi
Lefkoşa.**

İlgi: 11.10.2012 tarihli başvurunuz.

Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'nün TTD.0.00.03-12-12/1204 sayı ve 16.10.2012 tarihli yazısı uyarınca ilgi başvurunuz incelenmiş olup müdürlüğümüze bağlı okullarda uygulanmak üzere hazırlanan "Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği" konulu çalışma sorularının uygulanması müdürlüğümüzce uygun görülmüştür.

Ancak sözkonusu çalışmaya katılımın gönüllülük esasına dayandığını belirterek, ölçek sorunlarını uygulamadan öne uygulanacağınız okulun bağlı bulunduğu Müdürlükle istişarede bulunulup, çalışmanın ne zaman uygulanacağı birlikte saptanmalıdır.

Çalışmayı uyguladıktan sonra sonuçlarının Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü'ne ulaştırılması gerekmektedir.

Bilgilerinize saygı ile rica ederim.

**Mehmet S. Kortay
Müdür**

OB/PC

Tel (90) (392) 228 3136 – 228 8187
Fax (90) (392) 227 8639
E-mail meb@mebnet.net

Lefkoşa-KIBRIS

**KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ
MİLLİ EĞİTİM, GENÇLİK VE SPOR BAKANLIĞI
MESLEKİ TEKNİK ÖĞRETİM DAİRESİ MÜDÜRLÜĞÜ**

Sayı: MTÖ.0.00-13-12/ 2364

17 Ekim 2012

Sayın Gözde Evram
Master Öğrencisi
Yakın Doğu Üniversitesi
Lefkoşa.

İlgi yazınızda, müdürlüğümüze bağlı tüm okullarda görev yapan Rehber Öğretmenlerine yönelik olarak “Okul Rehberlik Hizmetleri Ölçeği” konulu anket uygulama istemiyle izin talebinde bulundunuz.

Talebinizle ilgili olarak Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü’nce yapılan incelemede, anketi uygulamanız uygun görülmüştür. Ancak sözkonusu anket yapılmadan önce ilgili okul müdürlükleri ile istişarede bulunup anketin ne zaman uygulanacağı birlikte saptanmalıdır. Keza, anket uygulama çalışmasından sonra da sonuçlarının Talim ve Terbiye Dairesi Müdürlüğü’ne de ulaştırılması gerekmektedir.

Bilgi edinmenizi ve gereğini saygı ile rica ederim.

Metin Gültekin
Müdür

Dağıtım:
-Tüm Okullar

AŞ/NK

Tel (90) (392) 228 3136 – 22 82257
Fax (90) (392) 227 8727
E-mail meb@mebnet.net

Lefkoşa-KIBRIS